

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

SOSYAL BİLGİLER
DERSLERİNDE YENİ BİR BAKIŞ
“HAFIZA MEKÂNLARI”

Hilal MERT

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI

Antalya, 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YENİ BİR BAKIŞ

“HAFIZA MEKÂNLARI”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal MERT

Danışman

Doç. Dr. Nadire Emel AKHAN

Antalya, 2020

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Haziran, 2020

Hilal MERT

TEŞEKKÜR

Tez çalışması boyunca bilgi birikimini aktarmanın yanı sıra hayat tecrübeleriyle de bana yol gösteren, desteğini her daim hissettiğim, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışmanım Doç. Dr. Nadire Emel AKHAN'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Lisans öğrenimim süresince ve lisansüstü öğrenimim boyunca bana kattığınız her şey için size minnettarım.

Gerek lisans öğrenimim boyunca gerekse yüksek lisans öğrenimim sürecinde değerli bilgileriyle beni aydınlatan hocam Öğr. Gör. Dr. Osman AKHAN'a, tez konumun belirlenmesinde ve gidişatta önemli katkıları olan hocam Prof. Dr. Bahri ATA'ya teşekkürlerimi sunarım. Kırşehir'de başladığım meslek hayatımda ve tez sürecinde bana yol gösteren, bilgi birikimini benimle paylaşan değerli hocam Doç. Dr. Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ'a destekleri için teşekkür ederim.

Bu süreçte her zaman desteğini hissettiğim Sezer ERTUBAY'a, beni her zaman motive eden, değerli bilgi birikimini benimle paylaşan ve her dara düştüğümde yanımda olduğunu hissettiren Arş. Gör. Nurbanu ŞEREN'e, hiçbir konuda yardımını esirgemeyen uzak şehirlerde de olsak her zaman yanımda olduğunu bildiğim Selin DUYMAZ'a çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecinde tanıdığım ve özellikle tezimin uygulama aşamasında çok emek sarf eden değerli arkadaşlarım Samet ÇİÇEK'e, Burcu KAYMAK'a, Hüseyin ACAR'a, Mehmet AKKAN'a, Ahmet ÖZTÜRK'e, Sedat ALTAŞ'a ve süreçte yardımlarını esirgemeyen diğer bütün arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yaşamımın her döneminde maddi ve manevi olarak en büyük destekçim, emeklerini asla ödeyemeyeceğim değerli babam Bircan MERT'e, değer eğitiminin her şeyden önce geldiğine inanan ve beni bu şekilde yetiştiren, aldığım her kararda yanımda olduğunu hissettiren değerli annem Birsal MERT'e, varlığı hayattaki en büyük şansım olan, koşulsuz destekçim, canım kardeşim Seval MERT'e teşekkür ederim.

Yaşamı boyunca sonsuz bir inançla beni destekleyen, hep çok kıymetli olduğumu hissettiren, “Hafıza Mekânlarımın” baş köşesinden beni her zaman izlediğine inandığım ve tezimi ithaf ettiğim rahmetli dedem Halil MERT'e maddi manevi tüm destekleri için minnettarım.

Araştırmanın, sosyal bilgiler eğitimine katkısı olması dileğiyle...

Hilal MERT

Haziran, 2020

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YENİ BİR BAKIŞ: HAFIZA MEKÂNLARI

Mert, Hilal

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Nadire Emel AKHAN

Haziran 2020, 210 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarından kabul edilebilecek hafıza mekânlarını tanımasını, sosyal bilgiler eğitimi ile ilişkilendirmesini sağlamak ve hafıza mekânlarını alanlarında nasıl kullanacaklarını onlara göstermektir. Araştırmada nitel araştırma modellerinden eylem araştırması kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen, “Görüşme Formu 1” ve “Görüşme Formu 2” kullanılmıştır.

Uygulama süreci başlamadan önce araştırmacı, sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarına Görüşme Formu 1’i uygulamıştır. Uygulanan formun incelenmesi sonucunda sorulara yetersiz cevap veren öğretmen adaylarından gönüllü 23 kişi çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Çalışma grubu ile 30 oturum ve toplam 57 saat uygulama yapılmıştır. Her oturum sonunda öğretmen adaylarından uygulama ile ilgili dönütler alınmıştır. 30 oturum sonunda çalışma grubuna “Görüşme Formu 2” uygulanmış ve tüm süreçle ilgili değerlendirme yapılmıştır. Çalışma grubundan elde edilen veriler, betimsel analiz ve içerik analizinden yararlanılarak çözümlenmiştir.

Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, uygulamalar sonunda çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hepsinin hafıza mekânlarını açıklayabildiği söylenebilir. Ayrıca okul dışı öğrenme ortamları içerisinde hafıza mekânlarını belirleyebildiklerini, sosyal bilgiler dersi kazanımlarıyla hafıza mekânlarını ilişkilendirebildiklerini ve hafıza mekânlarını kullanarak okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik ders planı hazırlayabildiklerini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, hafıza mekânları, okul dışı öğrenme, okul dışı öğrenme ortamı, öğretmen adayı

ABSTRACT

A NEW LOOK IN SOCIAL STUDIES COURSES: MEMORY PLACE

Mert, Hilal

Master, Department of Turkish and Social Sciences Education

Thesis Manager: Assoc. Dr. Nadire Emel AKHAN

June 2020, 210 Pages

The aim of this study is to enable the social studies teacher candidates to recognize memory places that can be accepted from out-of-school learning environments, to associate them with social studies education and to show them how to use memory places in their fields. Action research, one of the qualitative research models, was used in the research. In the research, "Interview Form 1" and "Interview Form 2" developed by the researcher were used as data collection tool.

Before the application process started, the researcher applied the Interview Form 1 to the pre-service teachers of social studies. As a result of the examination of the applied form, 23 volunteers among the teacher candidates who gave inadequate answers to the questions were determined as working groups. With the study group, 30 sessions and a total of 57 hours were applied. At the end of each session, application related feedback was received from prospective teachers. At the end of 30 sessions, "Interview Form 2" was applied to the study group and an evaluation was made regarding the whole process. The data obtained from the study group were analyzed by using descriptive analysis and content analysis.

Overall evaluation of the results of the study, at the end of the applications, it is possible to say that all of the social studies teacher candidates in the study group can explain their memory places. Moreover they can identify their memory places in out-of-school learning environments, they can associate their memory places with their acquisitions of social studies lesson, and they can prepare lesson plans for out-of-school learning environments using memory places.

Keywords: *Social Studies, memory place, out-of-school learning, out-of-school learning environment, teacher candidate*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	ix
DİYAGRAM LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Sayıtlar (Varsayımlar)	5
1.5 Sınırlılıklar	6
1.6 Tanımlar	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler	7
2.2. Sosyal Bilgilerde Okul Dışı Öğrenme Ortamları	10
2.3. Okul Dışı Öğrenme Ortamları İçin Bir Alternatif: Hafıza Mekânları	13
2.3.1. Hafıza	13
2.3.2. Kolektif Hafıza	17
2.3.3. Mekân-Hafıza İlişkisi	22
2.3.4. Hafıza Mekânları	24
2.4. Sosyal Bilgilerde Hafıza Mekânlarının Kullanılması	30
2.5. 2018 Sosyal Bilgiler Programında Hafıza Mekânları	34

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	36
3.2. Çalışma Grubu.....	37
3.3. Veri Toplama Aracı	38
3.4. Veri Toplama Süreci.....	39
3.4.1. Araştırmanın Eylem Planı	40
3.4.2. Araştırmacının Rolü	41
3.4.3 Uygulama Süreci	42
3.5. Verilerin Analizi	45

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulama Öncesindeki Görüşlerine İlişkin Bulgular	48
4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hakkında Görüşlerine İlişkin Bulgular	48
4.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Olan İhtiyaçlarına Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular	49
4.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Verdikleri Örneklerle İlişkin Bulgular	51
4.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Sosyal Bilgiler Konuları ile İlişkilendirmelerine Yönelik Bulgular.....	52
4.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'da Yer Alan Bir Okul Dışı Öğrenme Ortamına Yönelik Ders Planı Hazırlamalarına İlişkin Bulgular	53
4.1.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Birleştirici Hafıza Unsurlarına Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular.....	54
4.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Yer Alan “Bir Milletin Kaderini, İnançlarını, Ortak Değerlerini” Belirleyen Unsurlara Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	54

4.1.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarıyla Birleştirici Hafıza Unsurlarının İlişkilendirilmesine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	55
4.1.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Kendi Kişisel Hafıza Unsurlarına Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	57
4.1.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Birleştirici Hafıza Unsurlarına Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	58
5.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulama Sonrasındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular	59
5.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Etkinliklerden Önceki Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	59
5.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Etkinliklerden Sonraki Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	62
5.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulamaya Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular	64
5.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Neden Kullanmaları Gerektiğine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	70
5.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Hafıza Mekânlarını Neden Kullanmaları Gerektiğine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	71
5.1.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile Hafıza Mekânlarının Benzer Yönlerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	73
5.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile Hafıza Mekânlarının Farklı Yönlerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	74
5.1.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Programında Hafıza Mekânlarıyla İlgili Öğrenme Alanı ve Kazanım Örneklerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	76
5.1.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Katıldıkları Çalışmaya Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular	78
5.1.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Alanıyla Hafıza Mekânlarını İlişkilendirmeleriyle İlgili Düşüncelerine Yönelik Bulgular.....	79

6.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çalışmaya Yönelik Metaforlarına İlişkin Bulgular	80
6.1.1. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çalışmayla İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular	80
6.1.2. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Araştırmacıyla İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular	81
6.1.3. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenmeyle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular	83
6.1.4. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânlarıyla İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular	84
7.1. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânlarına İlişkin Alternatif İsim Önerilerine Yönelik Bulgular	85
8.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarına Uygulanan Oturumlara ve Öğretmen Adaylarının Oturumlar Sonunda Dönütlerine İlişkin Bulgular	87
9.1. Çalışma Grubunun Uygulamalar Sonunda Hafıza Mekânlarını Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanmaya Yönelik Planlarının Değerlendirmesine İlişkin Bulgular	113
9.1.1. Öğretmen Adaylarının Söylenen Mekânı, Gezi Planında Hafıza Mekânı Olarak Gösterebilmelerine İlişkin Bulgular	113
9.1.2. Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânı Gezi Planına Uygun Öğrenme Alanı, Kazanım ve Sınıf Düzeyi Seçebilmelerine İlişkin Bulgular	114
9.1.3. Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânı Gezi Planında, Plan Basamaklarının Uygulanması ve Kullanılan Yönteme İlişkin Bulgular	115
9.1.4. Öğretmen Adaylarının, Planlarını Uyguladıktan Sonra Etkinliklerini ve Performanslarını Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular	115

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

10.1. Sonuç ve Tartışma	117
10.1.1. Uygulama Öncesinde Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Hafıza Mekânlarına Yönelik Hazırbulunuşluğa İlişkin Sonuçlar	118
10.1.2. Uygulama Sonrasında Hafıza Mekânları ve Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Deneyimler, Görüşleri ve Sosyal Bilgiler ile İlişkilendirmelere İlişkin Sonuçlar	121
10.1.3. Yapılan Uygulamalara Yönelik Metaforlara İlişkin Sonuçlar	126
10.1.4. Uygulamaların Sonunda Hafıza Mekânları İçin Alternatif İsim Önerilerine İlişkin Sonuçlar.....	128
10.1.5. Uygulama Oturumları ve Öğretmen Adaylarının Oturumlar Sonunda Dönütlerine Yönelik Bulgulara İlişkin Sonuçlar.....	128
10.1.6. Uygulamalar Sonunda Hafıza Mekânlarını Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanmaya Yönelik Planlarının Değerlendirmesine İlişkin Sonuçlar	129
10.2. Öneriler.....	129
10.2.1. Araştırmacıya Yönelik Öneriler.....	129
10.2.2. Millî Eğitim Bakanlığına Yönelik Öneriler	130
10.2.3. Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Yönelik Öneriler	130
KAYNAKÇA.....	131
EKLER.....	141
Ek 1. Enstitü Uygulama İzni.....	141
Ek 2. Fakülte Uygulama İzni.....	142
Ek 3. Bildirim Formu	143
Ek 4. Görüşme Formu 1	144
Ek 5. Görüşme Formu 2	145
Ek 6. Oturum Değerlendirme Formu.....	147
Ek 7. Örnek Oturum 1	148
Ek 8. Örnek Oturum 2	149
Ek 9. 23. Oturumda Çalışma Grubuna Verilen Dokuma Fabrikasına Yönelik Bilgilendirici Metin.....	150
Ek 10. 15. Oturum Dönütlerinden Örnekler.....	151
Ek 11. 23. Oturum Dönütlerinden Örnekler.....	152

Ek 12. 24. Oturum Etkinlik Dönütü Örneği	153
Ek 13. 26. Oturum Dönütlerinden Örnekler	154
Ek 14. 13. Oturum Dönütlerinden Örnekler	155
Ek 15. 22. Oturum Gezi Planı Örneği	156
Ek 16. 22. Oturum Gezi Planı Örneği 2	157
Ek 17. Zeytinpark Gezi Planı 1	158
Ek 18. Uygulama Süreci Fotoğrafları.....	159
ÖZGEÇMİŞ	194
İNTİHAL RAPORU	195

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Hafıza Mekânlarını Kapsayan Kazanımları	34
Tablo 2. Uygulama Sürecinde Yapılan Oturumlar	42
Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hakkında Görüşlerine İlişkin Bulgular	48
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Olan İhtiyaçlarına Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	49
Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Verdikleri Örneklerle İlişkin Bulgular	51
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Sosyal Bilgiler Konuları ile İlişkilendirmelerine Yönelik Bulgular.....	52
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında yer alan “bir milletin kaderini, inançlarını, ortak değerlerini” Belirleyen Unsurlara Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	54
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarıyla Birleştirici Hafıza Unsurlarının İlişkilendirilmesine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	56
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Kendi Kişisel Hafıza Unsurlarına Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	57

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Birleştirici Hafıza Unsurlarına Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	58
Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Etkinliklerden Önceki Görüşlerine İlişkin Bulgular	59
Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Etkinliklerden Sonraki Görüşlerine İlişkin Bulgular	62
Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulamaya Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	64
Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Neden Kullanmaları Gerektiğine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	70
Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Hafıza Mekânlarını Neden Kullanmaları Gerektiğine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	71
Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile Hafıza Mekânlarının Benzer Yönlerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	73
Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile Hafıza Mekânlarının Farklı Yönlerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular.....	74
Tablo 18. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Programında Hafıza Mekânlarıyla İlgili Öğrenme Alanı ve Kazanım Örneklerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular	76
Tablo 19. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çalışmaya İlişkin Metaforlarına Yönelik Bulgular	80
Tablo 20. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Araştırmacıya İlişkin Metaforlarına Yönelik Bulgular	82
Tablo 21. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenmeye Yönelik Metaforlarına İlişkin Bulgular	83
Tablo 22. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânlarına Yönelik Metaforlarına İlişkin Bulgular	84
Tablo 23. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânlarına İlişkin Alternatif İsim Önerilerine Yönelik Bulgular	86

DİİYAGRAM LİİTESİ

Diyagram 1. Nora'nın Hafıza Mekânı Boyutları.	27
Diyagram 2. Nora'nın Hafıza Mekânı Kapsamı.....	30
Diyagram 3. Araştırmanın Eylem Aşamaları.	40

KISALTMALAR LİİTESİ

NCSS: National Council For The Social Studies/Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi

KÖA: Kadın Öğretmen Adayı

EÖA: Erkek Öğretmen Adayı

Akt.: Aktaran

Çev.: Çeviren

Ed.: Editör

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

Vb.: Ve benzeri

B.t.: Bilinmeyen tarih

Bkz.: Bakınız

BÖLÜM I

1. Giriş

Bu bölümde, araştırmanın dayandığı problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, belli başlı tanımlar ile araştırmanın sınırlılıkları belirtilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Sınıf ortamında öğrenciyi gereken düzeyde güdülemek ve öğrencinin öğrenmeye hazır konuma gelmesini sağlamak eğitim öğretimin önemli amaçlarından bir tanesidir. Öğrenciyi öğrenmek için güdülemek öğretmenin dersin başlangıcından sonuna kadar özen göstermesi gereken önemli bir husustur. Bunun sağlanmasında kimi zaman dersin işlenme şekli kimi zaman da öğrenme ortamları etkili olmaktadır. Öğrenme ortamları aslında öğrencilerin öğrenmesine destek olan önemli araçlardır. Günümüze bakıldığında eğitim öğretim süreci genel olarak okullarda ve sınıf ortamında yapılandırılmaktadır. Okullar ve sınıf ortamları bazı konuların etkili şekilde öğretilmesinde yetersiz kalabilmektedir. Okul dışı mekânlar bu bakımdan öğrencinin motivasyonunu artırmada, dersi eğlenceli hale getirmede, dersi tekdüze halden kurtarmada ve dersin hedeflerine ulaşmasına destek olmada önemli rol oynamaktadır (Akhan ve Kaymak, 2019).

Sosyal ve beşerî bilimlerden elde ettiği bilgi ve yöntemlerden faydalanarak içeriğini oluşturan (Öztürk, 2009) ve bu sayede multidisipliner bir özellik taşıyan sosyal bilgiler dersi, bireyin toplumla ilişkilerini düzenleme görevini de üstlenmektedir (Parker, 2009; Sönmez, 2010). Bu bağlamda sosyal bilgilerin yaşamın içinden bir ders olduğunu söylemek mümkündür. Hayatla iç içe olan bu dersin sadece sınıfta ve okul içerisinde öğretilmesi, öğrencileri yaşam deneyimleri edinme ve gerekli donanımı kazanmaları konusunda eksik bırakmaktadır (Altın ve Demirtaş, 2015).

Bilimlerin kendine özel farklı öğrenme ortamları olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse fen bilimleri için laboratuvar çoğunlukla anlamlı bir öğrenme ortamıyken, sosyal bilimler için ilk akla gelen ortam sınıf ortamı olmaktadır. Düşünülenin aksine sosyal

bilimlerin içerisinde yer alan disiplinler bilgiye kendi prensipleri gereği farklı yollardan ulaşmakta ve ulaştıkları bilgiyi farklı şekillerde kullanmaktadırlar. Bu sebeple sosyal bilimler için birçok yer öğrenme ortamı olabilmektedir. Tarihçi için bir tarih arşivi, coğrafyacı için vadiler, arkeolog için bir kazı alanı, iktisatçı için fabrikalar, hukukçu için adliyeler ve bir sosyolog için ise bir mahalle çok önemli çalışma mekânları olabilmektedir. Bu bakımdan içeriğini sosyal bilimlerin katkısıyla oluşturan bir ders olan sosyal bilgiler dersinin yalnızca okul ve sınıf ortamında hedeflerine ulaşmasını beklemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır (Akhan ve Kaymak, 2019).

Sosyal bilgilerin muhtevası, dersin okul dışı öğrenme ortamlarında işlenmesine uygun bir şekilde yapılanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrencileri dersin hedeflerine ulaştırmalarında okul dışı mekânları kullanmaları etkili olmaktadır (Akengin ve Ersoy, 2015). Ders içeriklerinin, kullanılacak yöntemlerin ve ders süresinin okul dışı etkinliklere uygun olabilecek şekilde planlanması kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesinde katkı sağlayacaktır (Çengelci, 2013; Şeyihoğlu ve Uzunöz, 2012; Akengin ve Ersoy, 2015; Coşkun Keskin ve Kaplan, 2012). Bu bakımdan öğretmenlerden okul dışı bir mekân tespit edip uygun kazanımı seçerek ders planını bunlara göre yapabilmeleri beklenmektedir. Bunun için de sosyal bilgiler öğretmenlerinin hizmet öncesinde veya hizmet içinde okul dışı öğrenme ortamlarına ve bunları derslerde kullanmaya yönelik yeterliliğe ulaşmaları gerekmektedir. Okul dışında sosyal bilgiler konuların etkili bir şekilde aktarılmasına elverişli birçok mekân bulunmaktadır. Bu mekânlar toplumların ortak geçmişlerini, mutluluklarını, hüznlerini yansıtmaları bakımından aynı zamanda birer hafıza mekânıdır.

Küreselleşme ve teknolojik değişikliklerin hızlı olduğu dünyada ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitime bağlı olan her sistem değişime ayak uydurmak zorundadır. Bütün bu hızlı değişimlerin kendi seyrine bırakılması kültürlerin yok olmasına, toplumların değer ve inanç sistemlerinin kaybolmasına ve milletlerin başkalaşmasına sebep olmaktadır. Kültürel boyutta, milletlerin kimliğini, yaşamlarını ve kendi devamını sürdürme düşüncesini azaltmaktadır. Bu yüzden kültür ve kültürel miras boyutlarını yeniden gözden geçirmek gerekmektedir (Karakuş, 2017). Nora, bu konuya “*Hafıza Mekânları*” adlı kitabında şu şekilde değinmektedir (Nora, 1994, s. 9):

“Ulusal hafızamızın hızla kaybolup gittiğini gördüm ve hafıza mekânlarının sayımına giriştim; hafıza özellikle bu mekânlar içinde ortaya çıkar ve insanların iradesine ya da

yüzyıllara bağılı olarak en çarpıcı simgeler de buralarda görülür: Bayramlar, amblemler, anıtlar ve anma törenleri, ayrıca övgü söylevleri, sözlükler ve müzeler”

Nora’nın da ifadesinden anlaşılaçağı üzere kültürel öge olarak değerdendirilen hemen hemen bütün unsurların birer hafıza mekânı olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri, değeri ve sosyal katılıma ilişkin amaçları incelendiğı zaman bu amaçların hemen hemen hepsinin bu kültürel unsurlarla bağlantılı olduğu ve bu amaçlara ulaşabilmek için de sosyal bilgiler dersinde kültürel öğelerden faydalanmak gerektiğı söylenebilir (Deveci, 2009). Miras eğitiminin verilebileceğı en uygun ders sosyal bilgiler dersidir. Sosyal bilgiler içerisinde somut olmayan kültürel miras ifadesi direkt yer almamaktadır. Ancak somut olmayan kültürel miras öğeleri insanın yaşadığı ve içinde yer aldığı uygulamaları, değeri, ritüelleri, gelenekleri ve görenekleri konu edinmektedir. Sosyal bilgiler bu sebeple hafıza mekânları açısından oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. (Karakuş, 2017). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi kültürel mirasımızın korunmasını destekleyecek bir alan olarak görölmektedir.

Kültürel miras soyut bir kavram olduğu için öğrencilere bu kavramın öğretilmesi ve kültürel miras bilincinin geliştirilmesi somut bir kavramı öğretmekten daha zor olmaktadır. Edgar Dale, yaşantılarla kavramların oluşumu arasındaki ilişkilerden yararlanarak, öğrencilere en somuttan en soyuta doğru bir öğrenme yaşantısı sağlayacak “Yaşantı Konisi” adını verdiği bir model geliştirmiştir (Yalın, 2012). Çilenti (1991, Akt. Demirezen ve Akhan, 2011), yaşantı konisinin dayandığı ilkeleri şu şekilde açıklamaktadır:

- “1. Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve aynı şekilde de geç unuturuz.
2. En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
3. Öğrendiklerimizin çoğunu gözlerimizin yardımı ile öğreniriz.
4. En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru öğretimdir.”

Bu sebeple kültürel miras konularının öğretilmesinde okul dışı mekânlar, öğrencilerin somut yaşantılar edinmesini sağlamakta bu da öğrencileri hedefe daha kısa sürede ulaştırmaktadır. Okul dışı öğrenme ortamları içerisinde keşfedilmeyi bekleyen bir kültür hazinesi olan hafıza mekânlarının sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasıyla dersin kazanımlarının etkili şekilde verilmesinin yanı sıra öğrencilerde geçmişe dair aidiyet duygusunun kuvvetleneceğı ve bu sayede ulusal hafızaya sahip çıkılacağı düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarından kabul edilebilecek hafıza mekânlarını tanımasını, sosyal bilgiler eğitimi ile ilişkilendirmesini sağlamak ve hafıza mekânlarını alanlarında nasıl kullanacaklarını onlara göstermektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama öncesinde okul dışı öğrenme ortamı ve hafıza mekânlarına yönelik hazırbulunuşlukları nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama sonrasında hafıza mekânları ve okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik deneyimleri, görüşleri ve alanları ile ilişkilendirmeleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hafıza mekânları ve okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan uygulamalara ilişkin metaforları nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulamaların bitiminde hafıza mekânları için alternatif isim önerileri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama oturumlarına ve uygulamaların sonunda düşüncelerine yönelik değerlendirmeleri nelerdir?
6. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulamalar sonunda hafıza mekânlarını sosyal bilgiler dersinde kullanmaya yönelik ders planlarının değerlendirmesi nasıldır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Dünyada teknolojik gelişmelerin hız kazanmasıyla birlikte toplumlar da bundan etkilenecek sürekli değişim ve gelişim içerisinde. Süreklilik kazanan bu değişim olumlu olabileceği gibi olumsuz olarak da gerçekleşebilmektedir. Özellikle dünyada kültürel anlamda meydana gelen değişimler toplumların benliklerinden ve milli değerlerinden uzaklaşmasına yol açabilmektedir. Bu noktada hafıza mekânları önem kazanmaktadır. Kültürlerin somut ya da soyut bir taşıyıcısı konumunda olan hafıza mekânları kültürel mirası ayakta tutan unsurlardır. Bizi biz yapan değerlerin ve kültürel mirasın önemli bir aktarıcısı sosyal bilgiler

dersidir. Bu ders aracılığıyla bireyde toplumsal aidiyet ve kültürel bağlılık oluşmaktadır. Bu sebeple sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hizmet öncesinde hafıza mekânlarıyla ilgili bilgi sahibi olması ve hizmet içinde derslerini bu bağlamla işlemeleri önem arz etmektedir.

Alan yazına bakıldığında hafıza mekânları üzerine fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde (Karatekin, Çapkın ve Üstün, 2017; Çapkın, 2018; Ak, 2018; Aktin, 2017; Aydoğan, 2016; Biçel, 2013; Biricik, 2016; Bilginer Erdoğan, 2013; Cihangiroğlu, 2016; Cihangiroğlu, 2019; Doğu ve Varkal Deligöz, 2017; Dural Tasouji, 2013; Ekman, 2009; Karakaş, 2019; Kır, 2016; Kırcı, 2015; Mowla, 2004; Öymen Özak ve Pulat Gökmen, 2009; Parmaksız, 2012; Pösteği, 2012; Saç, 2009; Sarıkaya Levent, 2017; Suda, 2017; Tekin, 2017; Uzunoğlu, 2018; Yıldırım, 2018; Yüksel, 2019) çalışma konularının genellikle sosyoloji ve mimari boyut üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Alan yazında hafıza mekânları konusunda sosyal bilgiler alanında çalışma bulunmasına karşın öğretmen adayları ile yapılmış ve hafıza mekânlarının sosyal bilgilerde nasıl kullanılacağına yönelik bir çalışmanın bulunmadığını söylemek mümkündür. Hafıza mekânlarının bu bakımdan sosyal bilgiler eğitimine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları içerisinde hafıza mekânlarını keşfetmeleri ve derslerinde kullanabilmeleri adına örnek teşkil etmeyi hedeflemektedir. Bu bakımdan araştırmanın alana katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.4 Sayıtlar (Varsayımlar)

Araştırmada,

- Kullanılan veri toplama araçlarının araştırmanın amacına ve konusuna uygun olduğu,
- Kullanılan veri toplama araçlarının kapsam ve geçerliliği için alınan uzman görüşlerinin yeterli olduğu,
- Veri toplama sürecinde öğrencilerin sorulara objektif olarak ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- 2018- 2019 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Akdeniz Üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğretmen adayları,
- Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama araçlarına verdikleri cevapları,
- Araştırmacının ulaşmış olduğu kaynaklar,
- Verilerin analizi bölümünde ayrıntılı olarak yer alan tüm uygulamalar dahil olmak üzere toplam 30 oturum ve 57 saat uygulama ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Sosyal Bilgiler: “Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir öğretim dersidir” (MEB, 2005, s. 51).

Okul Dışı Öğrenme: Bireyin içinde yaşadığı toplumu, doğayı ve dünyayı anlamlandırabilmesi için ona somut tecrübeler kazanma fırsatı sunan bir yaklaşımdır (Çengelci, 2013).

Hafıza Mekânları: İnsanların iradesiyle ya da zamanın işleyişiyle herhangi bir topluluğun ortak hafıza malına ait simgesel öge haline getirdiği maddi ya da fikri düzendeki her anlamlı birimdir (Nora, 1994).

BÖLÜM II

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler

Sosyal bir varlık olarak dünyaya gelen insan yaşadığı çevre ve bu çevredeki insanlar ile yapısı gereği sürekli iletişim ve etkileşim halindedir. İnsanın çevresi ile ilişkisini daha doğrusu toplumsal yaşamdaki rolünü inceleyen birçok disiplin bulunmaktadır. Sosyal bilimler, söz konusu disiplinleri tek çatı altında toplamaktadır (Erden, b. t.). Sönmez (2010) sosyal bilimleri, insan etkisiyle meydana getirilen gerçek (toplumsal olgular, kişi ve kurumlarla etkileşim) ile kanıtlamaya dayanan bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler şeklinde tanımlamaktadır. Bu çerçevede sosyal bilimlerin insanın kendisi ve çevresiyle olan etkileşimi sonucu ortaya çıkan bilgilerin toplumsal ve insani taraflarını kanıtlama gayesiyle oluşturulmuş bilimler topluluğu olduğu söylenebilir (Tay, 2018).

Sosyal bilgiler ise sosyal yeterliliği teşvik etmek için sosyal bilimlerin ve beşerî bilimlerin entegre bir çalışmasıdır. Okul programında sosyal bilgiler; antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlere dayanır. Beşerî bilimlerden sağlanan uygun içerikler ile koordine ve sistematik bir çalışma sağlamaktadır (NCSS, 1994, Akt. Savage & Armstrong, 2000).

Sosyal ve beşerî bilimler bünyesinde bulunan farklı bilimlerin bulgularından faydalanarak oluşturulmuş bir öğretim programı olan sosyal bilgilerin bu özelliği onun mihver ders niteliğinde olduğunu göstermektedir. Sosyal bilgiler dersiyle ilgili çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Bunun nedeni, bu dersin sosyal bilimleri ve diğer bilimleri kapsayıcı nitelikte olması ve bu sayede oldukça geniş bir alanın temsilcisi olmasından kaynaklanmaktadır (Öner, 2015).

Erden (b. t.), sosyal bilgileri ilköğretimde iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirme gayesiyle, sosyal bilimlerin disiplinlerinden seçilen bilgiler temel alınarak toplumsal yaşamla alakalı temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin öğrencilere kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlamaktadır. Zarrillo (2016) ise sosyal bilgilerin insan üzerine bir çalışma olduğunu söylemektedir. Ayrıca bu alanın çocukların aktif birer vatandaş olmalarına, bilgi edinmelerine ve öğrenme süreçlerini tamamlamalarına destek olması gerektiğini ifade

etmektedir. Bektaş Öztaşkın (2018), sosyal bilgilerin, sosyal bilim disiplinleri ile etkileşim kurarak bu disiplinlerden elde ettiği bilgileri güncelleyip sosyal bilgiler ünitelerine uyarladığını ifade etmektedir. Yani bu alanın temeli toplumsal yaşamı düzenleyen genelleme ve ilkeler olduğu için sosyal bilgilerin disiplinler arası bir disiplin olduğu söylenebilir (Sönmez, 2010). En genel tanımıyla sosyal bilgiler, sosyal bilimler başta olmak üzere diğer bilimlere ait disiplinleri bünyesinde barındıran ve bunların verilerinden yararlanan disiplinler arası bir öğretim programıdır (Bilgili, 2012; Öner, 2015).

Wallace (2005), sosyal bilgiler aracılığıyla öğretilen konuların ilköğretim müfredatındaki en heyecan verici konular olabileceğini ifade etmektedir. Sosyal bilgilerin içeriği gerçek hayatı yansıtan çok çeşitli konulardan oluşmaktadır. Bu konular çocuklara hayal güçlerini kullanabilecekleri ve yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri bir ders sunmaktadır.

Sosyal bilgilerin, her geçen gün değişen ve gelişen dünya ve ülke koşullarında bilgiyi her alanda kullanarak karar alabilen, problem çözebilen etkili, üretken vatandaşlar yetiştirme amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden elde ettiği bilgi ve yöntemlerden faydalanan bir öğretim programı olduğunu söylemek mümkündür (Öztürk, 2009). Sosyal bilgilerin bir amacı da bireyde sosyal anlayışın gelişmesini sağlamaktır. Sosyal anlayış, insanların tarih, coğrafya, diğer sosyal bilimler ve beşerî bilimlerden edindikleri sosyal dünyanın bilgi birikimidir. Bu bilgi birikimi edinilirken sosyal bilimleri doğru bir biçimde yorumlama ve sonuç çıkarabilme, çoklu bir bakış açısıyla bakabilme yeteneği gerekmektedir. Aynı zamanda bu, uzun süreli düşünme ve sorumluluk gerektiren bir anlayıştır. Bundan dolayı sosyal bilgilerin içeriğine multidisipliner bir bakış açısı hakimdir. Tarihsel anlayış olmadan, bilgelik olamaz. Coğrafi anlayış olmadan demokratik vatandaşlar ve dolayısıyla demokrasi olamaz. Sosyal bilgiler alanı bu sebeple bireyler ve toplum için oldukça önemlidir (Parker, 2009).

Tarihsel süreçte bazı kesimler sosyal bilgiler programının amacının iyi vatandaş yetiştirmek olduğunu, bunun için de kültürel mirasın nesilden nesile aktarılması gerektiğini desteklemişlerdir. Bazı kesimler ise sosyal bilgiler dersinin muhtevasının akademik sosyal bilimlerle donatılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Diğerleri ise sosyal bilgiler programının muhtevasının bireyi ve toplumu ilgilendiren güncel olayların olması gerektiğini savunmuşlardır. Sosyal bilgilerin amacıyla ilgili bu karışıklık ve fikir birliğine varılamaması sonucu “Vatandaşlık merkezli sosyal bilgiler”, “Konu merkezli sosyal bilgiler” ve “Problem

merkezli sosyal bilgiler” ana başlıkları altında birçok öğretim yaklaşımı türemiştir (Yeşilbursa, 2015, s. 47-56).

Barr, Barth ve Shermis (1978), bu öğretim yaklaşımları içerisinde en bilinen 3 temel yaklaşımı geliştirerek bu yaklaşımların sosyal bilgiler öğretiminde yol gösterici olmasını hedeflemişlerdir:

- a) Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler yaklaşımı: Sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarından en eskisi olarak görülmektedir. Bu yaklaşımda dersin temel aldığı başlıca hedef öğrencilere geçmişin birikimini aktararak, öğrencilerin iyi bir vatandaş olmasını sağlamaktır. Geçmişin birikimi aktarılırken öğrencilere geçmişin bilgileri gerçekleri; toplumu oluşturan temel kurumlar, maddi manevi ögeler ve farklı inançların bilgileri aktarılmaya çalışılır.
- b) Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler yaklaşımı: Bu yaklaşıma göre sosyal bilimlerin içinde yer alan disiplinlere ait bilgi beceri ve değerler öğrencilere aktarılmalıdır. Bu yaklaşım genel olarak dersin konusunu merkeze alan programlarda kullanılır.
- c) Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler yaklaşımı: Bu yaklaşıma göre sosyal bilgiler eğitiminin hedeflediği nokta, öğrencilerin bireysel ve toplumsal sorunları anlamlandırıp açıklayabilmesini, tahlil etmesini ve son olarak da sorunlara çözüm yolları üretebilmesini sağlamaktır. Yansıtıcı inceleme, öğrencilerin bu yeteneklerini geliştirmesi noktasında rehber görevi görür. Bu yaklaşımda sosyal bilgilerin çerçevesi çizilmiş bir alanı yoktur. Ancak buna rağmen çoğunlukla günümüz sorunları çalışmaların temelini oluşturmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere geçmişten günümüze toplumumuza ait gelenekler, ulusal benlik, kültürel miras gibi konular Vatandaşlık Merkezli Sosyal Bilgiler Yaklaşımları ile aktarılmaktadır (Akhan ve Mert, 2018). Kültürel mirası aktarmaya yönelik sosyal bilgiler yaklaşımları ise şunlardır:

➤ Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, Barr, Barth ve Shermis (1978)’in ortaya koydukları bir yaklaşımdır. Vatandaşlık aktarımı geleneğine göre öğretmenler kendilerinin ve öğrencilerinin içinde bulundukları topluluk (kültür) tarafından kabul görmüş belirli davranışları, bilgileri, bakış açılarını ve değerleri öğrencilere aktarmaktadır (Yeşilbursa, 2015,

s. 51). Bu yaklaşımın savunucularına göre sosyal bilgiler öğretim programının temel amacı, “toplumun temel kurum, değer ve inançlarının öğretilerini telkin ederek mevcut durumun devamını sağlamaktır”. Bu yaklaşımın hedefleri, “geçmişini öğrenen, geçmişi ve geleneklerinden gurur duyan, sorumluluk alan, uygun tutum ve davranışlar sergileyen ve otoriteye bağlılık gösteren” (Öztürk, 2006, Akt. Yeşilbursa, 2015) vatandaşlar yetiştirmektir.

➤ Muhafazakâr Kültürel Devamlılık Olarak Sosyal Bilgiler

Haas (1979) tarafından ortaya koyulan bu yaklaşım Barr, Barth ve Shermis (1978)’in “vatandaşlık aktarımı” yaklaşımıyla benzerlik göstermektedir. Sosyal Bilgiler öğretiminde “vatandaşlık aktarımı”, “kültürel mirasın aktarımı” veya “muhafazakâr kültürel devamlılık” biçiminde isimlendirilen yaklaşımlar Amerika’da en çok görülen ve en baskın yaklaşım olmuşlardır. Muhafazakâr Kültürel Devamlılık yaklaşımı toplumun ritüellerini, mitlerini, kutlamalarını korumaktadır. Bunun nedeni tarihsel süreç içerisinde kültürel devamlılığın esas olması gerektiğidir. Bu bağlamda toplumun büyük bölümü tarafından kabul gören bilgi, beceri, değer veya tutumları öğrencilere öğretmek en yaygın sosyal bilgiler yaklaşımı olmaktadır (Yeşilbursa, 2015).

➤ Kültürel Aktarım Olarak Sosyal Bilgiler

Stanley ve Nelson (1994), sosyal bilgiler alanında tartışmaların iki temel nokta üzerinde yoğunlaştığını öngörmektedirler. Bunları, sosyal bilgiler öğretim programının birincil amacı olan “kültürel aktarım” ve “yansıtıcı veya eleştirel düşünme” yaklaşımları olarak ifade etmektedirler. Bu yaklaşımlardan kültürel aktarımın amacı, geleneksel anlamda temel bilgi, beceri ve değerlerin öğrencilere öğretilmesidir. Bu yaklaşımda toplum tarafından kabul görmüş görüşler ve standartları yansıtan tutum ve davranışlardan oluşan içeriğin aktarılmasına vurgu yapmaktadır (Yeşilbursa, 2015).

Bu yaklaşımlar, sosyal bilgiler dersi öğrenme alanları ve bu öğrenme alanları içerisindeki kazanımlar aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaktadır.

2.2. Sosyal Bilgilerde Okul Dışı Öğrenme Ortamları

Sürekli kendini yenileyen dünyada günümüz toplumları okullarda ezberlediği bilgiyi tekrar eden değil, öğrendiği bilgiyi gerçek yaşamda uygulayan bireylerin yetişmelerini

beklemektedir. Ancak sadece okullarda yapılacak bir eğitim toplumların beklentilerine uygun birey yetiştirme konusunda yetersiz olacaktır. Çünkü günlük hayatta öğrencileri ezberle bilgiler değil bilgilerin yaşam pratiği haline getirilerek kullanılmasını bekleyen bir dünya karşılamaktadır (Tokcan, 2015). Öğrencilerin günlük yaşamda sorun yaşamamaları için öğrendikleri bilgileri hayata geçirerek ve deneyim kazanarak gerçek benliklerini ortaya çıkarmaları gerekmektedir.

Modern eğitim akımlarından biri olan İlerlemecilik'in kurucusu ve önemli bir temsilcisi olan John Dewey'e göre eğitimin kalıcılık sağlaması için deneyimlerle desteklenmesi gerekmektedir. Ona göre öğrencinin duyularına hitap etmeyen, çabaya sevk etmeyen ve düşündürmeyen eğitimin bir değeri yoktur. (Hein, 2002, Akt. Coşkun Keskin ve Kaplan, 2012). Okul dışı eğitimin de en önemli temsilcilerinden olan Dewey'in bu düşünceleri aynı zamanda öğretimde okul dışı öğrenmeye verdiği önemi yansıtmaktadır. Çünkü pragmatistliği savunanlara göre bilginin edinilmesi aktararak değil sadece gerçek ortamda deneyimlenerek (yaparak-yaşayarak) öğrenilebilir. Bunun en iyi yolunun yapılan öğretimin okul dışına taşınarak gerçek yaşamla birleştirilmesi olduğu söylenebilir. Bu sebeple, öğrencilere bilgileri ezberletmektense onlara gerçek yaşam problemleriyle karşılaştıklarında kullanabilecekleri bir eğitim verilmelidir. Bunun da yolunun öğretimin okul dışına çıkarak gerçek yaşamla buluşmasından geçtiği söylenebilir (Tokcan, 2015).

Okul dışı öğretimi okulun bahçesinden başlamak üzere okul civarında veya okulun dışında yapılan eğitim olarak tanımlamak mümkündür. Aynı zamanda okul dışı öğretim eğer eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapılmasına elverişliyse ve yapılacak etkinlikleri amacına ulaştırılabiliyorsa her mekânda konunun öğretilebileceğini savunan akımdır (Ford, 1986, Akt. Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Yapılan araştırmalar, okul dışı öğrenmenin birçok konu ve disiplinin etkili bir biçimde öğretimi açısından önemli potansiyel taşıyan bir öğretim yöntemi olduğunu ortaya koymaktadır. Okul dışı öğrenme, öğrencilerin sadece farklı alanlarda bilgi ve becerilerini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda kişisel ve sosyal anlamda gelişimlerini destekleme, hayatla ilgili deneyim kazandırma ve eğlenerek öğrenmelerini sağlama konularında da onlara katkı sağlamaktadır (Avcı Akçalı, 2019)

Öğrenciler eğitim ve öğretim faaliyetlerini okul dışına taşıdıklarında sosyal hayatta meydana gelen değişimleri ve yenilikleri fark etme imkânı bulurlar. Güncel olaylar ve güncel sorunlarla ilgili farkındalıkları artar (Şeyihoğlu ve Uzunöz, 2012). Okul dışı eğitim öğrencilere hem doğa hem de insan ürünü olan öğrenme konularında bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Okul dışı ifadesi öğrenme- öğretme sürecinin karşılığını oluşturmaktadır. Okulun ve eğitimin temel amacına bakıldığında zaman zaten amacın öğrenciyi gerçek yaşam koşullarında ihtiyaç duyulacak bilgi, beceri ve davranışlarla donatmak olduğu açıkça görünen bir gerçektir. Bu amacı hayata geçirmek için kullanılabilir en uygun içerik okulun sınırları dışındadır (Altın ve Demirtaş, 2015). Zaten içinde yaşadığı çevreye temas etmeyen, olup biteni doğrudan gözlemlemeyen öğrencinin, gelecekte de içinde yaşadığı çevreye uyum konusunda zorlanması beklenen bir durumdur. Okulun sınırlarını aşan eğitim, çocukların yaşama daha geniş bir pencereden bakmasına imkân vermektedir (Tokcan, 2015). Okul dışı öğrenme, öğrencilerin içerisinde yaşadıkları toplumu, çevreyi ve dünyayı anlamlandırmaları konusunda onlara somut deneyimler yaşatma olanağı veren bir yaklaşımdır. Bu öğrenme etkinlikleri öğrencileri demokratik bir toplumun etkin üyesi olarak yetiştirmeyi hedefleyen sosyal bilgiler dersi açısından da önem arz etmektedir (Çengelci, 2013).

Sosyal bilgilerin kapsamına bakıldığında içeriğinde sosyal bilimlerin disiplinlerini barındıran multidisipliner bir alan olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal bilgilerin buradaki temel amacının bireyi, üyesi olduğu topluma hazır, her anlamda donanımlı bir şekilde yetiştirmek olduğu söylenebilir. Bunun için de sosyal bilimler ve doğa bilimlerinden faydalanmaktadır (Altın ve Demirtaş, 2015). Sosyal bilgiler dersi aynı zamanda tarihi, kültürel, coğrafî, sosyal, bilimsel ve bunun gibi birçok içinde mekân olan konuyu içermesi açısından ‘eğitim- mekân- insan’ üçlemesini de bütünleştiren bir ders olma özelliği göstermektedir. Bünyesinde mekânlarla ilgili birçok kazanımı bulunduran sosyal bilgiler, dersin bir parçası olarak, okul dışındaki mekânlarla ve bu mekânların sunduğu öğrenme ortamlarıyla ilgili faaliyetlere uygun bir derstir (Akengin ve Ersoy, 2015).

Gerçek kaynaklarının okul dışında olduğu bir alan olan sosyal bilgiler dersini sadece sınıf içinde işlemenin ve eğitim faaliyetlerini okulların sınırları içinde yürütmenin toplumun eğitime yönelik beklentilerini karşılamada yeterli olmayacağı söylenebilir (Altın ve Demirtaş, 2015; Şeyihoğlu ve Uzunöz, 2012). Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerin ders müfredatına yönelik anlayışlarını artırmak için gerçek hayattan deneyimleri içeren

faaliyetleri hayata geçirmek gerekmektedir. Öğrenciler doğal çevrelerini, sosyal yaşamlarını, tarihi ve coğrafi mekânları, resmî kurumları ve sivil kuruluşları sosyal bilgiler dersinin bir kaynağı olarak kullanabilir. Bu derste konuların öğrencilere aktarılmasında disiplinler arası okul dışı etkinlik ve çalışmalar düzenlenebilmektedir. Okul dışı öğrenmeden etkili bir şekilde faydalanılması öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan bakışını ve dersle alakalı çalışmalarını olumlu şekilde etkileyecektir. Okul dışı öğrenmenin bu açıdan önemli bir potansiyeli olduğunu söylemek mümkündür (Avcı Akçalı, 2019; Çengelci, 2013).

Okul dışına çıkıldığında temelde iki farklı çevreden söz etmek mümkündür. Bunlar ‘doğal’ çevre ve ‘insan yapımı’ olan sosyal çevredir. Sosyal bilgiler dersinin muhtevası göz önünde bulundurulduğunda her ikisini kapsayan ve her ikisi içinde de gerçekleşmesi gereken kazanımlar yer almaktadır (Altın ve Demirtaş, 2015). Ayrıca programın uygulanması ile ilgili açıklamalar incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde okulun bahçesi, yakın çevresi, tarihi mekânlar, sergiler, pazaryeri, fabrikalar, resmi daireler, müzeler, arkeolojik kazı alanları ile sözlü ve yerel tarihten faydalanılmasına yönelik ifadeler göze çarpmaktadır (MEB, 2018; Avcı Akçalı, 2019). Günümüzde okul dışı öğretim mekânları içerisinde fabrika, sanayi işletmeleri gibi iş ortamları, banka, belediye gibi resmi kurum ve kuruluşlar; milli parklar, tabiat alanları, tarihi yapılar ve ören yerleri; bilim müzeleri, sanat müzeleri, arkeoloji müzeleri, doğa tarih müzeleri; akvaryumlar, hayvanat bahçeleri ve botanik bahçeleri; kütüphaneler ve bilim merkezleri yer almaktadır (Öner ve Öztürk, 2019; Coşkun Keskin ve Kaplan, 2012). Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretim programının içeriğinin okul dışı öğrenme ortamlarını desteklediğini söylemek mümkündür.

2.3. Okul Dışı Öğrenme Ortamları İçin Bir Alternatif: Hafıza Mekânları

2.3.1. Hafıza

Hafıza geleneklerin ve göreneklerin, alışkanlıkların, adetlerin ve anıların anlamını taşıyan ve bilinçten yarı bilinçsizliğe doğru uzanan bir alanı kapsamaktadır (Nora, 1994). Aynı zamanda geçmiş ve günümüzü birbirine tutarlı bir biçimde bağlamaktadır (Bilginer Erdoğan, 2013). Hafızanın yalnızca geçmişle günümüz arasında köprü kurma işlevinde olduğunu söylemek eksik kalmaktadır. Onun aynı zamanda geçmişe dair sakladığı bilgileri ihtiyaç duyulan yerlerde yeniden hatırlama işlevini de yerine getirdiğini, bunun da günümüzde yaşanan ve gelecekte olacak davranışları etkileyeceğini söylemek mümkündür.

Bu bakımdan algıların ve anıların evi olan hafızanın, deneyim ve bilgilerin saklanma ve sonradan kullanılma merkezi olduğu söylenebilir (Parmaksız, 2012; Öymen Özak ve Pulat Gökmen, 2009; Yılmaz, Kılınç ve Pasin, 2015; Kırıcı, 2015).

Yakın zamanda beyin üzerine yürütülen çalışmalar, hafızanın nasıl işlediğine yönelik bilgi vermenin yanı sıra hatırlama ve unutma arasındaki ilişki bağlamında da belleğin bir depo görevinden daha fazlasını sunabileceğini açıklamaktadır (Biçel, 2013). Bellek, geçmiş hatırlama ile şekillenmektedir. Bireyler, geçmişte yaşanan olayları anımsayarak şimdiyle hatta gelecek ile bağ kurmaktadır. Bunun için de bireyin ve toplumun belleğe ihtiyaçları vardır. Çünkü bu esrarengiz kara kutu, geçmiş, bugünü ve geleceği inşa etmektedir. Duyu organlarının da yardımıyla belleğe simgeler ve semboller kaydedilmektedir. Bellekte saklanan bu simge ve semboller her geçen gün yenileriyle birleştirilir. Yaşantıların üst üste birikmesi, yeni anlatıların ortaya çıkması ve sürekli tekrarlanan eylemler sonucu bireyler eskiye dair yaşanmışlıkların hafızadan silindiğini düşünürler. Fakat bir an gelir geçmişten bir sayfanın harfleri geri çağırılmaya başlar. İşte unutulduğu zannedilen her şeyin korunarak saklı tutulduğu derin sandık ‘bellek’tir (Dural Tasouji, 2013; Bilginer Erdoğan, 2013).

Genel olarak anımsama yeteneği anlamını taşısa da belleğin daha derin anlamları ve bu anlamlarla bağlantılı kazandığı yeni anlamlar söz konusudur (Demir, 2012). Edward Casey’in de üzerinde durduğu gibi, bellek, her yeni deneyim ve tekrar sonucunda geçmişin yeniden yapılan bir yorumudur ve her anımsama süreci yeni bir bellek üretilmesini sağlamaktadır (Yılmaz, Kılınç ve Pasin, 2015). Nora için ise bellek daima güncel bir olay, sürekli olarak şimdiki zamanla kurulan bir bağdır. Adeta geçmişin bir tasavvurudur (Nora, 1994). Buna bağlı olarak belleğin kişisel ve toplumsal düzeyde, anımsarken aslında geçmişte yaşananı şimdiye çağırdığı söylenebilir (Çağlar Deniz, 2014).

Bellek ve hafıza kelimelerinin dilimizde birbirlerinin anlamını içerdiği görülmektedir. Bir depolama yetisi olan bellek, hafıza kelimesi ile açıklanmaktadır (Parmaksız, 2012). İngilizce’de bellek *memory* olarak ifade edilirken, hafıza kavramı öz Türkçe’de *bellek* şeklinde kullanılmaktadır. Bellek kelimesinin etimolojisinden de anlaşılacağı üzere hafıza saklama ve depolama işlevini görev edinmesi ile tanımlanmaktadır (Karaarslan, 2014). Osmanlıca bir kelime olan *hafıza* Arapça saklama, ezberleme anlamlarına gelen *hıfz* sıfatından türemiştir. Kelime anlamı ‘saklama, ezberleme, akılda tutma’dır (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 1092).

Hafızanın, kaydetme, kaydederken seçme, ayıklama, yeniden oluşturma gibi süreçlerin de öznesi konumunda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Hatırlama ve unutma ile hafızanın yakından ilişkisi olduğu gibi seçme ve yeniden oluşturma ile de ayıklama süreci ilintilidir. Yaşanmışlıkların veya anın kaydının yanında insanı insan yapan değerlerin, her şeyin toplamı burada depolanmaktadır ve gerektiğinde ortaya çıkmaktadır (Pösteği, 2012).

Hafızanın “geçmişini depolama ve tekrar ortaya çıkarma” görevinin olması tarihin her aşamasında bütün alanlarda üzerine düşünülmesine ve araştırmalar yapılmasına neden olmuştur. İnsanlar geçmişlerinin ve anılarının yok olmasını engelleyebilmek için, daha doğrusu anımsamak için yoğunluklarını hafıza üzerine vermişlerdir. Hafıza daima yaşanan, gruplar tarafından üretilen yaşamın ta kendisidir. Bu amaç ile hafıza, anımsama ve unutmanın tartışmasına açık, onların daima biçim değiştirmelerinden bihaber, her biçimde kullanımlara ve oyunlara karşı oldukça duyarlı, uzun belirsizlikler ve ani dirilmelere karşı elverişlidir. Aynı zamanda daima bir gelişim halinde olduğu söylenebilir (Nora, 1994).

İnsanın tarihinin bilgi deposu olan hafızayı sadece geçmişte yaşanmış anların veya tecrübelerin kaydı olarak ele almak basit düzeyde kalacaktır. O aynı zamanda insanı insan yapan değerlerin de toplamıdır. Bireyin kendi özünün, geçmişinin olduğu bir kara delik olması bunun sebebidir. Farklı disiplinler tarafından çalışma konusu olarak sıkça kullanılan hafıza hem somut bir şekilde hem de içsel, subjektif şekilde iki farklı açıdan incelenebilmekte ve bu sebeple de psikoloji ve epistemoloji zeminli tartışmaların merkezinde bulunmaktadır (Pösteği, 2012). Bu sebeple birçok düşünür, felsefe tarihi boyunca hafıza konusunu önemli bir soruşturma alanı olarak ele almıştır. Aristoteles’ten bugüne kadar felsefecilerin çoğu, anımsama ve unutmanın işlevleri konusunda düşünmüş, hafızanın numenler ve fenomenler dünyası ile ilişki şekilleri üzerine yazılar kaleme almışlardır (Karaarslan, 2019).

Hafıza konusu temelde psikoloji alanının eğilim gösterdiği bir konudur. Ancak insanı ilgilendiren bir kavram olduğu için aynı zamanda disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Felsefe, psikoloji, tarih, sosyoloji, siyaset bilimi, sosyal psikoloji ve eğitim bilimleri gibi birçok alan bellekle ilgili tanımlamalar, değişik yaklaşımlar, araştırmalar ve tartışmalar ortaya koymaktadır (Doğu ve Varkal Deligöz, 2017).

Bergson hafızanın beynin bir işlevi olmaktan daha fazlasını ifade ettiğine ilişkin argüman ortaya koyan ve bu konuda çalışan ilk düşünürlerden biridir (Biçel, 2013). O da

hafıza tanımında Nora gibi hatırlama üzerinde durmuş ve iki tür hafızanın olduğunu söylemiştir; bunlardan ilki alışkanlıklarımızın sonucunda meydana gelendir. Bu sürecin temelinde bir şeyleri tekrar etmek yatar. Lakin bu tür bir hafıza tekrar etmeyi veya yapmayı bıraktığımız an zayıflar ve yok olur. İkinci türdeki hafıza ise geçmiş zamanda olmuş bir olayı anımsamamızla alakalıdır. Bunları karşılaştırdığımızda ikincisinin daha farklı bir nitelik taşıdığını ve ikincisinin üzerinde zihinsel bir işleyişin hâkim olduğunu görebiliriz (Erman ve Özaloğlu, 2016).

Bellek üzerinde uzun çalışmalar yapan Halbwachs’a göre ise hafıza, her ne kadar kimi zaman ‘bireysel bir hatırlamaya referans verse de her zaman sosyal kodlara göre oluşmaktadır. Hafıza, toplum tarafından üretilen kolektif bir oluşumdur ve dolayısıyla bu oluşum ‘kolektif bellek’ olarak adlandırılmalıdır (Çalak, 2012). Belleğin toplumsal yönünü vurgulayan Halbwachs’ın yanı sıra Psikanaliz kuramını öne süren ve bununla Psikoloji alanına yeni bir soluk getiren Sigmund Freud ise hafıza ile doğrudan ilişki içinde olan anımsama ve unutma eylemlerinin bireysel seçimlerin bir sonucu olduğunu söylemektedir. Bilinçaltının anımsamak istenmeyen nesne ya da olayları bastırmasıyla birlikte unutma gerçekleşmektedir. Bu, aynı zamanda, ‘ego’nun kendini korumasının, dolayısıyla da kişinin kendini savunmasının bir yolu olmaktadır (Çalak, 2012).

Nietzsche, evrimci bir bakış açısıyla insanın hayatta kalması konusunda hafızanın kültürel yönünü vurgulamaktadır. Ona göre, genetik programların dünyasında türlerin hayatta kalmasını garanti ederken, insanlar nesiller boyunca doğasını daima koruyacak bir araç bulmak zorundadır. Kültürel bellek bir toplumun çevresiyle etkileşim davranışlarını ve deneyimlerini yönlendiren ve tekrarlanan toplumsal pratikte nesiller boyunca elde edilen ortak bir kavramdır ve problemlerin çözümüdür (Assmann & Czaplicka, 1995). Psikanalistler kişisel hafızayı kişilerin hayat öykülerini araştırma şeklinde ele alırken; psikologlar, bilişsel hafızayı evrensel ve zihinsel yeteneklerin nasıl çalıştığını araştırarak incelemişlerdir (Connerton, 1999).

Felsefeci olan Romalı Cicero, diğer düşünörlere zıt olarak hafızayı, anımsama ve tekrarlama gibi kavramların aksine mekân üzerine oluşturmuştur. Cicero hafızayı “mekânsal bir yöntem” şeklinde açıklamaktadır. Ona göre mekân; ev, köşe, kemer, sütun veya sütunlar arasında olan yerler gibi kolay hatırlanabilir yerler olmalıdır. Söz konusu olan mekânlar gerçekte görölmüş veya yalnızca hayal edilmiş yerler olabilir (Connerton, 2011). Kısacası her

ne kadar psikoloji temelli olsa da hafıza, multidisipliner bir çalışma alanı olarak ifade edilebilir. Çünkü temel araştırma öznesi insan olan sosyal bilimlerin tüm alanları, insanı anlamanın zorunlu yolu olan hafıza meselesine bir şekilde temas etmek durumundadır (Karaarslan, 2014).

Bu bağlamda hafızanın, insanın zihninde iz bırakan olayların saklandığı ve geçmişin hatırlanmasını sağlayan zihinsel bir dinamik olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca bireysel belleğin varlığı, kolektif olarak yaratılmış geçmişin bilincine ve toplumsal hafızaya işaret etmektedir (Biricik, 2016). Hafıza konusunun bu kadar derinlemesine ele alınmasında hatırlayışın ve unutuşun toplumsal boyutlarının olmasının etkili olduğu söylenebilir (Çağlar Deniz, 2014).

2.3.2. Kolektif Hafıza

İnsan, toplumun en temel yapı taşıdır. İnsanlık tarihinin ortaya çıkmasıyla beraber kültürler, gelenekler, teknolojiler vücut bulmuş ve bunun doğal bir sonucu olarak da “geçmiş” ortaya çıkmıştır. İnsanı, toplumu, medeniyetleri var eden ve ayakta tutan şey onları oluşturan geçmişleridir. Toplumlar da meydana gelen değişimler, gelişmeler, ilerlemeler, savaşlar, afetler, göçler gibi toplumsal olayların birikmesiyle geçmişin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Toplumlar da bir noktada geçmişlerini yaşatabilme amacıyla toplumsal belleklerine başvurma ihtiyacı duymaktadırlar (Bilginer Erdoğan, 2013). Hafızaya kazanmış olgular, içinde bulunulan çağın gereklerine ve toplumun yapısına göre değişiklik göstermektedir. Hafıza, bireysel anılardan oluşabileceği gibi, aile, arkadaşlar, yaşanılan semt ya da belli bir grup ile paylaşılan kolektif bir eylem şeklinde de olabilmektedir (Yılmaz, Kılınç ve Pasin, 2015).

Kişisel anlamda bellek, bireyin farklı grup belleklerine katılımı sonucunda ortaya çıkan katmanlı bir yığındır ve grup bakımından bir dağılım sorunudur. Aynı zamanda üyeler arasında dağıtılan bir bilgidir (Assmann, 2001). Aslında bellekte bireysel olarak yer alan şey sadece algılananlardır. Anılar ise kaynağı içerisinde barındıran toplumsal gruplardan oluşur. Kısaca anıların oluşması veya anımsama ve hatırlama eylemlerinin gerçekleşebilmesi için başkalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle belleğin aslında sosyal çerçeveye bağlı olduğu söylenebilir. Bu çerçeve, içeriğinin tümü toplumsal anılardan meydana gelen geçmiş, şimdi ve gelecekte sürekli olarak üretilebilen toplumsal bir bellektir (Yıldırım, 2018).

Bellek, bireylerin iletişim döngüsüne dahil olması ile kurulur. Birey ailesinden başlayarak dini, ulusal, politik vb. çeşitli toplulukların üyesi konumundadır. Her bellek, başka insanların paylaştığı fikirler ile de ilişkili olabilmektedir. Böylece toplumsal hafızanın kendini gösterdiğini ve sürekli bir değişim içinde olduğunu söylemek mümkündür (Saç, 2009). Bu sebeple belleğin yalnızca kişisel bir özellik olmadığı, toplum tarafından belirlendiği üzerine birtakım düşünceler toplumsal bellek kavramını ortaya çıkarmıştır (Öymen Özak ve Pulat Gökmen, 2009). Toplumsal belleğin toplumun içinde bulunan üyelerin kültürleri, grup bilinci, etkileşimleri, iletişimleri ve tarihiyle beraber gelişen geniş bir kavram olduğunu söylemek mümkündür. Yalnızca yaşanan önemli olaylar; devrimler, ölümler, savaşlar, katliamlar, değil; büyük zaferler, kutlamalar, toplum için önemli kişiler ve hatta geleneksel/ ulusal olaylar da toplumsal belleğin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda bayramlar, anma günleri, milli maçlar, milli takımlar da kolektif belleğin içeriğini oluşturmada etkili olaylardır (Cihangiroğlu, 2019).

Schudson belleğin, öncelikle toplumsal olduğunu çünkü bireyselliğin aksine zihinde kuralların, konuların, standartlaştırılmış usullerin ve kayıtların var olduğunu yani toplumsal olguların olduğunu söylemektedir. (Schudson, 2007, Akt. Aktin, 2017). Schudson'un “kolektif hafıza”nın bireysel hafızadan üstün, ona biçim veren bir büyük özne olduğu fikrini ileri sürdüğü söylenebilir (Suda, 2017). Çünkü geçmişte yaşanmış bir an ne kadar kişisel olursa olsun, geçmişe olan bakışın ve geçmişi tekrar kurmanın sürecinde toplumsal bir paylaşımın olduğu su götürmez bir gerçektir. Geçmişin hafızada toplumsal ve kültürel olarak kodlanması ve bugüne geri getirilmesi içindeki sürekliliğinin varlığı ve hafızanın kolektif olana referans vermesiyle mümkün olmaktadır (Biçel, 2013). Aynı şekilde Biletska, Şahin ve Şükür (2014) de toplumlar da bireyde bulunduğu gibi nesnel olarak bir belleğin bulunmadığını ancak toplumların üyelerinin belleğini şekillendirdiklerini ifade etmektedir. Böylece bireyin yaşantısı ve öznel bilgisinin yanı sıra benzer şekilde toplumun şekillendirdiği bir belleğin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda toplumsal belleğin bir topluluğa mensup kişilerin ortak paylaşımını, geçmişini ve bugününü etkileyen ve geleceğini şekillendiren, dinamik bir olgu olduğunu söylemek mümkündür (Doğu ve Varkal Deligöz, 2017).

Assmann ve Czaplicka'ya göre hafızaların her biri başkalarıyla iletişime geçince kendini toplamaktadır. Bununla beraber, bu “başkaları” yalnızca bir grup insan değildir.

Açıkcası grubun birlikteliğini ve özelliklerini, geçmişlerinin ortak imgesiyle kavrayan topluluklardır (Assmann & Czaplicka, 1995). Assmann'ın açıkça toplumsal belleği vurguladığı görülmektedir. Bir başka açıdan toplumsal bellekle alakalı ise şunu söylemek mümkündür: Geçmişteki imgelerin bir araya gelmesiyle var olan toplumsal düzen meşru gösterilir ve toplumsal düzende var olanların ortak anılarının olduğunu kabul etmeleri gerektiği örtük bir kuraldır (Connerton, 1999). Dolayısıyla hemen herkesin *toplumsal hafızaya* katılması yaşadığı deneyimlerle birliktedir. Yani hafıza hem yapının insana dayatmış olduğu –veya insanın kabul ettiği- hem de insanın ürettiği verilerle beraber inşa edilmektedir (Karaarslan, 2014). Yani belleğin, bir topluma bağlı olmayı niteleyen bir tarafı olduğu söylenebilir. Kişinin tek olarak kendi kendine varlığının dışında bir toplulukla olan iletişimi ve bu iletişimin meydana getirdiği bakış açısı, ortak değerler bütünüyle oluşan bir bellek ve anımsama şeklidir (Doğu ve Varkal Deligöz, 2017). Bu bağlamda bireysel ve kolektif bellek olarak kategorize edilen bellek türlerinin ve bunların işleyiş şekillerinin, kişiye ve topluma ait olan bilginin yapılanmasıyla doğrudan alakalı olduğu söylenebilir (Erman ve Özaloğlu, 2016).

Toplumsal bellekle ilgili çalışmalara olan ilgi özellikle 1980'li yılların sonundan itibaren yaşanan teknolojik gelişmelerle artmıştır ve buna bağlı olarak “geçmişin kültürünü” anlama çabası önem kazanmıştır. Bellek ne kadar bireysel bir yeti olarak görülürse görülsün toplumsal yeti yönü de oldukça ağır basmaktadır. Toplumsal bellek, bireyin içinde bulunduğu toplum ile bulunduğu etkileşimler yoluyla oluşmakta ve aktarılmaktadır. Toplumsallaşma süreciyle beraber de “ortak anılar” ve “ortak hafıza” ortaya çıkmaktadır (Aktin, 2017). Bu aynı zamanda her toplumun hafızasında kendine has temalar ortaya çıkardığı anlamına da gelmektedir (Karaarslan, 2019).

Karaarslan (2014) toplumsal hafızayı açıklamak için şu örneği vermektedir: Büyük şehirlerin en kalabalık yerleri olan meydanlarında, kurucu liderin anıtının bulunması aslında tekrarlama konusuyla yakından ilişkilidir. Anıtı her gören hafızasında bir tekrar yaşamaktadır ve bu yaşanan tekrar gizil olarak kişinin bir ulusa ait olduğunu, o ulusun bir kurucusu ve kurtarıcısının olduğunu söylemektedir. Karaarslan'ın da dediği gibi hafıza tekrarlar ile beslenir ve toplumsal hafızanın gizil bir şekilde kendiliğinden meydana çıktığı ifade edilebilir. Genel anlamda hafıza çeşitlerinin ve hafızaların işleyiş şekillerinin, kişiye ve topluma ait bilgilerin yapılanmasıyla direkt ilişkili olduğu söylenebilir (Erman ve Özaloğlu, 2016).

Assmann (2001) toplumsal belleğin, onu benimseyenlerle birlikte var olduğunu ve gelişigüzel bir şekilde devredilemeyeceğini söylemektedir. Toplumsal bellek, sürece dâhil olanların gruba aidiyetinin ispatıdır. Yani aidiyet bilincinin toplumsal bellek sayesinde oluştuğunu söylemek mümkündür. Dahası ortak tarihin ve kültürel değerlerin nesilden nesile aktarılmasında yine toplumsal bellek rol oynamaktadır (Yüksel, 2019). Bu sebeple toplumsal bellek yalnızca somut mekân ve zaman değil, aynı zamanda somut kimliği oluşturmaktadır. Yani toplumsal bellek sadece gerçek olan, hayatta olan bir gruba ilişkilendirilebilmektedir. Onun mekân ve zaman kavramları, sözü edilen grubun değerler ile bezenmiş yaşam sınırı içindeki iletişim şekilleriyle oluşur. Toplumsal belleğin içinde bunlar bir grubun öz imgesi ve amaçları için anlaşılır ve duygu dolu bir yaşam öyküsü olarak kendini gösterir. Halbwachs da Assmann gibi toplumun ortak hafızasıyla ilgilenmektedir. Halbwachs, insan hafızasını otobiyografik hafıza ve tarihsel hafıza olarak ikiye ayırmaktadır. Otobiyografik hafıza, kişisel hafızadır. Toplumsal hafızayı ise tarihsel hafıza olarak ifade etmektedir. Ona göre otobiyografik hafıza, insanlara özetlenmiş ve şemalar halinde bir geçmiş sunarken yaşamımızın hafızası olan tarihsel hafıza daha geniş ve yoğun bir tablo sunmaktadır (Halbwachs, 2018). Bu bağlamda toplumsal hafızanın her toplumun kendi tarihsel tecrübesine göre şekillendiği söylenebilir (Karaarslan, 2019).

Halbwachs, toplumun ortak hafızasına “hafızanın toplumsal çerçeveleri” ifadesiyle bir bakış açısı getirmiştir. Onun hafızanın toplumsal çerçeveleri şeklinde adlandırdığı şey, aynı toplumda yaşayan çok sayıda üyenin kişisel anılarının toplamından ya da kombinasyonundan başka bir şey değildir (Halbwachs, 2016). Yani toplumsal hafıza, kişisel anıları ve bireysel hafızayı da içine alan kapsamlı bir alandır. Bu durum, kişisel anımsamanın bile toplumsal bir çerçeve içerisine girmesi sebebiyle toplumsal hafızanın bütün hafıza biçimlerini kapsadığı fikrini de desteklemektedir (Doğu ve Varkal Deligöz, 2017). Başka bir deyişle, kolektif hafıza denilen kavram sınırlarla belirlenmiş ortak aidiyet duygusu geliştirmiş gruplara özgüdür. “Hafızanın toplumsal çerçeveleri” kavramı, bireyin hafızasının kolektif olarak şekillenmesini ifade ederken “kolektif hafıza” kavramı, bireylerin orada yaşamasalar bile yine de ait oldukları toplumsal grubun görüşüne yerleşerek ortak imgeler oluşturan hafıza süreçlerinin varlığını ifade etmektedir (Karakaş, 2019).

Genel anlamda ortak tavır, davranış ve psikolojiye sahip olmayı sağlayan; duyguların, düşüncelerin ve değerlerin sağladığı verilerden ortaya çıkan bilişsel bir dünyanın olduğu

aşıkardır. Bu durumda bireylerin ortak hareket etmesini sağlayan gücün de onların ortak geçmişlerinin imajı bir başka deyişle kolektif hafıza olduğunu söylemek mümkündür (Karaarslan, 2014; Hasanov, 2016).

Ancak toplumsal hafıza denilen şeyin, en iyi şekilde tarihin yeniden kurulması şeklinde ifade edilebilecek, çok daha özgül bir eylemden farklı olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Geçmiş zamanda meydana gelen tüm insan etkilerinin bilgisi yalnızca onların geride bıraktığı izlerden yola çıkılarak bilinebilir (Connerton, 1999). Toplumsal hafıza sadece belirli ulus devlet politikasının muhatabı olan ve toplum içinde yer alan her kişinin hafızasını ifade etmek için kullanılır. Yani toplumsal hafızanın, birden fazla grubu bünyesinde barındıran çok türlü bir yapıyı karşıladığı söylenebilir (Karaarslan, 2014). Toplumsal hafıza kavramına birçok farklı açılım getiren tüm bu ifadeler incelendiğinde; toplumsal dönüşüm ve değişim sürecinde yeniliğin kabul edilmesi ile birlik ve aidiyet hissini sağlama konusunda toplumsal belleğe önemli bir görev yüklendiğine dair ortak bir çıkarımda bulunmak mümkün olacaktır (Tekin, 2017).

Toplumsal hafıza ya da sosyal bellek olarak adlandırılan olgu toplumu meydana getiren ve etkileyen birçok unsuru içeren anımsama ve var olma alanıdır. Geçmiş kuşaklardan günümüze aktarılan toplumsal bilgi, sonraki nesiller için kültürel kimliği yeniden yapılandırmaktadır. Bu sayede kültürel bellek geçmişi anımsamanın yanında kimliği sürdürme gibi görevleri de üstlenir. Geçmişi tekrar yaratma gücüyle de kimliğin günümüze doğru bir şekilde taşınması görevini yerine getirir. Kültürel hafızanın kültürü muhafaza ederek geleceğe aktarma ve sürekli yeniden oluşturma işlevi, kültürün devamlı hareket eden yapısıyla ilgilidir. Bu hareketlilik, geçmişi yenileye değişimi esnasında kaynaştırır. Bu sayede temeli toplumsal bilinç olan bu bilgi ve birikimin yeni ve kabul edilebilir bir bilgiye dönüştüğü söylenebilir. Toplumsal hafıza hem bireysel hem de toplumsal benliğin ve şahsiyetin mayası olma niteliğindedir (Ak, 2018). Yani toplumsal hafızanın onu oluşturan toplumun varlığı süresince var olduğu söylenebilir. Bu nedenle toplumsal hafıza, o grubun kimliğini yansıtır. Bireysel ve kolektif kimliklerin oluşumu hatırlama ve unutma uygulamalarıyla bağlantılıdır (Saç, 2009).

Yani toplumların hafızalarının din, dil, edebiyat, bilim, hukuk, sanat, gelenek, görenek vs. gibi öğeler ile şekillendiği söylenebilir. Geçmişte yaşanmış bir olay toplumların tarihlerinde yer etmektedir. Toplum üyelerinin bunu tarihin tozlu sayfalarından çekip

hafızalarında yeniden anımsamaları aracılığıyla olaylar günümüze taşınarak ortak hafızanın merkeze alındığı bir alanda örgütlenme sağlanmaktadır. Toplumsal alanda meydana gelen bir olayın, bütün toplumu etkisi altında bırakacağı gerçeği gibi toplumsal hafızayı da doğrudan etki altında bırakması kaçınılmaz olacaktır (Bilginer Erdoğan, 2013). Bu bağlamda toplumsal hafızanın bugünün ihtiyaçları doğrultusunda şekillendiğini, geçmişin bu açıdan yeniden kurulduğunu söylemek mümkündür. Geçmişte yaşanan olaylar seçilmiş bir şekilde sahnelenirler. Kişisel hatıralar bu sayede toplumsal şekilde yapılandırılır, anlam ve sosyal bağlam kazanırlar. 20 ve 21. yüzyıllarda savaşın, savaş deneyimlerinin, askerlerin ve savaş mağdurlarının yansımalarını anma etkinlikleri, ritüeller, filmler ve anlatılarda görmek mümkündür. Bunlar sanatta onur duygularıyla birlikte vücut bulurlar, yer edinirler (Suda, 2017). Yani toplumsal hafızanın bir nevi toplumsal hatırlamanın ve unutmanın mekânı olduğu söylenebilir. Tüm mekânlar gibi insan üretimiyle oluşmuş ve varlığını bu şekilde sürdürmektedir (Çağlar Deniz, 2014).

2.3.3. Mekân-Hafıza İlişkisi

Toplumsal hafızanın üzerinde inşa edildiği belli mekânlar vardır. Bu mekânlar yalnız varlığın bir şartı olan bir niteliği ifade etmez, sürekli maruz kalınan, içinde yaşanan gezip, görülen, etkileşim halinde olunan yerleri de ifade eder. Yani mekânın, insanların yaşam alanı olmasının yanında ağırlıklı bir şekilde etkileşimde olunan yerler olduğu söylenebilir. Aynı zamanda mekân, geçmiş, bugünü ve geleceği kapsayan tecrübeler, anılar ve ona atfedilen anlamlarla birleşmektedir. Uzayda biçim alan bu anlamlar, tanımlar ve eklemelerle genişler gelecek nesillere taşınmaya devam eder. Mekâna yüklenen anlamlar ve mekânın içinde barındırdığı değerlerin sürekliliği, mekânın sürekliliği ile doğru orantılıdır (Sarıkaya Levent, 2017). Toplumsal hafıza, toplumsal yoldan oluşturularak mekânlar aracılığıyla geleceğe taşınmaktadır. Dolaylı olarak da bireylerin mekânı algılamaları ve mekânı benimsemeleri, mekânın özgül kimliğinin ve toplumsal bellekteki yansımalarının korunması ile mümkün olmaktadır (Uzunoğlu, 2018).

Mekân kavramı; hatıra ve yaşanmışlıkları içinde bulunduran bir başka deyişle tecrübeleri kapsayan oldukça geniş bir kavramdır. Tecrübeleri ve anıları ise bireyin duygularıyla bütünleşip oluşturulan olgular olarak ifade etmek mümkündür (Cihangiroğlu, 2019). Bu haliyle de mekân, hafızayı şekillendiren ana unsurlardan bir tanesidir (Karaarslan, 2014; Sarıkaya Levent, 2017). Mekân; sırf teknik elemanların ürettikleri bir nesne değil,

yaşam pratikleri ve deneyimler ile ilişki içerisinde ve ortak akıl yürütmeye üretilen bir kavramdır (Tekin, 2017).

Mekânın, insanın bireysel hafızasına ve toplumsal belleğine kültürel kodlar gönderme gibi bir görevi vardır. Bunun yanında mekân, bireysel ve kolektif hafızanın depolandığı, çoğaldığı, gerektiğinde yeniden ortaya çıktığı ve korunduğu bir alan hüviyetindedir. Bir taraftan geçmişin bilgisinin, öte taraftan günümüzün deneyimlerinin depolandığı yerdir. (Sarıkaya Levent, 2017; Biricik, 2016). Toplumsal bellek ise somut toplumsal deneyimlere dayanmaktadır. Mekânsal çerçeveler, anılar ve anımsatıcılar ile unutulmamaktadır. Bellek bu sayede toplumsallaşır, mekâna bağlanır. Mekânsal düzenlemeler ya da korumalar ile toplumsal hatırlama sağlanmaktadır (Pösteği, 2012). Hatırlamanın, mekânın verdiği süreklilik ve zamanda kaybolmama ayrıcalığı nedeniyle mekânsal duraklara ihtiyacı bulunmaktadır. Hafızanın taşınması ve geçmişin tekrar hatırlatılması amacıyla hafızanın mekânsal olarak yansması geçmişin gelecek nesiller tarafından da yaşanıp anımsanabilmesine olanak tanımaktadır (Biçel, 2013).

Parmaksız (2012), depolamak ve korumakla ilişkili olan mekânın, hafızaya gereksinim duyduğunu, hafızanın saklama özelliği ile mekânlaşan belleğin de “dâhil olunacak” bir geçmişi kurduğunu ifade etmektedir. Toplumlar anımsayacaklarını zaman ve mekân bileşiminde hafızalarına kodlamaktadırlar. Bireysel ve toplumsal olarak anımsamanın en önemli kısmını anımsanan olayın zamanının ve mekânının oluşturduğu söylenebilir (Karaarslan, 2014). Casey’in de ifade ettiği gibi “yer”, geçmiş tecrübelerin belleğe aktarımının en büyük araçlarından biridir (Yılmaz, Kılınç ve Pasin, 2015). Yani mekânların toplumsal olduğu ve bu bakımdan mekânlarda kullanılan her mimari eser malzeme türünden kullanılış amacına kadar bir medeniyetin temsili olduğu söylenebilir. (Aydoğan, 2016).

Mekân, zaman ve hafıza üçlemesinde göz ardı edilemeyecek ölçüde yoğun bir ilişki bulunmaktadır. Mekân ve zamanın bütünlüğü hafızanın varlık nedeni olarak kendini göstermektedir (Karaarslan, 2014). Connerton da mekânın bellek üzerindeki etkisi üzerinde durmaktadır. Ona göre çeşitli bellek türleri vardır ama içlerinde en özel olanı mekânın belleğidir (Connerton, 2011). Mekân nesnel bir var oluş olmamakla birlikte kendi başına varlığı söz konusu değildir. Mekân sosyal yapıların ve ilişkilerin yansıttığı bir alan şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Mekânın anlamlı olmasını sağlayan şey insan yaptırımı sonucu

oluşmasıdır. Bu bağlamda mekânı doğadan ayıran temel unsur mekânın toplumsal olmasıdır (Karaarslan, 2014).

Anlatılanlara dayalı, yakın ve uzak geçmişle ilgili anımsamalardan ibaret olan bellek, doğrudan mekâna bağlı veya ona dair bir hatırlama eylemidir. Belleğin toplumsal bir boyutu da mevcuttur. Çünkü toplumları onları var eden bireylerin bellekleri şekillendirir (Doğu ve Varkal Deligöz, 2017). Bu sebeple bir yerin mekâna dönüşmesinin o mekânın toplumsal olmasıyla da ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Demek oluyor ki toplumsal hafıza ile mekân arasında zorunlu ve yoğun bir ilişki vardır. *Toplumsal hafıza* bir taraftan içinde bulunduğu mekânın sınırlarını kabul ederken diğer taraftan kendine ait bir şeyleri mekâna katarak ona şekil verir. Yani hafızanın mekân ile yadsınamaz ve ayrılmaz bir ilintisi bulunmaktadır. Bu, mekân üzerinde kurulan her etkinin hafızayı da etkilemesi anlamına gelmektedir (Karaarslan, 2014).

Bir toplumda yaşayan grupların hayat öyküleri, aile bağları, aidiyet duyguları, ulus bilinçleri gibi unsurlar toplumun birlikteliği açısından oldukça önemlidir. Bu unsurların sürekliliği ve toplumsal birlikteliğin devamlılığı için grupların paylaşımında bulundukları ortak mekânlar gerekmektedir. Bu mekânlar grup üyelerinin anılarının, kimliklerinin ve sürekliliğinin bir dayanağıdır (Yıldırım, 2018).

Sonuç olarak mekân, hafıza üzerine uyguladığı etki sayesinde hafıza süreçleri için önem taşıyan bir olgudur. Ayrıca bireyin anımsama sürecinde hafızanın toplumsal çerçevelerinin önemli bileşenlerinden de birisidir. Toplumun izini bıraktığı ve sembolik yatırımlar ile dönüştürdüğü mekânın, nesiller boyu bir hafıza aktarım aracı olarak da görevi bulunmaktadır. Zihinde tasarlanan toplumsal bir grup olarak ulusun devamını sağlama biçimlerinden biri de ulusun kendini kutsadığı mekânlar oluşturmalarıdır (Karakaş, 2019).

2.3.4. Hafıza Mekânları

Perousé, mekânların belirli bir anlamlarının olmadığını, onları anlamlı kılan ve onlara şekil veren yapının bireysel ve toplumsal aktörler olduğunu ifade etmektedir (Perousé, 2008, Akt. Aktin, 2017). Mekânsal bir unsurun hafızada muhafaza edilmesi bireyin mekânı anlamlandırırken mekân ile kurduğu ilişkinin boyutlarına göre şekillenmekte ve değişken bir yapı göstermektedir. Birey için mekân içinde ne kadar fazla bağlam barındırıyorsa o kadar kalıcıdır. Tecrübelerle, anılarla, algılarla ve duyumlarla desteklenen bir mekân hafızada

ilişkilendirilir ve kodlanır. Bu kodlama aynı zamanda uzun süreli belleğe aktarılma anlamına gelmektedir. Uzun süreli bellek içinde kodlanan veriler, bireyin hayatı içinde tekrar anımsanmak üzere geri getirilmektedir (Öymen Özak ve Pulat Gökmen, 2009).

Bir toplumun milli kimliğini ayakta tutmak için beliren nesneler, mekânlar veya anıtlar bulunmaktadır. Bunlar o toplumun hafıza mekânlarını oluşturmaktadır. Hafıza mekânları, toplumsal hafızanın etkin birer devre olması, ulusal kimlikleri pekiştirme konusunda fayda göstermektedir. (Avcı, 2019). Her toplumun –kaybedilmiş veya hiç elde edilmemiş bile olsa– bir mekânı ve bu mekân ile kurduğu bir bağ vardır. Toplum değerlerini, sevinçlerini, üzüntülerini ve tüm ortak yaşantılarını yalnızca bu yer üzerinde ve bu yerle kurulan temasın etkisi altında paylaşabilmektedir. Toplumun mekân ile kurduğu bu biricik ilişki, mekânı toplumsal hafızanın da temel unsurlarından biri haline getirir. Yani hafızanın da bir mekânı olduğu söylenebilir (Parmaksız, 2012).

Hutton (1993, Akt. Erman ve Özaloğlu, 2016), bireylerin hatırlarken belleğin iyi tanımlanan mekânlarına belli başlı imgeleri oturtarak geçmişi bugünden geriye doğru yeniden kurguladıklarını söylemektedir. Bu bağlamda bellek mekânlarının, aklın alışkanlık yardımıyla taşıdığı imgeler ile önemli anıların kesişip birbirlerine şekil verdiği kesişme noktaları gibi olduğu söylenebilir. İlgi çekici alanların olduğu mekânlar bellekte daha detaylı bir şekilde yer bulabilmektedir. Duyular bireyin mekânı algılamasındaki rollerinden dolayı bellek mekânı açısından önemlidir. Bu bakımdan mekânın algılanmasında görme, tat alma, işitme, koklama ve dokunma gibi rolü olan duyular model kapsamında ele alınmaktadır (Öymen Özak ve Pulat Gökmen, 2009).

Pierre Nora (1994), Fransız bir tarihçi olarak ulusunun geçmişinin giderek yok olduğunu görmüş ve dört ciltlik eseriyle de aynı ismi taşıyan “Hafıza Mekânları” terimini ortaya koymuştur. Ona göre, hafıza mekânı olan bir yerin esas varlık sebebi zamanı durdurma, unutma olayını engelleme, nesnelerin durumunu belirleme, ölümü ölümsüzleştirme, somut olmayanı somutlaştırmaktan ibaret olduğu doğruysa hafıza mekânlarının tanımlarının sürekli değişmesi ve dallarının önceden kestirilemez bir şekilde uzamasıyla daima dönüşüme açık olarak yaşadıklarını söylemek mümkündür. Yani hafızanın canlılığını korumasını sağlayan mekânlar ve nesneler sürekli hareket eden zamana, küreselleşen dünyaya ve kapitalizme yenilerek hızla yok olmaya başlamıştır. Bu yok oluşun genel hafızanın özel hafızalara dönüşümüne sebep olduğu söylenebilir (Kırcı, 2015).

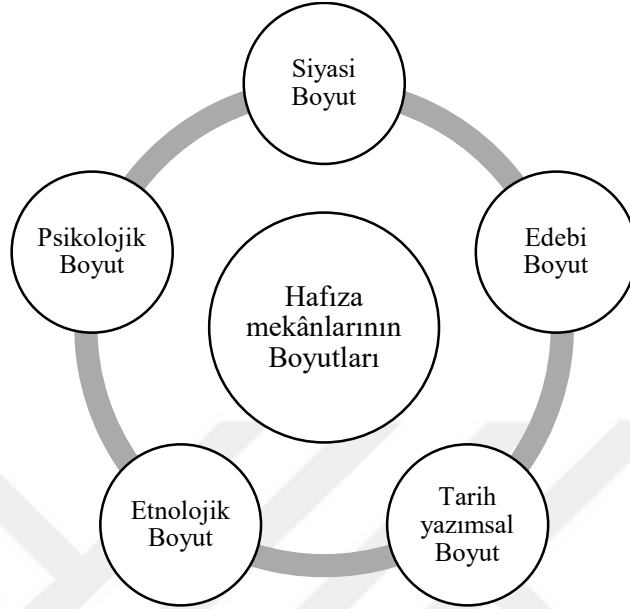
Toplumların kendi hafızalarını üretemediği, geçmişle şimdi arasında “doğal” anımsama ile ulaşılamayacak bir mesafenin oluşması durumunda hafıza, yapay olarak tekrar kurulur. Hafızanın kendiliğinden ortaya çıkamadığı ve sürekli geçmişin bilgisinin kaybedildiği bir dünyada hafızanın tekrar inşa edilmesi “hafıza mekânları” aracılığıyla olur (Parmaksız, 2012).

Nora, hafıza mekânlarını ifade etmek için, ölü anıtlar ve ulusal arşivler gibi en maddi olan ve en somut olandan soy, ırk, din ve “hafıza-insan” kavramı gibi düşünsel olarak ortaya çıkarılmış en soyuta kelimenin tüm anlamlarında ele almak gerektiğini söylemektedir (Nora, 1994). Bir diğer şekilde hafıza mekânları, bireylerin iradesiyle veya zamanın işleyişi ile rastgele bir topluluğun ortak hafıza unsuruna ait simgesel bir öge formuna getirdiği maddi veya düşünsel düzeydeki her anlam yüklü birimdir (Nora, 1994). Bu mekânlar, toplumun kolektif hafızasının etkili devreleri olarak hizmet ettikleri için ulusal bir kimlik oluşturma ve pekiştirmede de etkilidirler (Avcı, 2019). Yani her bir hafıza mekânının, yeni bir hakikat rejimi inşasının bir parçası olarak değerlendirmek mümkündür. Hafıza mekânlarından yansıyan görseller, imajlar ve imgeler yoluyla ortaya çıkan söylemler, bilginin üretilmesi sürecine önemli katkı sağlamaktadır (Karakaş, 2019).

Hafızanın mekânları, bireyin anılarının bu anıları saklayan ve koruyan toplumsal hafızanın toplumsal çerçevelerinden biriyle ilintisi sayesinde tekrar inşa edildiği alanlarda birleşmektedir. Anımsarken, belirli imgeleri hafızamızın iyi tanımlanmış mekânlarına oturtarak geçmişimizi günümüzden geriye doğru tekrar kurgularız. Bu nedenle hafıza mekânları zihnimizde alışkanlıklar yoluyla taşıdığı imgelerle belirli anıların kesişip birbirine şekil verdiği kesişim noktaları gibidir (Hutton, 1993, Akt. Erman ve Özaloğlu, 2016).

Nora’ya göre hafıza mekânları adeta çok boyutlu buluşma yerleridir. Bunlar tarihin tarihi sayıldığına göre tarihyazımsal boyut olarak daima vardır; tarih bunlar ile oluşur. Mekânların araçlarını, ortaya çıkışını ve işleyiş biçimini konu alır. Ayrıca etnolojik bir boyut da mevcuttur. Çünkü geleneklerle bağlı olunan bilindik alışkanlıklardan uzaklaşmak, doğrudan doğruya hafıza coğrafyasının haritasını çizmek mevzubahistir. Psikolojik boyut da bir diğer boyuttur. Zira kişinin kalabalığa olan denkliliğini farz etmek ve bilinçaltı, simgeleştirme, sansür, transfer gibi bireysel olarak net tanıma sahip olmayan kavramları toplumsal bir alana taşımak gerekir. Bir de siyasi boyut vardır. Siyaset denildiğinde gerçekliği değiştirmeye dönük kuvvetler bütünü anlaşılmaktadır. Hafıza gerçekten de içerikten çok bir çerçeve niteliğindedir; daima elde olan bir koz, varlığından ziyade kullanılma şekliyle önem

taşıyan bir olgular toplamıdır. Buradan da hafıza mekânlarının edebi boyutuna ulaşılmaktadır. Bu boyutun ise tarihçinin kişisel bağımlılığı ve sahneleme sanatıyla ilgili olduğu söylenebilir (Nora, 1994, s. 10).

Diyagram 1. *Nora'nın Hafıza Mekânı Boyutları (Akhan ve Mert, 2018).*

Bazı unsurlar ve tarihi işaretleyen kalıcı nesneler, kolektif bir hafıza oluşturmada çok önemli bir rol oynamakta, bu da bir toplumu birbirine bağlayan kolektif bir kimlik ve baskın kültürel anlatı oluşturmaktadır. Nesne anlamını geleceğe taşıyabilirse, kültürel değişimlere ve kuşaksal farklılıklara dayanabilirse anlamı kaybolmaz, sembolizmi solmaz ve o bir hafıza mekânı haline gelir (Walser, 2010). Nesne hafıza aktarımındaki tek sorumlu unsur değildir. Nesnenin yanı sıra yazı ve kültürel ritüeller de hafızanın aktarımındaki önemli unsurlarındandır (Kırcı, 2015). Nora, bir mekânın hafıza mekânı sayılabilmesi için bazı anlamları içermesi gerektiğini söylemiştir. Bunlar maddi, sembolik ve işlevsel anlamlardır. Arşiv deposu gibi somut görünümü olan bir yer bile hayal gücü ona sembolik bir anlam kazandırdığında hafıza mekânı haline gelebilmektedir. Ders kitabı, vasiyetnameler, eski muhripler derneği gibi işlevsel yerler bile yalnızca bir ritüelin konusu olduklarında hafıza mekânı kimliğine bürünebilirler (Nora, 1994).

Özellikle bazı mekânlar “kolektif hafıza” için önemlidir. Kolektif öneme sahip olan bu mekânlar yani hafıza mekânları, bireylerin deneyim ve algılarını etkilemektedir. Toplum tarafından verilen anlamlara sahip olan hafıza mekânlarının toplumun duyguları üzerinde önemli güce sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Cihangiroğlu, 2016).

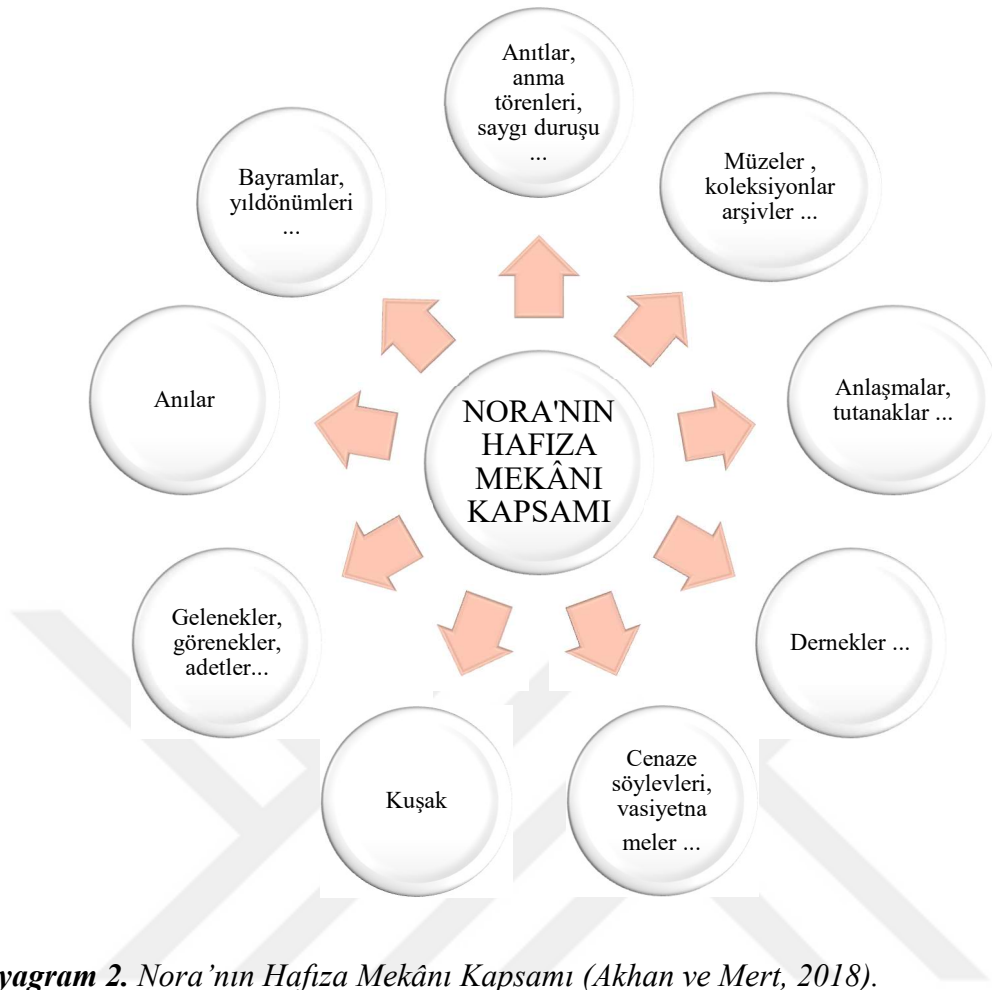
İnsanın, kimliğini ve özünü keşfetmesine yardım eden hafıza mekânları; bireye tarihsel geçmişini anımsatması bakımından kimlikssel bir boyuta dönüşmektedir. Bu mekânlar, tarihsel süreç içerisinde yaratılmaya çalışılan ulusal bilinç ve toplumsal kimliğin zamana tutunarak bozulmasını engeller ve geleceğe taşınmasına katkı sağlar (Biricik, 2016). Ayrıca bu mekânların geçmişle kurulan bağ ve gelecekle kurulacak ilişki için de referans noktaları oluşturduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla, hafıza mekânları kimlik kurucu alanlar olmanın yanı sıra, toplumun kolektif hafızasını ve bilincini yansıtan, özgün alanlar olarak da ortaya çıkmaktadır (Çalak, 2012). Geçmişin belli bir kısmının hatırlatılması sorumluluğunu üstlenen bu mekânlar adeta unutmaya karşı direnç gösteren sembolik biçimlerdir. Hafızanın kendiliğinden var olma yeteneğini kaybettiği, kendisini taşıyan araçlara ihtiyaç duyduğu andan itibaren tarihin hafızadan rol çaldığını söylemek yanlış olmayacaktır (Biçel, 2013). Hafıza mekânları, hafızanın yıkılmadan ayakta durmasını sağlarlar ve hafızanın muhafaza ettiklerini geleceğe aktarma görevini üstlenirler.

Bellek, mekânın ince bir göstergesidir, bireysel veya topluluk temelli olabilmektedir. Bir mekân kişisel bir kimlik haline gelebildiği gibi toplumu yansıtan bir unsur olarak da ifade edilebilir. Fiziksel duyularımız bizi hafıza mekânlarına götürmede yardımcı olmaktadır (Mowla, 2004). Kelimeler, fotoğraflar, kokular, sesler ve yerler, hafıza mekânlarının ani şekilde patlamasını tetiklemektedir. Yani beş duyu organıyla hissedilen unsurlar, geçmişe dönük birçok anıyı ortaya çıkarabilmektedir. Bir kahve kokusu sizi alıp geçmişteki bir anınıza götürebilir (Ekman, 2009).

Çağlar Deniz (2014) bu duruma benzer olarak, sıradan bir çay bahçesinin hafıza mekânına dönüşümünü “Duygular aracılığıyla bir “yer” ile kurulan ilişki sayesinde o yer “mekân” formuna girer. Sözgelişi bir çay bahçesinde duyulan sanat musikisi, nargile közcüsü kişinin masaların arasında yürürken birbirine çarptırıp ses çıkardığı maşalar, havada yayılan aromatik duman, asırlardır varlığını koruyan havuzdan yayılan su sesi, çalışan kişilerin müşterilerle kurdukları sözlü ve sözsüz iletişim, müşterilerin sohbetlerinin daha da derin olmasına esas teşkil eden çaylarının eşlik ettiği konuşmaları, anımsanan anılar, biriken hatıralar...” olarak ifade etmiştir. Yani hafıza mekânları sadece bir mekândan ibaret değil aynı zamanda hafızadaki bazı kısımları tetikleyen, geçmiş tecrübelerle çağrışım yaparak onların yeniden ortaya çıkmalarını ve onlarla bağ kurulmasını sağlayanlar mekân içerisinde karşılaşılan her şey olabileceğini söylemek mümkündür. Bunlar sesler, kokular ve olaylar

olabileceği gibi mekânın kendine has geçmişi de olabilmektedir. Görülen ya da hissedilen herhangi bir şey hafızayı hareketlendirebilmektedir (Cihangiroğlu, 2019). Bu bağlamda hafıza mekânlarının, bireyin anılarının bu anıları koruyan toplumsal hafızanın toplumsal çerçevelerinden biri ile etkileşimi sayesinde tekrar oluşturulduğu yerlerde birleştikleri söylenebilir (Erman ve Özaloğlu, 2016). Hafıza mekânı iki tür gerçeklik düzeninin iç içe geçmişliğini varsaymaktadır. Biri mekâna, zamana, dile, geleneğe kaydolmuş, maddi ya da daha az maddi, kavranabilir bir gerçeklik; diğeri ise simgesel, içinde tarihi barındıran bir gerçekliktir. Hafıza mekânları hem fiziksel unsurları hem de sembolik unsurları, ortak “bir şeyleri” olduğu temelinde özümsemeyi amaçlamaktadır (Nora, 1994).

Hafıza mekânları, ortak bilgiyi, geçmişi ve duyguları aydınlatan; içinde yaşanmışlıkların ve hikâyelerin olduğu yerlerdir. Bireylerin bu mekânları algılamalarında görsel, işitsel ve fiziksel faktörlerin yanı sıra hislerin, manevi bağlılıkların ve psikolojik faktörlerin de etkisi vardır. Bu faktörler; bireylerin mekân ile değişik biçimlerde duygusal bağlar kurmalarını sağlamaktadır. Bu duygusal bağlar, mekânın ortaya koyduğu atmosfer ile yakın ilişkidir. Bu ilişki ise bireyin mekânla ilgili bir yer duygusu ve bağlılık hissetmesini sağlar (Cihangiroğlu, 2019). Bir diğer deyişle hafıza mekânlarının fiziksel mekân algısını içermesinin yanı sıra daha çok mekânı araç işlevinde kullanan söylemsel ve simgesel ifade şekillerinden ibaret olduğu söylenebilir. Bir mekânsal sınıflandırma şekli olarak da tanımlanabilecek olan hafıza mekânları, toplumsal ve kültürel hafızayı aktaran, ulusal kimliğin oluşmasında belirleyici rol oynayan dinamikleri içerisinde barındırır (Biçel, 2013).

Diyagram 2. Nora'nın Hafıza Mekânı Kapsamı (Akhan ve Mert, 2018).

2.4. Sosyal Bilgilerde Hafıza Mekânlarının Kullanılması

Hafıza mekânlarının gelenekler ve görenekler, örf ve adetler, bayramlar ve törenler gibi toplumun ortak mirasını yansıtan unsurlardan oluştuğunu söylemek mümkündür (Bkz. Diyagram 2). Bu unsurların toplumun devamlılığını sağlamak ve toplum hayatını düzenlemekte önemli sorumluluğu olan sosyal bilgiler dersinin kapsamında olduğu söylemek yanlış olmayacaktır (Malkoç ve Kaya, 2015).

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir öğretim dersidir” (MEB, 2005, s. 51).

Öztürk ve Otluoğlu sosyal bilgilerin muhteva olarak bireylerin sosyal ve kültürel anlamda birikim ve deneyim sahibi olmaları için en uygun ders olduğunu ifade etmektedir. Çünkü bu dersi alan öğrenciler, sadece içinde yaşadıkları toplumun geçmişini ve bugününü öğrenmezler. Aynı zamanda diğer toplumların yaşayışları hakkında bilgi sahibi olurlar. Bu kadar kapsamlı içerik onlara, insanlığın yüzyıllardan beri biriktirdiği zengin ve kültürel deneyimle tanışma fırsatını tanır (Öztürk ve Otluoğlu, 2003, Akt. Akdağ, 2009). Öztürk ve Otluoğlu'nun ifadeleri bu çalışma açısından önem taşımaktadır. Öğrencilere geçmiş yaşantılar, kültürler ve değerler öğretilirken belli kazanım ve konular içerisinde bazı kültürel-tarihi eserler örnek olarak verilmektedir. Ancak bu kültürel-tarihi eserleri öğrenciler sadece yer olarak bilmektedirler (Akhan ve Mert, 2018). Öğrencilere kültür ve değer gibi toplumun devamlılığını sağlayacak önemli konuların öğretilmesi esnasında kültürel tarihi eserlerin sözlü bir örnekten ziyade somutlaştırılarak öğrencilere verilmesi gerekmektedir. Bu, öğrencinin öğrenmelerini kalıcı hale getirmesinde faydalı olacaktır.

Küreselleşen ve teknolojik değişmelerin her geçen gün hız kazandığı dünyada ekonomiyle, sosyal yaşamla, kültürle ve eğitimle ilişkili olan her sistem bu hızlı değişimi yakalamak durumundadır. Hızla değişen dünyanın kendi seyrine bırakılması kültürlerin varlığının sona ermesine, toplumsal değer ve inanç sistemlerinin yıkılmasına ve ulusların başkalaşmalarına sebep olmaktadır. Kültürel anlamda bu durum, ulusların kimliğini, yaşamlarını ve devamını sürdürme süreçlerini azaltmaktadır. Bu nedenle kültür ve kültürel miras konularını tekrar gözden geçirmek önem arz etmektedir (Karakuş, 2017). Çünkü bazen insanlar elinde var olanı ancak yitip gitmeye başlayınca fark ederler. Sosyal bilimler açısından da toplumsal hafıza konusu büyük önem arz etmektedir.

Nora (1994, s. 9), bu konuya “*Hafıza Mekânları*” adlı kitabında şu şekilde değinmektedir:

“Ulusal hafızamızın hızla kaybolup gittiğini gördüm ve hafıza mekânlarının sayımına giriştim; hafıza özellikle bu mekânlar içinde ortaya çıkar ve insanların iradesine ya da yüzyıllara bağlı olarak en çarpıcı simgeler de buralarda görülür: Bayramlar, amblemler, anıtlar ve anma törenleri, ayrıca övgü söylevleri, sözlükler ve müzeler”.

Pierre Nora'nın bahsettiği unsurların, hafızanın mekânla işaretlenmesini sağladığını ve geçmişten günümüze kuşaklar arası tarih aktarımını kolaylaştırdığını söylemek mümkündür. Toplumlar geçmişe ilişkin hafızanın hızla yok olup gittiğini fark etme bilincine sahip olduğu

andan itibaren geçmişı korumaya önem vermeye ve depolama yollarını aramaya başlamak durumundadırlar. Geçmişe karşı hissedilen bu sorumlulukla beraber hafıza mekânları, adeta şimdiki zaman içerisinde kaybolmamak için dayanılan bir omuz işlevi görmektedir (Biçel, 2013). Bir anlamda toplumlar hafızalarına daha sıkı sarılarak kendi var oluş anılarının mücadelesini vermek durumundadır. Hafıza mekânlarının fiziksel olarak ortadan kaldırılması toplumsal hafızanın depolanmasını ve dolaylı olarak belleğin varlığını da etkileyecektir. Hafıza mekânlarının, unutmaya yol açan bilinçsiz bir şekilde kullanımlarının önüne geçmek için gereken önemi vermek gerekmektedir. Çünkü toplumun ortak hafızası bu yerlerde muhafaza edilir ve anıları anımsamak için bu yerlerin korunması gerekmektedir. Hafıza mekânlarının yok olması, toplumsal belleğe de zarar verecek bir durumdur. Bilinçli veya bilinçsiz hafıza mekânlarının kentsel bağlamdan çıkarılması, ortak mirasın ortadan kalkması ihtimalini doğuracaktır. Hafıza mekânlarının korunmasıyla dolaylı olarak birikmiş anılar da korunacak ve gerektiğinde hatırlanacaktır. Bu da kültürel devamlılığın sağlanmasında çok önemli bir etken olacaktır (Karaarslan, 2019; Sarıkaya Levent, 2017). Bu mekânların korunmayıp yok olmasıyla kolektif hafıza da yitirilme tehlikesi altına girecektir. Hafıza mekânları, hem toplumsal ortak hafızasının sonraki nesillere aktarılması bakımından, hem de bireylerin manevi olarak aidiyet ve güven duygusu hissetmeleri bakımından önemlidir (Uzunoğlu, 2018; Kır, 2016).

Ortak hafızayı ortadan kaldıran birçok etmen gün geçtikçe daha çok kendini göstermektedir (Karaarslan, 2019). Dünyadaki kentlerde halk kültürü eğitiminin ihmal edilmesi, kültürel zenginliğin ve çeşitliliğin yok olması gibi bir olasılığı gün yüzüne çıkarmıştır. Bu riskli durum UNESCO'nun harekete geçmesini ve 2003 senesinde Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni doğurmuştur. (MEB, 2008, s. 9, Akt. Akhan, 2014). Somut Olmayan Kültürel Mirasın (SOKÜM) Korunması Sözleşmesi, toplumların kültürel kimliklerinin bir parçası olarak gördükleri ve nesilden nesile aktararak bugüne kadar getirdikleri somut olmayan kültürel miraslarının korunmasına ve gelecek nesillere taşınmasına katkı sağlayacak bir yol, yöntem ve imkân olarak tanımlamaktadır (Oğuz, 2009, Akt. Akhan, 2014).

Kültürel mirasın unsurlarını anlamak ve onu koruma konusunda bilinçli hale gelmek ancak kültürel miras eğitimi yoluyla gerçekleştirilebilir (Avcı ve Memişoğlu, 2016). İlkokul, kültürel değerlerini farkına varma ve kültürel değerleri bir miras olarak kabul etme anlamında

kültürel miras eğitiminin verildiği ilk aşamadır (Çulha, 2014, Akt. Karakuş, 2017). Öğrencilere kültürel miras eğitiminin etkili bir şekilde kazandırılabilceği en uygun ders sosyal bilgilerdir. Bu dersi tanımlamanın, herhangi bir disiplini tanımlamaktan daha zor olduğu söylenebilir. Çünkü sosyal bilgiler, sosyal bilimler başta olmak üzere diğer bilimlere ait disiplinleri bünyesinde barındıran ve bunların verilerinden yararlanan disiplinler arası bir öğretim programıdır (Bilgili, 2012; Öner, 2015). Sosyal bilgiler dersiyle öğrencilerin edinmesi beklenen bilgi, beceri, değer ve sosyal katılıma yönelik hedeflere bakıldığında bu hedeflerin çoğunun kültürel öğelerle ilişki içinde olduğunu ve bu hedeflere ulaşabilmek için kültürel öğelerden faydalanmak gerektiğini söylemek mümkündür (Deveci, 2009, Akt. Akhan, 2014). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının özel amaçları arasında “Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri” (4. Madde) ve “Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri” (16. Madde) amaçları yer almaktadır (MEB, 2018, s. 8). Bu sebeple sosyal bilgiler dersinin somut olmayan kültürel mirası destekleyen bir alan olarak görüldüğü söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretiminde kültürel mirası aktarmaya yönelik yaklaşımların da hafıza mekânları ile doğrudan ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler yaklaşımı, somut ve somut olmayan kültürel mirasların nesilden nesile aktarılmasında çok büyük öneme sahiptir. Bu yaklaşımın sosyal bilgiler derslerinde etkili bir şekilde kullanılabilmesi için hafıza mekânlarının iyi bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Yine Muhafazakâr kültürel devamlılık yaklaşımının mitler, ritüeller, kutlamalar gibi somut olmayan kültürel mirası aktarmakta ön plana çıktığı görülmektedir. Aslında bunlar birer hafıza mekânıdır ve toplumların ortak düşünce ve duygularının birleştiği somut olmayan yerlerdir. Topluma ulusal hafızayı ve ortak kültürü benimsetmek için hafıza mekânlarını etkili bir şekilde öğretmek gerekmektedir. Son olarak Kültürel aktarım olarak sosyal bilgiler, adından da anlaşılacağı üzere öğrencilere ait oldukları toplumun kültürel değerlerinin aktarılmasını hedeflemektedir. Bunu yaparken toplumun kabul ettiği bilgi, beceri, tutumların yanı sıra o toplumu toplum haline getiren bayrak, marş, anıt gibi sembollerin de öğrencilere aktarılması gerekmektedir. Bunlar da o toplum için birer hafıza mekânıdır. Öğrencilerin bu mekânları sadece isim olarak bilmeleri yetersiz olacaktır. Bu mekânlara ait duygulara da sahip olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda Sosyal bilgiler dersinde hafıza mekânlarının

kullanılmasıyla geçmişe dair aidiyet duygusunun güçleneceği ve bu sayede milli hafızanın koruma altına alınacağı ve kültürel devamlılığın sağlanacağı düşünülmektedir (Akhan ve Mert, 2018).

2.5. 2018 Sosyal Bilgiler Programında Hafıza Mekânları

Garcia ve Michaelis (2001), sosyal bilgileri müfredatın “kültürel miras” ile ilgili temel konularını ileten bir alan olarak tanımlamaktadır. Kültürel mirasın yansımalarını 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içeriğinde de görmek mümkündür. Program içerisinde kültürel mirasla bağlantılı birçok kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımların kültürel mirasın bir aktarıcısı olan hafıza mekânlarıyla da birebir ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Hafıza mekânlarını kapsayan kazanımlar Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Hafıza Mekânlarını Kapsayan Kazanımları

Sınıf	Birey ve Toplum	Kültür ve Miras	Etkin Vatandaşlık	Küresel Bağlantılar
4	1.SB.4.1.2. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.	1.SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar. 2. SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.		1.SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.
5		1.SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder. 2.SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır. 3. SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar	1.SB.5.6.4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir.	SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.

		arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler. 4. SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder. 5. SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.	
6	1.SB.6.1.2. Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.	1.SB.6.2.1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	1.SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder. 2. SB.6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.
7		1. SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.	1. SB.7.7.3. Çeşitli kültürlerle yönelik kalıp yargıları sorgular.

Tablo 1’de görüldüğü üzere Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 4. sınıf seviyesinde hafıza mekânlarıyla ilgili Birey ve Toplum, Kültür ve Miras ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarında; 5. sınıf düzeyinde Kültür ve Miras, Etkin Vatandaşlık ve Küresel bağlantılar öğrenme alanlarında; 6. sınıf düzeyinde Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarında ve 7. sınıf düzeyinde Kültür ve Miras ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarında hafıza mekânları ile ilişki kurulabilecek kazanımlar bulunmaktadır.

BÖLÜM III

3. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde yöntem başlığı altında araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının hem okul dışı öğrenme ortamları hakkında hem de kültürel devamlılığı sağlamaya yarayan hafıza mekânları hakkında bilgilerini artırmak ve hafıza mekânlarını dersleri ile ilişkilendirip kullanabilmeleri hedeflenmiş, bu amaca yönelik olarak yaratıcı drama eğitmeni olan araştırmacı tarafından çeşitli etkinlikler planlanmış ve belirli bir zaman diliminde çalışma grubu olarak belirlenmiş bir grup sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adayına uygulanmıştır. Araştırma bu açıdan nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırması özelliği taşımaktadır. Eylem araştırması, herhangi bir kurumda çalışan uygulayıcının yalnız kendisi veya bir araştırmacı yardımı ile gerçekleştirdiği, var olan bir sorunu anlamaya ve çözmeye yönelik olarak uygulama yapma, veri toplama ve analiz etme aşamalarını içeren bir araştırma modelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Ebbutt (1985, Akt. Cohen, Manion ve Morrison, 2007), eylem araştırmasını uygulamayı ya da bir durumu geliştirmek amacıyla eylem ve yansıtmayı birleştiren sistematik bir çalışma olarak ifade etmektedir. Mills (2011, Akt. Creswell, 2017) ise eylem araştırmasını, araştırmacı veya eğitim ortamındaki diğer bireyler tarafından belirli bir eğitim ortamındaki sürecin nasıl işlediği ile kendi öğretimleri ve öğrencilerinin öğrenmeleri hakkında bilgi sahibi olmak ve ardından bunları iyileştirmek/geliştirmek amacıyla kullanılan sistematik yöntemler olarak tanımlamaktadır.

Whyte (1989, Akt. Patton, 2018) eylem araştırmasını bir program, kuruluş ya da topluluk içerisinde belli başlı problemleri çözüme ulaştırmayı amaçlayan bir model olarak ifade etmektedir. Ona göre var olan problemleri çözmek için araştırma yapan bir program ya da kuruluştaki kişilerin katılımıyla eylem araştırması, açık ve amaçlı olarak değişim sürecinin

parçası haline gelmektedir. Eylem araştırması bir problem durumu belirlenmesi, verilerin nasıl toplanacağını belirlenmesi, verilerin toplanması ve analizi, bulguları temele alan eylem planının hazırlanması ve bulguların paylaşılıp rapor edilmesi şeklinde beş temel adım içermektedir. Ancak eylem araştırmasının her zaman doğrusal ilerlemeyen döngüsel bir süreç olduğu söylenebilir. Bu sebeple bir eylem araştırması yapılırken bu adımlar tekrarlanabileceği gibi farklı bir sıralama yapmak da mümkündür (Patterson ve Shannon, 1993, Akt. Johnson, 2019). Bu yöntemde araştırmacı çoğu kez uygulayıcının kendisidir veya araştırmacıyla uygulayıcı eğitim ortamında karşılaşılan bir problem durumunda beraber çalışarak ortak bir çözüm arayışındadırlar (Keser Özmantar, 2019).

Aksoy (2003), eylem araştırmasının öne çıkan bazı özelliklerinden bahsetmektedir. Bunlar; uygulamayı iyileştirmenin asıl amaç olması, uygulayıcının araştırma sürecine doğrudan katılması, araştırmanın gerçek ortamda gerçek kişilerle yapılmasıdır. Bu çalışmada da etkinlikler gerçek bir ortam olan eğitim fakültesi ve çeşitli okul dışı öğrenme ortamlarında, gerçek öğrencilerle yapılmış; araştırmacının da sürece katılması ile öğretmen adaylarının bilgi düzeylerini artırmak hedeflenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümünde son sınıfta öğrenim görmekte olan 13'ü kadın 10'u erkek toplamda 23 öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışma grubunu belirlemek için öncelikle 76 kişiden oluşan son sınıf öğretmen adaylarına Görüşme Formu 1 uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamı ve hafıza mekânlarına ilişkin görüşlerini almayı hedefleyen bu ölçme aracı öğretmen adaylarından sosyal bilgiler dersleri ile hafıza mekânlarını ilişkilendirebildikleri bir ders planı yapmaları da istenmiştir. Uygulanan form sonunda öğretmen adaylarının hafıza mekânları hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve form içerisinde istenen okul dışı öğrenme ortamı ile ilgili ders planını yapamadıkları tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarına araştırmanın amacı anlatılmış ve öğretmen adaylarından çalışmaya gerekli zamanı ayırabilecek, çalışmaya devamlı gelebilecek kişilere çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair izin formu imzalatılmıştır. Araştırmacının çalışmasına katılmaya karar veren 25 öğretmen adayı ile uygulamalara başlanmıştır. Çalışmaya 25 öğretmen adayı ile başlanmış fakat sağlık

sebeplerinden dolayı iki öğretmen adayı çalışmayı bırakmak zorunda kaldığı için, çalışma grubundan çıkmıştır. Bu nedenle süreç içerisinde 23 öğretmen adayı ile uygulamalar devam etmiş ve 23 öğretmen adayı çalışma grubu olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunun bu yönü ile ölçüt örneklem ve uygun örneklem ile belirlendiğini söylemek mümkündür.

Ölçüt örnekleme önceden belirlenmiş koşulları taşıyan bireylerle çalışmayı amaç edinir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Sözü edilen ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının son sınıf olması, staj deneyimlerinden dolayı ders planı yapabilir yeterlikte olması ölçütü ve okul dışı öğrenme- hafıza mekânı ile sosyal bilgiler dersini ilişkilendirme yapabilir yeterlikte olmaması ölçütü aranmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan uygun örneklem ise “ulaşılabilir olması, erişiminin kolay olması, araştırmaya hız ve pratiklik kazandırması” (Yıldırım ve Şimşek, 2013) nedeni ile tercih edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında ilk olarak “Görüşme Formu 1” (Bkz. Ek 4) kullanılmıştır. Görüşme Formu 1, ilgili alan yazından yararlanarak ve sosyal bilgiler alan uzmanı 3 öğretim üyesi ve 2 doktora öğrencisinin görüşü alınarak hazırlanmıştır. Uzman görüşleri neticesinde formda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Bu form, sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına sorulmak üzere okul dışı öğrenme, okul dışı öğrenmenin sosyal bilgiler için önemi, bir okul dışı öğrenme ortamı içinde hafıza mekânını belirleyebilme, sosyal bilgiler ile hafıza mekânlarını ilişkilendirmeleri, toplumu birleştiren ve kişisel hafıza unsurları, okul dışı ders planı hazırlama konularında hazırlanan soruları kapsamaktadır.

Araştırmanın ikinci veri toplama aracını, ilgili alan yazın örnekleri incelenerek ve sosyal bilgiler alanında uzman 3 öğretim üyesinin görüşleri alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Görüşme Formu 2” (Bkz. Ek 5) oluşturmaktadır. Formda uzman görüşleri doğrultusunda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. İkinci veri toplama aracı, uygulama sonunda çalışma grubunun çevresine bakış açısına, öğretmenlik anlayışına, kişisel, sosyal ve mesleki gelişimine katkılarını, sosyal bilgiler için okul dışı öğrenme ortamlarının ve hafıza

mekânlarının önemini ve ilişkilendirmelerini, hafıza mekânları ve okul dışı öğrenme ortamlarının ortak ve farklılaşan yönlerini, çalışmaların kendilerine sağladığı katkıyı, uygulama öncesi ve sonrasında düşüncelerini, hislerini, öğrendiklerini, araştırma, araştırmacı, okul dışı öğrenme ve hafıza mekânları ile ilgili metaforlarını ve hafıza mekânlarına bir isim önerisi yapmalarını kapsayan sorulardan oluşmaktadır.

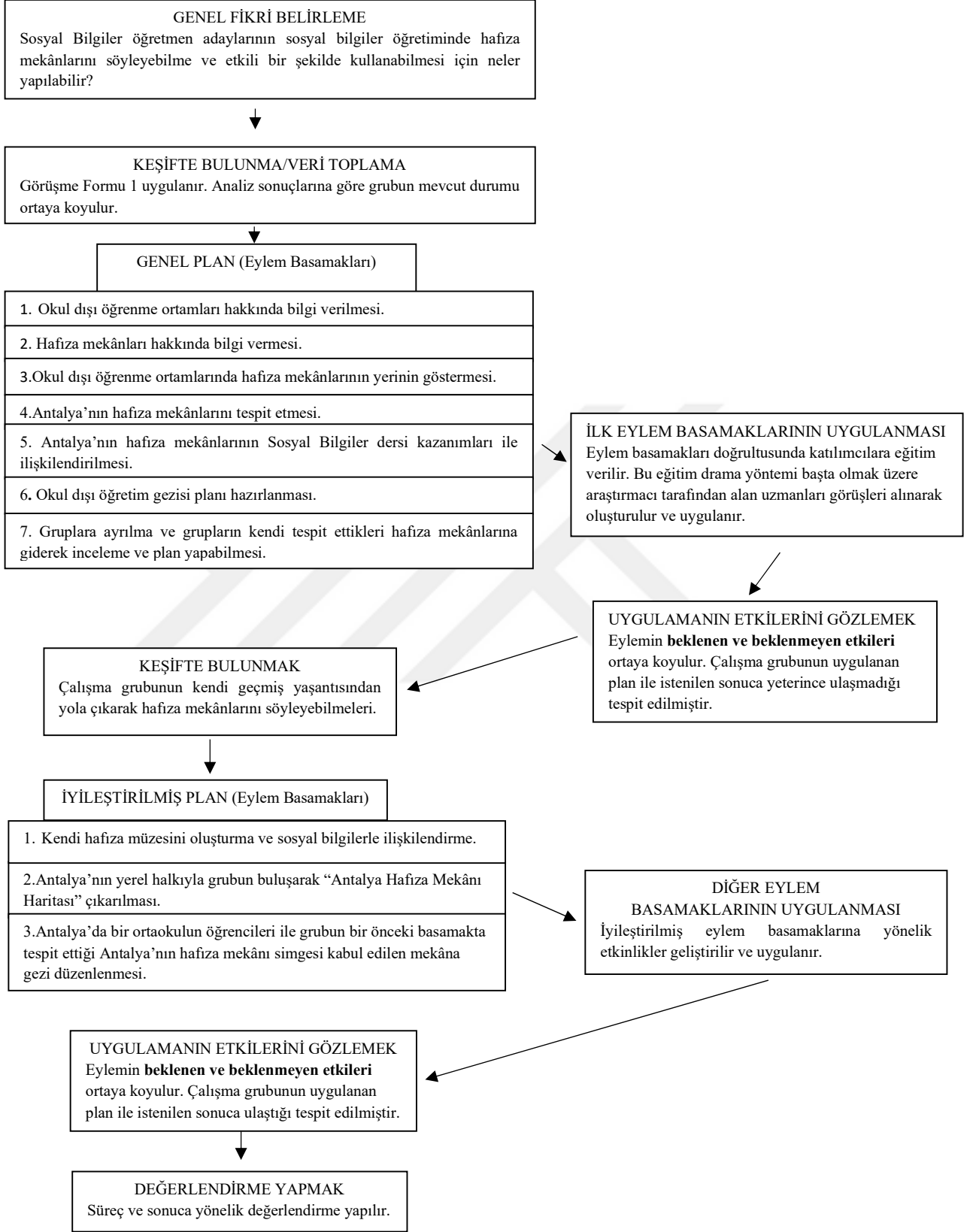
Bir diğer veri toplama aracı her oturum sonunda çalışma grubunun o günkü oturumla ilgili durumlarının tespiti ve o günkü uygulamanın etkililiğini, oturumun kazanıma ulaşp ulaşmadığını değerlendirmek için araştırmacı tarafından hazırlanmış “Oturum Değerlendirme Formu” (Bkz. Ek 6) dur. Her oturum bitiminde uygulanan bu form “Ne Hissettim?”, “Ne fark ettim?” ve “Ne öğrendim?” sorularından oluşmaktadır.

Araştırmada ayrıca, uygulamaların son günü çalışma grubunun hazırladığı planlar da veri toplamak için kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının planları, araştırmanın amacına ulaştığını göstermesi adına önem taşımaktadır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada uygulamalara ve veri toplama sürecine başlamadan araştırma eylem araştırması özelliği taşıdığı için araştırmacı tarafından bir eylem planı hazırlanmıştır. Eylem planı, eylem araştırmasının beş aşamalı döngüsel yapısındaki ilk aşamayı oluşturmaktadır (Kemmis, McTaggart ve Retallick, 2000, Akt. Keser Özmentar, 2019). Araştırmacı, eylem planını hazırlarken Aksoy’un (2003) Eylem Araştırmasının Aşamaları Diyagramı’ndan yararlanarak kendi araştırmasının döngüsünü hazırlamıştır. Araştırmanın döngüsü şu şekildedir:

3.4.1. Araştırmanın Eylem Planı

Diyagram 3. Araştırmanın Eylem Aşamaları.

- Araştırmanın eylem basamaklarında öncelik problem durumu ortaya koyulmasıdır (Genel fikri belirleme).
- Problem durumuna yönelik geliştirilen Görüşme Formu 1, çalışma grubuna uygulanmıştır (Keşifte bulunmak).
- Daha sonra eylem basamakları oluşturulmuş ve uygulama başlamıştır (Genel plan oluşturma).
- Uygulama sırasında her oturum sonunda değerlendirmeler yapılmış ve uygulamanın etkileri tespit edilmiştir (Uygulamanın etkilerini gözlemek).
- Çalışma grubunun uygulanan plan ile istenilen sonuca yeterince ulaşmadığı tespit edilmiş (keşifte bulunmak) ve çalışma grubunun kendi kişisel yaşantılarından yola çıkabilecekleri yeni bir plan hazırlanmış ve uygulanmıştır (İyileştirilmiş plan).
- Çalışma grubunun istenilen düzeye ulaştığını ölçmek için değerlendirme yapılmıştır (Değerlendirme yapmak).

3.4.2. Araştırmacının Rolü

Eylem araştırmasında araştırmacı, gözlemci ve dış değerlendirmeyi yapan kişi olmaktan ziyade çalışma grubunun yakınlarında yer almaktadır. Araştırmacı, çalışma grubunun ihtiyaç duyması halinde uzman görüşü sağlamaktadır. Aynı zamanda çalışma grubu kapsamında yerel uygulayıcılar ve paydaşlarla iş birliği yapar. Araştırmacı, araştırma evreninin bir parçası olmaktadır. Bundan dolayı eylem araştırması geleneksel araştırma rollerinden ayrılmaktadır (Berg ve Lune, 2015). Bu araştırmada da araştırmacı, çalışmanın uygulama sürecini bizzat kendisi planlamış ve yürütmüştür.

Araştırmacı bu süreçte ilk olarak çalışma konusuna karar vermiş ve hafıza mekânları ile ilgili birçok kaynağa ulaşmış, okumuş ve bu konu ile ilgili bir kitap bölümü (Akhan ve Mert, 2018) hazırlamıştır. Çalışma konusu ile ilgili ön bir çalışma niteliğinde seminer hazırlamış ve eğitim gördüğü birimde sunum yapmıştır. Çalışma konusu netleşen araştırmacı, “sosyal bilgiler öğretmeni olacak aday öğretmenlerin hafıza mekânlarını dersleri ile ilişkilendirmediklerini” tespit ettikten sonra (Bkz. 1. alt problem) eylem planına karar vermiştir. Bu süreçte ilgili alan yazından ve alan uzmanların görüşlerinden sık sık yardım alınarak çalışılmıştır. Ayrıca, çalışma grubu ile her türlü koordinasyonu ve desteği sağlamak amacı ile sosyal medya hesabı açılmış ve bilgilendirmeler tüm süreç boyunca uygulama günlerinin dışında da devam etmiştir.

Araştırmacı ayrıca eylem araştırması sürecine etkili bir şekilde dâhil olmak ve etkinlik bazında yetkinliğini artırmak amacıyla Akdeniz Üniversitesi AKÜNSEM kapsamında açılan beş aşama 320 saatten oluşan “Yaratıcı Drama Eğitmenliği” kursuna katılarak kursun tüm aşamalarını tamamlamış ve yaratıcı drama eğitmeni olmuştur.

3.4.3 Uygulama Süreci

Veri toplama araçlarına son şekil verildikten sonra öncelikle gerekli izinler alınmıştır. Uygulama süreci başlamadan önce araştırmacı sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarına Görüşme Formu 1’i uygulamıştır. Görüşme Formu 1; okul dışı öğrenme, hafıza mekânları ve bunların sosyal bilgilerle ilişkilendirilmesine ilişkin öğretmen adaylarının hazırbulunuşluklarını ortaya koyan sorulardan oluşmaktadır. Uygulanan formun incelenmesi sonucunda sorulara cevap veremeyen öğretmen adaylarından, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 23 öğretmen adayı çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Araştırmacı uygulamaların büyük bir kısmının gerçekleşeceği Eğitim Fakültesinin sınıfları (Drama 28 no’lu sınıf, B Blok 325 no’lu sınıf, seminer salonu, toplantı salonu) için Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığından uygulamalar için izni almış ve uygulama süreci bu şekilde başlamıştır. Sınıf seçiminde oturumun etkinliklerine ortamın uygunluğu ve ilgili sınıfın boş ve kullanmaya uygun oluşu gözetilmiştir. Eylem araştırmasının uygulama sürecinde yapılan oturumlar Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Uygulama Sürecinde Yapılan Oturumlar

TARİH	OTURUM	SÜRESİ	AMAÇ
22 Şubat Sabah	1. Grup Dinamiği Oluşturma-I	120’	Bu oturumda amaç çalışma grubunun birbirleriyle tanışmasını ve sürece adapte olmasını sağlamaktır.
22 Şubat Öğleden sonra	2. Grup Dinamiği Oluşturma -II	120’	Bu oturumda amaç çalışma grubunun birbiriyle etkileşimini artırmak, uyum ve güvenini sağlamaktır.
25 Şubat	3. Okul Dışı Öğrenme Ortamları	120’	Bu oturumda amaç çalışma grubunun okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili hazırbulunuşluğunu yoklamak ve konuyla ilgili eksiklerini tamamlamaktır.
28 Şubat	4. Kültürel Mirasımız	120’	Bu oturumda amaç çalışma grubunun kültürel miras konusuyla ilgili farkındalık kazanmasını sağlamaktır.
1 Mart	5. Antalya’nın Kültürel	120’	Bu oturumda amaç çalışma

Öğeleri			grubunun yaşadığı şehirle ilgili kültürel unsurları tanımasını/pekiştirmesini sağlamaktır.
4 Mart	6. Hafıza Mekânları 1	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubuna hafıza mekânlarının temelleriyle ilgili farkındalık kazandırmaktır.
7 Mart	7. Hafıza Mekânları 2	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun hafıza mekânlarıyla ilgili bilgi sahibi olmasını sağlamaktır.
8 Mart Sabah	8. Pierre Nora ile Tanışma	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun hafıza mekânlarını içselleştirmesini sağlamaktır.
8 Mart Öğleden sonra	9. Hafıza Mekânları Semineri	60'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun hafıza mekânlarıyla ilgili bilgi eksikliklerini gidermesini sağlamaktır.
11 Mart	10. Hatıralarına Dokunmaya Hazır Mısın?	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun kendine özel ve ailesinin hafıza mekânlarını keşfetmesini sağlamaktır.
14 Mart	11. Okul Dışı Öğrenme Ortamları İçinde Bir Hazine: Hafıza Mekânları	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun okul dışı öğrenme ortamları içerisinde hafıza mekânlarını ayırt edebilmesini sağlamaktır.
15 Mart	12. Drama Teknikleriyle Geriye Dönüş	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun geriye dönük bilgi eksikliklerinin giderilmesini sağlamaktır.
18 Mart	13. Antalya'nın Hafıza Mekânları 1	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun yaşadığı şehrin hafıza mekânlarıyla ilgili farkındalık kazanmasını sağlamaktır.
21 Mart	14. Antalya'nın Hafıza Mekânları 2	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun yaşadığı şehrin hafıza mekânlarını öğrenmesini ve içselleştirmesini sağlamaktır.
22 Mart	15. TTKB Toplantısı	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde hafıza mekânlarını keşfetmelerini sağlamaktır.
25 Mart	16. Sosyal Bilgilerde Hafıza Mekânları	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun sosyal bilgiler konuları içerisinde hafıza mekânlarını keşfetmelerini sağlamaktır.
28 Mart	17. Okul Dışı Gezi Planı	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun okul dışı gezi planıyla ilgili hazırlanışına bakılması ve plan hazırlama konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır.
29 Mart	18. Sosyal Bilgilerin Hafızası: Maskeli Balo	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun sosyal bilgiler alanı içerisinde hafıza mekânlarını özümsemelerini sağlamak ve konuyu pekiştirmektir.

1 Nisan	19. Tartışma Teknikleri ile Geriye Dönüş	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun tartışma teknikleri aracılığıyla geriye dönük eksikliklerini tamamlamaktır.
4 Nisan	20. Uzmanlarla Söyleşi	90'	Bu oturumda amaç çalışma grubuna alan uzmanları yoluyla Antalya'nın hafızası ve hafıza mekânlarıyla ilgili bilgilendirme yapılmasıdır.
4 Nisan	21. Akdeniz Üniversitesinin Hafıza Mekânları	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun okuduğu üniversitenin (yakın çevrelerinin) hafıza mekânlarıyla ilgili (kişisel hafıza mekânları) farkındalık kazandırmaktır.
5 Nisan	22. Mekânı Keşfet, Plan Hazırla	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun bir okul dışı öğrenme ortamı belirleyip ilgili mekâna yönelik ders planı hazırlamalarını sağlamaktır.
5 Nisan	23. Dokuma Fabrikası Gezisi	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun bir okul dışı öğrenme ortamı olan Dokuma Fabrikası'nın gizemini çözmelerini sağlamaktır. (Hafıza mekânlarını keşfetmelerini sağlamak)
12 Nisan	24. Kişisel Hafıza Mekânı Müzesi	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun kendi kişisel hafıza mekânlarını yansıtan unsurları sınıf ortamına getirip tanıtarak hafıza mekânlarını daha iyi anlamalarını sağlamaktır.
12 Nisan Öğleden Sonra	25. Zeytinpark'ı Tanıyalım	60'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun Zeytinpark gibi bir alanın hafıza mekânı olan özelliğini keşfetmelerini sağlamaktır.
19 Nisan	26. Cumhuriyet Meydanı	90'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun Cumhuriyet Meydanı'nın hafıza mekânı olan özelliğini keşfetmelerini sağlamaktır.
19 Nisan	27. Kaleiçi	90'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun Kaleiçi'nin hafıza mekânı olan özelliğini keşfetmelerini sağlamaktır.
26 Nisan Sabah	28. Zeytin Park'ı Tanıtıyorum- Kısa Film Sunumu	120'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun Zeytinpark'ı keşfetmesini ve çekilen bir kısıf film ile kendi bakış açılarıyla tanıtımalarını sağlamaktır.
26 Nisan Öğleden sonra	29. Teorik Ders- Hafıza Mekânı Ders Planı	60'	Bu oturumda amaç çalışma grubunun gezi öncesi hafıza mekânlarını içeren okul dışı ders planı hazırlama konusunda eksiklerinin giderilmesini sağlamaktır.
3 Mayıs Sabah	30. Bir Hafıza Mekânı: Zeytinpark	120+120	Bu oturumda amaç çalışma grubunun hafıza mekânları ile

Öğleden Sonra	Öğrenci ile Buluşma	ilişkilendirerek kendi hazırladıkları okul dışı ders planını ortaokul öğrencilerine okul dışı ortamda uygulamalarını sağlamaktır.
------------------	---------------------	---

Uygulama esnasında her oturum sonunda öğretmen adaylarından oturuma yönelik değerlendirme olarak “Ne hissettim ne fark ettim ne öğrendim?” sorularına yazılı olarak cevap vermeleri istenmiştir. Uygulama bitiminde sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına Görüşme Formu 2 uygulanmıştır. Görüşme formu 2, Görüşme Formu 1’de yer alan sorular ve uygulama sürecini değerlendirmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Son olarak uygulamanın son günü araştırmanın asıl amacı olan, sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının derslerine uygun hafıza mekânlarına yönelik ders planı etkinlikleri yapmaları istenmiş ve bu planlar değerlendirmeye alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Görüşme Formu 1’in uygulanması sonucunda elde edilen veriler nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanması söz konusudur. Bu tür analizlerde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve betimlenmiş bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Etkinlikler sonucu uygulanan Görüşme Formu 2’den elde edilen veriler de yine betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Uygulama sonunda çalışma grubunun çalışma, araştırmacı ve süreçle ilgili metaforik algılarının belirlenmesini amaçlayan sorular içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, elde edilen verileri açıklayabilmek için kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde veriler daha derin bir işleme tabi tutulur ve keşfedilemeyen tema ve kavramlar içerik analizi yolu ile fark edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmada değerlendirmeye alınan oturumdan elde edilen veriler sosyal bilgiler alan uzmanı 3 öğretim üyesi ve 2 doktora öğrencisinin görüşleri doğrultusunda “ne hissettim, ne fark ettim/öğrendim” kategorilerinde betimsel olarak verilmiş ve çalışma grubunun genel yargısı ortaya koyularak doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur. Son olarak çalışma grubunun yaptıkları dış mekân gezi planları yine uzman görüşü alınarak 4 başlık altında, doğrudan alıntılarla desteklenerek verilmiştir.

Araştırmanın ve verilerin analizlerinin geçerlilik ve güvenilirlikleri hakkındaki bilgileri şu şekilde ortaya koymak mümkündür:

Bir nitel araştırmanın inandırıcılığı, nicel araştırmanın iç geçerliği ile aynı anlamı taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın inandırıcılığı için yapılanlar şunlardır:

- Eylem fikrinin gerçekçi ve kabul edilebilir şekilde oluşturulması,
- Eylem basamakları ayrıntılı ve anlaşılır şekilde oluşturuldu,
- Tüm uygulama süreci görüntülendi ve örnekler eklerde sunuldu,
- Tüm uygulama süreci adım adım tarih ve yer bilgisi verilerek desteklendi,
- Veri toplama araçları eklerde paylaşıldı,
- Tüm eylem süreci uygulama uzunluğu bakımından uzman görüşleri ile uygun bulundu.

Araştırmanın geçerlik çalışmaları kapsamında ayrıca bu araştırmada eylem basamaklarının görüşülüp tartışılabilmesi için küçük bir araştırma grubu oluşturulmuştur. Bu grupta sosyal bilgiler alan uzmanı 3 öğretim üyesi, 2 doktora öğrencisi ve 3 yüksek lisans öğrencisi bulunmuştur. Bu grup her oturum sonrasında, oturum sonu dönütleri, oturum ürünlerini ve görüntüleri değerlendirmişlerdir. Araştırmacı, oturum sonrasında bir sonraki eylem planını anlatmış ve araştırma grubu plan hakkında görüşlerini söylemişlerdir.

Geçerlik için diğer bir ölçüt ise, transfer edilebilirliktir. Nitel araştırmalar genelleme kaygısı taşımasa da benzer ortamlara aktarılabilmesi dış geçerliliği ile ilişkilidir. Bu araştırmada, toplanan verilerin benzer yöndeki çalışma gruplarına transfer edilebilmesi amacıyla detaylı bir raporlaştırılmasına özen gösterilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için ise, verilerin kendi aralarındaki tutarlılığı ve verilerin araştırmayı yapanlar ile araştırmayı okuyanlar için anlamlı oluşuyla sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak amacı ile eylem araştırması yapan bir başka araştırmacıdan yardım alınmış ve ilgili alan yazın ayrıntıları ile incelenmiştir.

Araştırmada toplanan veriler, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırması açısından araştırmacının dışında alanında uzman iki kişi ile gerçekleştirilmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994), $R(\text{Güvenirlik}) = [Na (\text{Görüş Birliği}) / Na (\text{Görüş Birliği}) + Nd (\text{Görüş Ayrılığı})] \times 100$ formülü kullanılarak güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulama Öncesindeki Görüşleri” verileri için yapılan

analizlerin güvenirlik analizleri %91 bulunmuştur. “Sosyal Bilgiler ğretmenliği ğretmen Adaylarının Uygulama Sonrasındaki Görüşleri” verileri için yapılan analizlerin güvenirlik analizleri %93 bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre araştırma güvenilir kabul edilmiştir. Oturumların analizleri ve plan analizleri için uzman görüşü ve doğrudan alıntılar verilmesi yeterli bulunmuştur.

Araştırmada ayrıca geçerlilik arttırmak adına, çalışmanın bulguları katılımcıların görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar (1EA: 1. Erkek ğretmen adayı; 1KA: 1. Kadın ğretmen adayı) ile desteklenmiştir.

BÖLÜM IV

4. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ölçme araçlarından elde edilen bulgular tablolar eşliğinde sunulmuştur.

4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulama Öncesindeki Görüşlerine İlişkin Bulgular

4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hakkında Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulama öncesinde “okul dışı öğrenme ortamları hakkında görüşleri” sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hakkında Görüşlerine İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Görüşleri	f
Müze, tarihi yerler, hayvanat bahçesi, fabrikalar, bilim ve sanat merkezleri gibi ortamlara yapılan geziler	24
Aile, çevre vb. (Sosyal Öğrenme)	19
Okul dışındaki mekânlarda yapılan öğrenmeler	15
Yaygın öğrenme ortamları (kurs, eğitim, aktivite)	12
Her alanda gerçekleşebilen öğrenme	6
Yaparak- yaşayarak öğrenme, aktif katılım	5
Teorik dersin pratiğe aktarılması	3
Birincil kaynaklardan bilgiye ulaşma	2
Okul ortamında öğrenilmeyen bilgilerin öğrenilmesi	2
Sınıf dışında uygulamaya dayalı yer	2
Gezerek görerek öğrenme	2
Kişisel gelişim (kendi çabasıyla öğrenme), bilgisayar destekli öğretim, ödev, çeşitli materyaller kullanılarak verilen eğitim, okul dışından teknolojiyle iletişim kurularak yapılan öğretim, evde/ kütüphanede ders çalışmak, gizil öğrenmeler	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulama öncesinde okul dışı öğrenme ortamları hakkında görüşleri sorulduğunda genel olarak müze, tarihi yerler, hayvanat bahçesi, fabrikalar, bilim ve sanat merkezleri çeşitli ortamlara yapılan geziler, okul dışı mekânlarda yapılan öğrenmeler, her alanda gerçekleşen aktif öğrenmeler, yaygın öğrenme ortamları, sosyal öğrenme gibi cevaplar verdiklerini söylemek mümkündür. Öğretmen

adaylarının verdikleri cevaplar göz önünde bulundurulduğunda verdikleri örnekler dâhilinde okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili fikir sahibi olduklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

“Öğrencinin okul dışında da yani sosyal hayatında öğretime devam edebileceği ortamlardır. Bu ortamlarda öğrenciler genelde resmiyetten uzak oldukları için daha kolay ve öğrenme hızlarına uygun öğrenim sağlayabilirler. Buralar müzeler, hayvanat bahçeleri, sergiler gibi ortamlar olabilir.” 7KÖA

“Okul dışında öğrencinin çevresindeki tarihi ve kültürel mekânlarda yapılan gezi çalışmaları aklıma geliyor.” EÖA1

“İnsanlar yaşadığı ortamda da öğrenmeye devam eder. Okul dışı öğrenme deyince her alanda öğrenme gerçekleşebileceğini düşünüyorum. 8KÖA

“Dört duvar arasından çıkıp aktif katılımla gerçekleştirilen öğrenmeler.” 10KÖA

“Okul dışı öğrenme ortamı deyince aklıma informal eğitim geliyor. Okul dışında yapılan kurs, etkinlik aktivite aklıma geliyor.” 10EÖA

“Okul binası dışında konu ile ilgili belli bir mekânda öğretim sağlamak.” 11KÖA

4.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Olan İhtiyaçlarına Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulama öncesinde “atandıkları ve öğretmen olduklarında derslerinde okul dışı öğrenme ortamlarına ihtiyaçlarının olup olmayacağı” sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Olan İhtiyaçlarına Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Değerlendirmeleri	f
Öğrenilenlerin kalıcı hale getirilmesi	26
Okulda uygulamaya dönük bilgilerin verilememesi/Bilgiyi somutlaştırma	20
Eğlenerek öğrenme/aktif katılım	11
Yaparak yaşayarak öğrenme	11
Eğitim öğretim sadece sınıf içerisinde olmamalıdır. Gerçek hayatla ilişkilendirilmelidir	8
Etkin/anlamli öğrenmenin gerçekleşmesini sağlar.	6
Dersin daha etkili bir şekilde öğrenciye aktarılması	5
Öğrenmenin pekişmesinin sağlanması	4
Okulda zamanın yetersiz olması	4

Kişisel gelişim sağlar	3
Öğrencinin dikkatini çekmeyi sağlar.	2
Çoklu düşünmeyi geliştirir.	1
Eğitimin kalitesi artar	1
Kapalı okul ve sınıf ortamları sıkıcıdır.	1
Sosyalleşme sağlar	1
Yerinde öğrenme yapılabilir	1
Uzaktan eğitim sağlar (öğrenci okula gelmez)	1
Yavaş öğrenen öğrencileri geliştirebilmek için	1
Birden çok duyu organına hitap eder.	1
Öğrenmeyi kolaylaştırmak için	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hizmet içinde okul dışı öğrenme ortamlarına olan ihtiyaçlarını değerlendirmeleri istendiğinde öğretmen adayları okul dışı öğrenme ortamlarının genel olarak öğrenilenlerin kalıcılığını sağladığını, okulların yetersiz kaldığı durumlarda bilgiyi somutlaştırmak için kullanılabileceğini, eğlenerek öğrenme ve aktif katılım sağladığını, yaparak- yaşayarak öğrenmeye ortam hazırladığını, dersin etkili bir şekilde aktarılmasını sağladığını, okuldaki zaman problemini çözdüğünü ve öğrenmeyi pekiştirdiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda aslında öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye öğretim sürecinde yer verilmesi gerektiğini düşündüklerini söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

“Öğrencilerin öğretiminin pekişmesi adına okul dışı öğrenme ortamları ihtiyaçtır. Çocuklar öğrendiklerini yaparak ve yaşayarak kalıcı hale getirirler.” 1KÖA

“Okul dışı öğrenmeler öğrencilerde bilginin somutlaşmasını sağladığı için soyut öğrenme durumlarında öğretmenin ihtiyacını karşılar.” 1EÖA

“...Okulda sunulan bilgi genelde teoriktir. Edgar Dale’in yaşantı konisinde belirttiği yaşantı ve sembollerden üst basamakta yer alanlar kullanılabilir. Ancak okul dışı öğrenme ortamında hem soyuttan somuta hem de çok duyu organının kullanıldığı öğrenmeye doğru olumlu bir geçiş sağlanır.” 4EÖA

“Yapılandırmacı eğitim anlayışı gereği bireyin klasik eğitim anlayışından kurtulup daha aktif öğrenme ortamları sunabilmek için.” 6KÖA

“Kalıcı öğrenme için deneyim ve tecrübenin büyük bir etkisi vardır. Bu yüzden canlı örneklerle öğretmenin etkisi çok önemlidir.” 6EÖA

“Ders içinde öğrenciye aktarılan bilginin daha kolay kavranması ve daha kalıcı hale gelmesi için ihtiyaç duyulabilir. Örneğin sosyal bilgiler alanında sınıfta

Atatürk hakkında bilgi verildikten sonra Atatürk'ün evine gezi düzenlenir ise daha kalıcı bir hal alabilir.” 7KÖA

“Kalıcı ve etkili öğrenmeyi sağlamak amacıyla okul dışı gezilere ihtiyaç duyulur.” 9KÖA

“Ders saatleri çok kısıtlı olduğu için ve gerekli olan ders materyalinin sınıf içine getirilemediği için öğrencileri somut olarak gezdirme bakımından ihtiyaç duyulur.” 13KÖA

4.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Verdikleri Örneklerle İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama öncesinde “Antalya'nın okul dışı öğrenme ortamlarına örnekler vermeleri” istenmiştir. Öğretmen adaylarının verdiği örnekler Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Verdikleri Örneklerle İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Verdikleri Örnekler	f
Antalya Arkeoloji Müzesi	39
Atatürk Evi	20
Aspendos	16
Kaleiçi	16
Olympos	13
Ören Yerleri/Antik Kent (genel)	11
Müzeler (genel)	11
Düden şelalesi	11
Side	10
Phaselis	8
Perge, Karain Mağarası	7
Oyuncak Müzesi	6
Termessos	4
Park Orman, Seralar	3
Damlataş Mağarası, Manavgat Şelalesi, Falezler, Özgücan Aslan Gençlik Merkezi, Asmek Kursları, Saklıkent, Antalya Etnografya Müzesi, Çıralı (Yanartaş), Hadrian Kapısı, Dokuma Fabrikası	2
Akdeniz Üniversitesi Kampüsü, Demre-Kekova, Tiyatro, Döşemealtı Kamp Alanı, Bey Dağları, Hayvanat Bahçeleri, Toros Dağları, Tünektepe Teleferik, Dokuma Fabrikası, Pil Fabrikası, Sergiler, Myra, Noel Baba Kilisesi, Kütüphane, Konyaaltı Sahili, Alanya Kalesi, Çiftlikler, Yivli Minare	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamları sorulduğunda öğretmen adaylarının çoğunun Antalya Arkeoloji Müzesi, Atatürk Evi, Kaleiçi gibi yerleri cevap olarak verdiklerini söylemek mümkündür. Ayrıca verilen örnekler arasında Aspendos, Side, Phaselis gibi ören yerlerinin ve Damlataş Mağarası, Toros

Dağları, Karain Mağarası, Konyaaltı Sahili, Manavgat Şelalesi, Falezler gibi doğal oluşumlarının olduğu görülmektedir. Verilen cevaplar kapsamında öğretmen adaylarının doğal yapılardan, tarihi yapılardan, ticari/sanayi yapılardan ve geçmişi muhafaza eden yapılardan okul dışı öğrenmede faydalanılabileceğini düşündüklerini söylemek mümkündür.

4.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Sosyal Bilgiler Konuları ile İlişkilendirmelerine Yönelik Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama öncesinde “Antalya'nın okul dışı öğrenme ortamlarını sosyal bilgiler kazanımları ile ilişkilendirmeleri” istenmiştir. Öğretmen adaylarının ilişkilendirmeleri Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya'nın Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Sosyal Bilgiler Konuları ile İlişkilendirmelerine Yönelik Bulgular

Öğretmen Adaylarının İlişkilendirdikleri Konular	f
Tarih konuları	36
Kültür ve Miras	21
Coğrafya konuları	11
Arkeolojik eserler	7
Yaşadığı çevreyi tanıma mekânı ve çevreyi algılama	6
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	5
Atatürk'ü Tanımayla ilgili konular	4
Yeryüzü şekilleri	4
İlk çağ uygarlıkları	4
Geçmiş ile günümüz arasında bağlantı	4
Birey ve toplum	4
Üretim dağıtım tüketim	3
Bilgi sahibi değilim	3
Geçmişimi Öğreniyorum	3
İklim	2
Kültürel Konular, Adım Adım Türkiye, Yeryüzünde Yaşam, Zaman ve Mekân, Dış kuvvetlerin etkileri, Doğal güzellikler, Çocuk oyunları, Ülke bağımsızlığı ve bireysel özgürlük, Yeni yurt Anadolu, Bilinçli Tüketici/Tüketici hakları, Medeniyete yön verenler, Ülke kaynaklarını etkili kullanma, Anadolu medeniyetleri, Milli Mücadele dönemi, Cumhuriyetin ilk yılları, Selçuklu ve Roma Eserleri, Türk tarihinde önemli kişiler, Küresel Bağlantılar, Demokrasi konuları, İlk yerleşme yerleri, Kültür ve uygarlık, Ekonomik Faaliyetler, Etkin Vatandaşlık, Kültürel değerler	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının Antalya'nın okul dışı öğrenme ortamlarını sosyal bilgiler konuları ile ilişkilendirmeleri istendiğinde öğretmen adayları ağırlıklı olarak tarih konuları, kültürel konular ve coğrafya konuları ile ilişkilendirebileceklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca arkeolojik eserler, Atatürk'ü tanımayla ilgili konular, yaşadığı çevreyi tanıma ve mekânı ve çevreyi algılama da öğretmen adaylarının ilişkilendirmeleri arasında yer almaktadır. Öğretmen adayları Antalya'nın okul dışı öğrenme ortamlarını öğrenme alanı bakımından kültür ve miras ve insanlar, yerler, çevreler, birey ve

toplum ve etkin vatandaşlık ile ilişkilendirmektedir. Verilen cevapların çoğunun konu bazında detaylı bir ilişkilendirmeden ziyade öğrenme alanı olarak yüzeysel ilişkilendirmeler olduğunu söylemek mümkündür. Öğretmen adaylarından üçü ise konuyla ilgili bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

“Öğrencilere geçmişi, tarih konularını öğretmek için kullanabiliriz. Örneğin Atatürk Evi gezisi sayesinde öğrenciler Atatürk hakkında onun yaptığı kahramanlıklar, başarılar hakkında bilgi sahibi olurlar.” 3KÖA

“Kültür ve Miras öğrenme alanında uygulamak için kullanırım. Geçmiş ve gelecek bağlamında bu mekânları ve öğrenme alanını uygulayım.” 6EÖA

“Adım Adım Türkiye, Kültür ve Miras konularında tarihi mekânlar hakkında bilgi sahibi olmak için kullanırım.” 8KÖA

“Kültür ve Miras ünitesi oldukça geniş, anlaşılması gayet zor olan bir ünite. Aynı zamanda çabuk unutulabiliyor. Estetik ve kültürel mirasa duyarlılık gibi kazanımları öğretirim. Kazanımlar konu olarak geniş ve okul dışı öğrenme için elverişli.” 10EÖA

4.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya’da Yer Alan Bir Okul Dışı Öğrenme Ortamına Yönelik Ders Planı Hazırlamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama öncesinde “Antalya’da yer alan bir okul dışı öğrenme ortamına yönelik ders planı hazırlamaları” istenmiştir. Tablo 5’e bakıldığında öğretmen adaylarının Antalya’da yer alan okul dışı öğrenme ortamlarını örnekler vererek açıkladıkları görülmektedir. Ancak öğretmen adaylarından okul dışı öğrenme ortamını kullanarak bir ders planı hazırlamaları istendiğinde çalışma grubundaki öğretmen adaylarının hiçbirinin okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili bir ders planı hazırlamadıklarını söylemek mümkündür. Buradan hareketle öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili bir ders planı hazırlama konusunda fikir sahibi olmadıkları söylenebilir.

4.1.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Birleştirici Hafıza Unsurlarına Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama öncesinde “Antalya’nın birleştirici hafıza unsurlarını açıklamaları” istenmiştir. Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının tamamı birleştirici hafıza unsurları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, bu sebeple tanımını da yapamadıklarını ifade etmişlerdir.

4.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Yer Alan “Bir Milletın Kaderini, İnançlarını, Ortak Değerlerini” Belirleyen Unsurlara Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulama öncesinde “bir milletin kaderini, inançlarını ve ortak değerlerini” belirleyen unsurların neler olabileceği sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında yer alan “bir milletin kaderini, inançlarını, ortak değerlerini” Belirleyen Unsurlara Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Açıklamaları	f
Kültür	23
Din	22
Gelenek ve görenekler	15
Dil	13
Müzeler	12
Tarihi Mekânlar	12
Ortak geçmiş	9
Bilmiyorum	9
Camiler (İbadet Yerleri)	9
Yaşadığı coğrafya	8
Şehitlikler, anıt mezarlar	8
Bayrak	8
Örf ve adetler	7
Vatan	6
Milli marş, milli ant	5
Savaşlar	4
Sanat etkinlikleri	3
Tarih	3
Aile	3
Milli bayram	2
Maddi ve manevi değerler	2
Akraba bağları	2
Milli Parklar	2
Tarihi eserler (Savaş aletleri...)	2
Mimari eserler	2
Toplumsal normlar	2
Kütüphaneler, Laboratuvarlar, Dükünler, Kitaplar, Yemekler, Kıyafetler, Kilimler, Sanat eserleri, Siyasal ortam	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına okul dışı öğrenme ortamlarında yer alan birleştirici hafıza unsurlarına yönelik görüşleri sorulduğunda öğretmen adaylarının çoğunun kültürü, dini, gelenek ve görenekleri, dili, müzeleri örnek olarak verdikleri görülmektedir. Ayrıca tarihi mekânların, ortak geçmişin ve dini mekânların da verilen diğer cevaplar arasında olduğunu söylemek mümkündür. Öğretmen adaylarından dokuzu ise konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Cevaplar ve bir önceki soru göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının birleştirici hafıza unsurları ile ilgili pek bilgi sahibi olmadıklarını, cevaplarını kesin bilgi yerine tahmin ve çıkarımlar yoluyla verdiklerini söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

“Devlet tarafından koruma altına alınmış milli parklar, şehitlikler, geçmiş dönemlerde yaşanmış ve bozulmamış (üzerinde herhangi bir şey inşa edilmemiş) yerleşim alanları, savaş alanları gibi yerler, müzeler, ibadet yerleri, tiyatro oyunları, kitaplar olarak alabiliriz.” 8EÖA

“Bir milletin kaderini, inançlarını, ortak değerlerini kültür öğeleri belirler.” 9KÖA

“Bir milletin kaderini, inançlarını, ortak değerlerini belirlemede yaşadığı coğrafyanın da etkisi vardır.” 8KÖA

“Bir milletin kaderi, inançları ve ortak değerleri genel bir çoğunluk tarafından kabul edilmiş, duygu ve anlam yüklü, çevreleyen ve düzenleyen unsurlar etrafında toplanmıştır. Anıtkabir, Çanakkale, Anıt Mezarlar...” 1KÖA

4.1.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarıyla Birleştirici Hafıza Unsurlarının İlişkilendirilmesine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama öncesinde “okul dışı öğrenme ortamlarıyla birleştirici hafıza unsurlarını ilişkilendirmeleri” istenmiştir. Öğretmen adaylarının açıklamaları Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarıyla Birleştirici Hafıza Unsurlarının İlişkilendirilmesine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Açıklamaları	f
Bilmiyorum	56
Okul dışı öğrenme ortamları hafıza unsurlarını somutlaştırır.	6
Öğrenilen bilgi deneyimlenerek kalıcı hafızaya aktarılır	4
Hafıza unsurları okul dışı öğrenmeyi somutlaştırır/ kalıcı hale getirir.	4
Hafıza unsurları okul dışı öğrenmeye katkı sağlar	3
Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hafızada yer alan bilgileri ilişkilendirir ve bir bütün oluşturur.	2
Okul dışında gezip görülebilecek yerler hafıza unsurlarıdır.	1
Çanakkale şehitliği birleştirici hafıza unsurudur.	1
Antalya Üç Kapılar birleştirici hafıza unsurudur.	1
Hafıza unsurları ve okul dışı öğrenme ortamları birlikte kullanıldığında öğrenme kalıcı hale gelir.	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarıyla birleştirici hafıza unsurlarını ilişkilendirilmeleri istendiğinde öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu konu hakkında bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Öne çıkan diğer cevaplar ise hafıza unsurlarının okul dışı öğrenmeyi somutlaştırdığı ve katkı sağladığı, okul dışı öğrenme ortamlarının hafızada yer alan bilgilerle bir bütün oluşturduğu, okul dışında gezip görülecek yerlerin hafıza unsuru olduğu şeklindedir. Öğretmen adaylarının cevapları göz önünde bulundurulduğunda konuyla ilgili ancak çıkarımlarda bulunduklarını, detaylı bilgi sahibi olmadıklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

“Öğrenciler okulda öğrendikleri bilgileri okul dışı öğrenme ortamlarında birleştirerek daha kalıcı olmasını sağlayabilir. Örneğin Atatürk hakkında bir müzeye giderek onun kıyafetlerini, anılarını görerek pekiştirebilirler.” 3KÖA

“Okulda öğrenmenin dışında gezip görülebilecek yerler hafıza unsurlarıdır. Gezip görmek hafızada daha kalıcıdır.” 8KÖA

“Okul dışı öğrenme ortamları yani çevremiz birleştirici hafıza unsurları yani çevremizdeki tarihi, kültürel eserlerdir. Birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir.” 9KÖA

“Onlarla birlikte verilmesi öğrenmeyi daha iyi hale getirir.” 12KÖA

“Yapılan gezi ve etkinliklerle beraber öğrencilerin somut ve soyut algısına hitap ederek hafızada daha kalıcı olarak yer edinebilir.” 13KÖA

“Okul dışı öğrenme ortamları ile öğrencilerin zihinlerindeki parçalanmış bilgi yığınlarının ilişkilendirilerek birleşik bir bütün oluşturulması aklıma geliyor. Örneğin coğrafya konu alanlarında öğrencilerin gördükleri ile tarih dersinde öğrencilerin gördükleri zihninde birbirinden bağımsız olarak algılanır. Hâlbuki okul dışı öğrenme ortamları düzenlendiğinde öğrenci bunu zihninde birleştirir.”
1EÖA

4.1.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Kendi Kişisel Hafıza Unsurlarına Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama öncesinde “varsa kendi kişisel hafıza unsurlarını açıklamaları” istenmiştir. Öğretmen adaylarının açıklamaları Tablo 9’da gösterilmektedir.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Kendi Kişisel Hafıza Unsurlarına Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Açıklamaları	f
Hatırlamıyorum/bilmiyorum	57
Çocukken yaşadığım bayramlar	6
Günlük tutma	1
Anıtkabir	1
Kral Yolu	1
Fotoğrafik hafıza	1
Kodlama becerisi	1
Hadrian Kapısı	1
Yaşadığımız coğrafyada bulunan tarihi ve kültürel mekânlar	1
Doğum günüm	1
Gittiğim tatiller	1
Dedemden yadigâr sandık	1
Babamın annesinden hatıra olan yüzük	1
Kodlamalar	1
Eskiden beri oynadığım bilgisayar oyunu	1
Festivaller	1
Annemin kıyafetleri	1
Teyzemin oyuncak bebekleri	1
Küçükken ziyaret ettiğim arkeoloji müzesi	1
Daha önce yaşadığım şehir (Alanya)	1
Okullarda yapılan etkinlikler	1

Öğretmen adaylarının kendi kişisel hafıza unsurlarına yönelik görüşlerine bakıldığında öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu konu hakkında bilgi sahibi olmadığını, hatırlamadığını ifade etmiştir. Bilmediklerini ifade edenler dışında en göze çarpan cevap çocukken yaşanan bayramlardır. Öğretmen adaylarının cevapları göz önünde bulundurulduğunda konuyla ilgili bilgisi olmadığını ifade edenlerin dışındakilerin verdikleri

cevaplar hafıza mekânı olma özelliği taşıyabilir. Ancak öğretmen adaylarının konuyla ilgili bilgi sahibi olmadan verdikleri cevaplar tahmin yaptıklarını göstermektedir.

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

“...Doğum günleri, benim ailemde birleştirici bir unsur olarak benimle birlikte büyüyen örneklerden biri.” 3KÖA

“Çocuklukta yaşadığım bayramları birleştirici hafıza unsuru olarak görebiliyorum. Sebebi aileyi bir arada görmektir.” 9EÖA

“Günlük tutma. 6. ve 7. sınıflarda günü gününe tutuyordum. Şimdi üniversitedeyim birkaç defa okudum. Liseyi ortaokul kadar net hatırlamıyorum mesela.” 10EÖA

4.1.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya’nın Birleştirici Hafıza Unsurlarına Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulama öncesinde “Antalya’nın birleştirici hafıza unsurları” sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 10’da gösterilmektedir.

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Antalya’nın Birleştirici Hafıza Unsurlarına Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Açıklamaları	f
Bilmiyorum	30
Antalya Müzesi	15
Akdeniz Sahilleri (Deniz, kum, güneş)	11
Antalya’nın tarihi mekânları	9
Turizm bölgesi olması (tatil, turistler)	9
Antalya Atatürk Evi	7
Kaleiçi	6
Olympos	6
Alanya Kalesi	5
Hadrian Kapısı	5
Aspendos	4
Side, Falezler, Perge,Termessos, Antalya’nın kurtuluşu, Sıcak Havası	3
Karain Mağarası, Antik Kentler, Yivli Minare, Seralar, Saat Kulesi, Güreşler, Antalyaspor, Mağaralar, Kesik Minare, Düden Şelalesi, Cumhuriyet Meydanı	2
Damlataş Mağarası, Cami, Saklıkent, Phaselis, Kepez Kent Ormanı, Palmiye ağaçları, Hıdırlık Kulesi, Yörük çadırı, Gece kulüpleri, Milli park, Selçuklu eserleri, Kültür	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına Antalya’nın birleştirici hafıza unsurları sorulduğunda öğretmen adaylarının çoğu konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmiştir. Öne çıkan diğer cevapların ise genel olarak müzeler, antik mekânlar, doğal

unsurlar ve Antalya'nın belli başlı tarihi yapıları olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının cevaplarına bakıldığında konuyla ilgili bilgi sahibi olmadığını ifade edenlerin dışında verilen örneklerin hafıza mekânı özelliği taşıyabileceğini söylemek mümkündür. Ancak önceki tablolar da göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının hafıza mekânlarına ilişkin bilgi sahibi olmadıkları için tahmin yoluyla bu örnekleri verdikleri görülmektedir.

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

“Atatürk Evi, Antalya Müzesi gibi yerler tarihi mekânlar olmasından dolayı insanları belli bir amaç doğrultusunda toplayabiliyor.” 9EÖA

“Hıdırlık Kulesi, Antalya Müzesi, Side Antik Kenti, Perge Antik Kenti, Üç Kapılar.” 6EÖA

“Örneğin müzeler, olabilir. Antik Kentler, Atatürk Evi gibi toplumu birleştirebilen hafıza unsurlarının bulunduğu yerler olabilir. Sonuçta bu toplum belli ortak değerlere, ortak tarihe ve geçmişe sahip. Dolayısıyla buralar örnek verilebilir.” 3KÖA

“Deniz, kum, güneş. Yani Antalya deyince aklıma bunlar geliyor.” 3EÖA

5.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulama Sonrasındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

5.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Etkinliklerden Önceki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama sonunda etkinliklerden önce “düşündükleri, hissettikleri ve bilmedikleri” ile ilgili görüşlerini ifade etmeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Etkinliklerden Önceki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Önce	Ben...	f
DÜŞÜNÜYORDUM	Verim alamayacağımı	5
	Utanacağımı/çekineceğimi	3
	Sıkılacağımı	3
	Çalışmanın teorik olacağını	3
	Sadece sınıf içinde bilinen drama etkinlikleri yapacağımızı	2
	Hafıza mekânının anlamını	1
	Dramanın yararlı olduğunu	1

HİSSEDİYORDUM	Etkinlikleri kimsenin yapmayacağını	1
	Dış mekânlarda yapılacak etkinliklerin çok basit olduğunu	1
	Etkinliklerle ders işlemekten ziyade etkinlikleri ders arasında kullanabileceğimi	1
	Hafıza mekânlarının benim ve toplum için önemsiz olduğunu	1
	Alan gezilerinin vakit kaybı olduğunu	1
	Okul dışı mekânları kullanarak öğrencileri kazanıma ulaştıramayacağımı	1
	Uygulamaların duyuşsal yönünden ziyade bilişsel yönünün daha ağır basacağını	1
	Çeşitli yöntem tekniklerin derste kullanılmasının gereksiz olduğunu	1
	Sadece zaman geçireceğimi/kafa dağıtacağımı	1
	Bilgim olmadığı için yetersiz	6
	Çekingen	3
	Endişeli/korkulu	3
	Gereksiz bir sürece dâhil olduğumu	2
	Alan açısından kendimi geliştireceğim için heyecanlı	2
	Zaten yeterli bilgiye sahip olduğumu/ her şeyi bildiğimi	2
	Derste bu etkinlikleri uygulayamayacağımı	1
	Eğlenerek öğrenmenin sadece drama gibi derslerde olacağını	1
	Dramanın gerekli olduğunu	1
	Boş oyunlardan ibaret olacağını	1
	Dersi eğlenceli kılabilmek konusunda yetersiz kalacağımı	1
BİLMİYORDUM	Okul dışı öğrenmenin gereksiz olacağını	1
	Bir şey hissetmeme	1
	Okul dışı mekânları kullanarak ders işlenebileceği konusunda endişeli	1
	Etkinlikler tasarlayamayacağımı	1
	Kendimi iyi ifade edemeyen biri olduğumu	1
	Hafıza mekânının ne olduğunu ve içeriğini	7
	Etkinliklerle, oyunlardan oluşan bir planla ders anlatabileceğimi	4
	Drama ile etkinlik tasarlamayı	4
	Hafıza mekânları kullanarak nasıl ders planı yapılacağını	3
	Okul dışı öğrenmeyle ilgili plan yapmayı	3
	Çeşitli etkinliklerle ders işlemenin öğrenciye bu denli faydalı olduğunu	3
	Öğretim teknik ve yöntemlerinin sosyal bilgiler dersinde nasıl kullanılacağını	2
	Alan gezisi yapabilecek yetkinliğe ulaşacağımızı	2
	Drama yöntemiyle öğrenmenin faydalı olabileceğini	2
	Bir kazanımı kitap dışında aktarabileceğimi	1
	Öğrenciler ile alan gezisini uygulama fırsatımızın olacağını	1
	Öğretmenlik mesleğine bu kadar katkı sağlayan bir uygulama olacağını	1
	Uygulamaların bu kadar aktif geçeceğini	1
	Uygulamaların bana bu kadar katkı sağlayacağını	1
	Okul dışı öğrenme ortamlarının bu kadar etkili olabileceğini	1
	Mesleğimde kullanabileceğim yöntem ve teknikleri	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının yapılan etkinliklerden önceki düşüncelerine bakıldığında genel olarak öğretmen adaylarının utangaçlık ve çekingenlik, çalışmadan verim alamayacakları ve sıkıcı bir sürece girdikleri, her zaman bildikleri etkinliklerin yapılacağı gibi durumları düşündüklerini söylemek mümkündür. Öğretmen adaylarının büyük çoğunun süreç öncesi olumsuz cevaplar verdiği söylenebilir. Öğretmen adaylarından sadece bir tanesi dramanın yararlı olduğunu düşünmesi bakımından olumlu bir cevap verdiği görülmektedir.

Aynı doğrultuda sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının yapılan etkinliklerden önce hislerine bakıldığında öğretmen adaylarının çoğu bilgisizlikten kaynaklı yetersizlik hissettiğini, çekingenlik, endişe, korku, gereksiz bir sürece dâhil olma hissi ve

zaten yeterli donanıma sahip olma gibi hislere sahip olduklarını ifade etmektedirler. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun süreç öncesinde olumsuz hissettiğini söylemek mümkündür. Sadece iki öğretmen adayı olumlu hislerini ifade etmiştir. Verilen olumlu cevaplar ise alan açısından kendini geliştirme konusunda heyecanlı hissetme ve dramanın gerekli olduğunu hissetme şeklindedir.

Yapılan etkinliklerden önce sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının çoğu hafıza mekânlarının anlamını ve içeriğini bilmediklerini ifade etmektedirler. Ayrıca etkinlik bazlı bir ders planıyla ders anlatabileceklerini, drama yöntemiyle etkinlik tasarlamayı, hafıza mekânlarını ve okul dışı öğrenme ortamlarını kullanarak ders planı yapmayı, çeşitli yöntem ve tekniklerin ders sürecinde bu denli faydalı olacağını bilmediklerini de belirtmektedirler. Bu bağlamda öğretmen adaylarının sürece gönüllü olsalar bile bilinmezlikten ötürü önyargılı bir şekilde katıldıklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Ben hafıza mekânlarının benim için veya diğer insanlar için pek fazla önemi olmadığını düşünüyordum.” 8KÖA

“Ben eğitimde her daim çok geleneksel bir anlayışa sahip birisiydim. Eğitimde drama, gezi gibi tekniklerin çok gerekli ve işe yarar olmadığını düşünüyordum.” 7EÖA

“Benim hafıza mekânı ile ilgili hiçbir bilgim yoktu. Alan gezilerini vakit kaybı olarak düşünüyordum.” 9KÖA

“Ben okul dışı gezilerin çocuklar için şaşırtıcı olduğunu ancak onları nasıl bu alanlara götüreceğim konusunda endişe hissediyordum.” 12KÖA

“Bu uygulamalardan önce her şeyi bildiğimi ve hazır olduğumu hissediyordum.” 9EÖA

“Oldukça heyecanlıyım. Korku, heyecan, sevinç gibi karmaşık duygular hissediyordum.” 10EÖA

“Ben hafıza mekânlarını, etkinlik planlamayı, okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili plan yapmayı tam anlamıyla bilmiyordum.” 3KÖA

“Ben hafıza mekânlarını yeterli düzeyde, bir etkinliğin planlanmasını ve öğretmenlik mesleği ile bu kadar yakından ilgili bir uygulama olacağını bilmiyordum.” IEÖA

“Gezi yapabilecek yetkinliğe ulaşacağımızı ve bunu uygulama fırsatımız olacağını bilmiyordum.” IİKÖA

5.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Etkinliklerden Sonraki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama sonunda “düşündükleri, hissettikleri ve bildikleri” ile ilgili görüşlerini ifade etmeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Etkinliklerden Sonraki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sonra	Ben...	f
DÜŞÜNÜYORUM	Etkinlikler kullanarak ders işleyebileceğimi	6
	Hafıza mekânının her insan için anlamlı olduğunu/duyarlılık kazandığımı	5
	Bu çalışmanın bana çok şey kattığını/tecrübe kazandığımı	5
	Sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamlarının önemli olduğunu	2
	Okul dışı mekânları etkili bir şekilde derslerimde kullanabileceğimi	2
	Hepimize ait hafıza unsurlarının olabileceğini	2
	Hafıza mekânları ve okul dışı öğrenmeyle ilgili çok şey öğrendiğimi	2
	Dramanın gerçekten önemli olduğunu	2
	Hafıza mekânlarının tüm öğretmen adaylarına öğretilmesi gerektiğini	1
	Bu çalışmanın kendimi alanımda geliştirmem için büyük bir şans olduğunu	1
HİSSEDİYORUM	Çeşitli yöntem-teknikler kullanarak ders işleyebileceğim için kendimi yeterli	6
	Kendimi hafıza mekânları konusunda Pierre Nora gibi bilinçli/bilgili/gelişmiş	5
	Alanım açısından katkı sağlayan bir çalışmaya katıldığım için heyecanlı/mutlu	4
	Sınıf ortamında daha rahat ve özgüvenli olacağımı	3
	Okul dışı ders planı hazırlayabildiğim için mutlu	3
	Bu kadar şey öğrenmenin rahatlığına ulaşmış	2
	Artık kendimi daha iyi ifade edebildiğimi	2
	Her baktığım yerde bir hafıza mekânı olabileceğini	1
	Dramanın derste olmazsa olmaz olması gerektiğini	1
	Hafıza mekânının ne olduğunu ve içeriğini	8
BİLİYORUM	Drama yöntemi etkinlikleriyle ders anlatabileceğimi	7
	Okul dışı ders planı hazırlamayı/uygulamayı	6
	Hafıza mekânlarını kullanarak bir ders planı yapmayı/uygulamayı	5
	Etkinlik planlamayı	4
	Okul dışı öğrenme ortamlarının nasıl kullanılacağını	3
	Antalya’daki hafıza mekânlarını	1
	Öğrencilerle nasıl iletişim kurulması gerektiğini	1
	Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarının önemini	1
	Hangi yöntem tekniğin nerede ve ne zaman kullanılacağını	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının yapılan etkinliklerden sonraki düşüncelerine bakıldığında öğretmen adaylarının çoğu süreç sonunda etkinlikler kullanarak

ders işleyebileceklerini, hafıza mekânının her insan için anlamlı olduğunu ve bu konuda duyarlılık kazandıklarını, sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamlarının önemli olduğu ve bu çalışma sayesinde çok tecrübe kazandıklarını ifade etmektedirler. Öğretmen adayları ayrıca herkese ait hafıza unsurlarının olabileceğini ve hafıza mekânları ile okul dışı öğrenmeyle alakalı çok şey öğrendiklerini belirtmektedirler.

Aynı doğrultuda sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının yapılan etkinliklerden sonra hislerine bakıldığında öğretmen adaylarının çoğunun çeşitli yöntem-teknikler kullanarak ders işleyebilecekleri için kendilerini yeterli hissettiklerini, kendilerini hafıza mekânları konusunda gelişmiş hissettiklerini, okul dışı ders planı hazırlayabildikleri için mutlu hissettiklerini söylemek mümkündür. Ayrıca öğretmen adayları alan açısından katkı sağlayan bir çalışmaya katıldıkları için mutlu hissettiklerini, sınıf ortamında daha rahat ve özgüvenli olacaklarını hissettiklerini ifade etmektedirler.

Yapılan etkinliklerden sonra sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının çoğu hafıza mekânının ne olduğunu ve içeriğini öğrendiğini ifade etmiştir. Öğretmen adayları ayrıca drama yöntemi etkinlikleriyle ders anlatabileceklerini, okul dışı ders planı hazırlamayı/uygulamayı, hafıza mekânlarını kullanarak bir ders planı yapmayı/uygulamayı, Antalya'daki hafıza mekânlarını, sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarının önemini ve okul dışı öğrenme ortamlarının nasıl kullanılacağını bildiklerini belirtmektedirler. Bu bağlamda öğretmen adaylarının uygulama sonrasında uygulama öncesinde oluşturdukları önyargılarından kurtulduklarını ve çalışmadan gerek kişisel gerek sosyal olarak verim aldıklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Hafıza mekânlarının her insan için anlamlı olduğunu, herkese özel olabileceğini, hepimize ait hafıza unsurlarımız olabileceğini düşünüyorum.” 2KÖA

“Bir öğretmen adayı olarak eğitimin her kademesinde drama ve okul dışı öğrenme ortamlarının eğitimin vazgeçilmezi olduğunu, her kazanıma çok rahat bir şekilde ulaşılabileceğini düşünüyorum.” 7EÖA

“Okul dışı mekânlara öğrencilerimi gözüm kapalı götürebileceğimi düşünüyorum.” 12KÖA

“Hafıza mekânlarını ve gezi planı yapmayı öğrenmek beni geliştirdi. Sınıf ortamında (stajda) artık daha rahat ve özgüvenli hissediyorum.” 9KÖA

“Bu projeden önce aslında pek bir şey bilmediğimi ama artık daha bilgili ve donanımlı bir öğretmen adayı gibi hissediyorum.” 9EÖA

“Okul dışı öğrenmenin ne kadar faydalı ve öğretici olduğunu hissediyorum.” 8KÖA

“Birçok unsurun farkında olmasak da hafıza mekânlarımız olduğunu, bu konuda öğrencilere yeterli bir etkinlik planı hazırlayıp onlara hafıza mekânlarını öğreteceğimi biliyorum.” 1EÖA

“Hafıza mekânlarını, etkinlik planlamayı, okul dışı öğrenmede neler yapılması gerektiğini, öğrencilerle nasıl iletişim kurulması gerektiğini biliyorum.” 3KÖA

“O kadar çok güzel bilgiler öğrendim ki. Gezi planı yapabiliyorum, uygulayabiliyorum, drama çalışması hazırlayıp bir lider gibi yönetebiliyorum. Hafıza unsuru nedir, nasıl yaşamımızı etkiler ve katkılarını biliyorum.” 10KÖA

5.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulamaya Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulamanın “çevreye bakış açılarına etkisi, öğretmenlik anlayışlarına etkisi, kişisel gelişimlerine katkısı, sosyal gelişimlerine katkısı ve mesleki gelişimlerine katkısına” yönelik değerlendirme yapımları istenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 13’te gösterilmektedir.

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Uygulamaya Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Bu Uygulamanın		f
Çevreye Bakış Açma Etkisi	Sıradan/başkası ya da benim için önemsiz olan yerlerin bile hafıza mekânı olabileceğini öğrendiğim için daha duyarlı hale geldim.	8
	Artık anısı olan şeylerin benim için hafıza mekânı olduğunu biliyorum.	3
	Çevrem ile daha kolay uyum sağlayabilir/ özgüvenli hale geldim.	3
	Toplumumuzun ortak hafıza mekânları olduğunu öğrendim.	3
	Her ortamla/nesneyle ilgili etkinlik oluşturabiliyorum.	3
	Çevreye karşı daha dikkatliyim/ duyarlıyım. Daha farklı gözle bakıyorum.	3
	Okul dışı öğrenme ortamlarını çevremde ayırt edebiliyorum.	1
	Adını bilmediğim yerlerin/şeylerin de bir hikâyesi olduğunu öğrendim.	1
	Şehrimizin birçok hafıza mekânını bilmediğimizi fark ettim.	1
	Okul dışı öğrenme ortamlarının da birer hafıza mekânı olabileceğini biliyorum.	1

Öğretmenlik Anlayışına Etkisi	Okul dışı öğrenme ortamları ile işlenen derslerin etkili olduğunu fark ettim.	1
	Eğlenerek öğrenmenin/ aktif öğrenmenin önemini öğrendim	11
	Okul dışı öğrenmeye yönelik plan hazırlamayı/etkinlik planlamayı ve kullanmayı öğrendim.	6
	Dersi daha verimli işleyebileceğim konusunda özgüven kazandım.	3
	Öğrencilere hafıza mekânlarını kullanarak geziler planlayabilmemi sağladı.	2
	Okul dışı öğrenme ve hafıza mekânlarının öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırdığını öğrendim.	2
	Dersin dört duvar arasında olmadığını fikrini öğretmenlik anlayışı haline getirdim.	2
	Ders anlatırken doğadan, atalarımızın mirasından ve toplumun benimsediği hafıza unsurlarından örnekler verebileceğim.	2
	Toplumsal hafızanın öğretmenlik mesleğinde entelektüel birikimime katkısı oldu.	1
	Sakin, yumuşak ve sabırlı bir şekilde öğretmen olmam gerektiğini fark ettim.	1
	Öğrencileri aktif tutmanın, onların yaşamlarına dokunmaktan geçtiğini öğrendim.	1
Kişisel Gelişime Katkısı	Kendimi toplum önünde daha iyi ifade edebiliyorum. /Özgüvenim arttı.	10
	Bilgi sahibi oldum. /Deneyim kazandım/Kendimi geliştirmemi sağladı.	7
	Kendimi okul dışı öğrenme ortamları konusunda daha bilgili hissediyorum.	2
	Hayata, dünyaya daha farklı bir gözle bakmamı sağladı.	2
	Toplum için hafıza mekânlarının önemli olduğunu kavradım.	2
	Etkinlik planlamayı öğrendim.	1
	Daha anlayışlı biri oldum.	1
	Kişisel hafıza mekânlarımızın olduğunu ve bunların önemini fark ettim	1
	Basit bir nesneyi bile değerli yapan şeyin o nesneye yüklenen anlam olduğunu anladım.	1
	Eksik olduğum yönlerimi fark ederek onları geliştirmemi sağladı.	1
Sosyal Gelişime Katkısı	Çekingenlik duygusundan kurtuldum /Sosyal ilişkilerim güçlendi.	17
	Daha sabırlı ve sorumluluk sahibi bir birey oldum.	3
	Sosyal yaşamımda sıklıkla hafıza mekânlarının yer aldığını öğrendim.	3
	Kendimin farkına vardım.	2
	Empati yeteneğim arttı.	2
	Grup dinamiğinin önemini ve birlikte neler yapılabileceğini fark ettim.	1
	Sosyal hayattaki davranışlarımda daha duyarlı hale geldim.	1
	Benim önemsiz gördüğüm şeylerin başkaları için hafıza mekânı olabileceğini öğrendim. Bu sebeple daha saygılı olacağım.	1
Mesleki Gelişime Katkısı	Okul dışı etkinlik planı hazırlamayı/uygulamayı öğrendim.	7
	Öğrenciyi temele alan bir sınıf yönetimi tarzı kazandım.	6
	Birçok kazanım ile hafıza mekânlarının ilişkilendirilebileceğini öğrendim.	4
	Sınıf içerisinde uygulayabileceğim birçok yöntem teknik öğrendim.	4
	Mesleğime karşı özgüven kazandım.	4
	Mesleki anlamda eksikliklerimi ve yeterliliklerimi fark etmemi sağladı.	1
	Mesleğe karşı tecrübe kazandım.	1
	Bugüne kadar öğrendiğimi teorik bilgilerin çoğu bu çalışma sayesinde somutlaştı.	1

Uygulamanın sonunda sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına çalışmanın “çevrelerine bakış açılarına ve öğretmenlik anlayışlarına etkisi, kişisel, sosyal ve mesleki gelişimlerine katkısına yönelik görüşleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının görüşlerine bakıldığında hiçbir öğretmen adayının olumsuz görüş bildirmediğini söylemek mümkündür. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hepsi çalışmanın etkilerini olumlu olarak değerlendirmektedir.

İlk olarak öğretmen adaylarının uygulamanın “çevrelerine bakış açılarına etkisi” konusunda görüşlerine bakıldığında genel olarak olumlu ifadeler kullandıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının çoğu hafıza mekânları konusunda çevresine karşı daha duyarlı hale geldiğini ifade etmektedir. Ayrıca öğretmen adayları anısı olan şeylerin onlar için hafıza mekânı olduğunu, çevreye karşı uyumlu hale geldiklerini, özgüven kazandıklarını, toplumun ortak hafıza mekânları olduğunu öğrendiklerini, adını bilmedikleri yerlerin/ şeylerin de bir hikâyesi olduğunu öğrendiklerini, çevredeki her nesneyle ilgili etkinlik oluşturabildiklerini ve çevrelerine karşı artık daha farklı gözle baktıklarını ifade etmektedirler. Bu açıdan öğretmen adaylarının çevrelerine karşı sosyal bir farkındalık kazandıklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının uygulamanın çevrelerine bakış açılarına etkileri ile ilgili verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Sıradan bir yer diye gezdiğim yerlerin bulunulan şehirler, insanlar için bir hafıza mekânı olabileceğini öğrendiğimden beri çevreme daha duyarlı ve ilgiliyim.” 1KÖA

“Çevremdeki birçok şeyin toplumumuz için birer hafıza mekânı olabileceğini düşünmeye başladım. Çevremdeki birçok öge aslında hafıza mekânı olmaya birer adaylar.” 1EÖA

“Baktığım her yerde “Acaba burada ne yaşadım?”, geçtiğim her sokağa “Burası benim için şundan dolayı hafıza mekânı.” Diyebiliyorum. Artık anısı olan şeylerin benim için hafıza unsuru olduğunu biliyorum.” 2KÖA

“Adını bilmediğin yerlerin de bir hikâyesi olduğunu öğrendim. Toplumumuzun ortak hafıza mekânlarının olduğunu fark ettim. Bu da daha dikkatli incelememi sağladı.” 6KÖA

“Kendi şehrimiz için birçok hafıza mekânını bilmeden yaşadığımızı, hatta birçok hafıza mekânını ölüme terk ettiğimiz için bu tür mekânları daha özenli ve bilgili kullanabileceğimi fark ettim.” 7KÖA

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulamanın “öğretmenlik anlayışlarına etkisi” ile ilgili verdikleri cevaplara bakıldığında öğretmen adaylarının çoğu

eğlenerek ve aktif öğrenmenin önemini öğrendiklerini, okul dışı öğrenmeye yönelik etkinlik planlamayı, plan hazırlamayı ve kullanmayı öğrendiklerini, dersi verimli işleyebilecekleri konusunda özgüven kazandıklarını ifade etmektedir. Öğretmen adayları ayrıca hafıza mekânlarını kullanarak gezi planı yapmayı öğrendiklerini, okul dışı öğrenme ve hafıza mekânlarının öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırdığı, dersin her zaman dört duvar arasında olmayacağı fikrini benimsediklerini, derslerde doğadan, atalarımızın mirasından ve toplumun benimsediği hafıza unsurlarından örnekler verebileceklerini ifade etmektedirler. Bu bakımdan öğretmen adaylarının alanda bilgilerinin pekiştiği ve öğretmenlik anlayışlarının olumlu yönde değiştiğini söylemek mümkün olmaktadır.

Öğretmen adaylarının uygulamanın öğretmenlik anlayışlarına etkileri ile ilgili verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Toplumsal hafızanın öğretmenlik mesleğinde entelektüel birikime katkısı oldu. Hafıza mekânlarını bol bol öğretimde kullanmayı düşünüyorum.” 6EÖA

“Olayları ve olguları aktarırken doğadan ve atalarımızın mirasından, günlük yaşamdan ve toplumun bütününe benimsediği soyut ve somut hafıza unsurlarından örnekler verebileceğim.” 4EÖA

“Artık kendimi daha atanmadan birçok öğretmenden bir adım önde görüyorum. Tüm bu öğrendiğim çalışmalarla esaslı eğitim anlayışını devam ettiren bir öğretmenden öndeyim. Öğrencilerimi işlemeye hazır bir motif gibi görüyorum. Onlara bu çalışmada öğrendiklerimi uygulayarak en güzel estetiği katacağım.” 10KÖA

“Alan gezileri hakkında daha donanımlı, dersi işlerken daha etkili ve verimli yeni etkinlikler öğrendim. Bu etkinlikler ile birlikte artık dersin sadece dört duvar etrafında olmadığı fikrini öğretmenlik anlayışı haline getirdim.” 9KÖA

“Etkinlik planlamayı, öğrencileri eğlendirirken öğrenebilecekleri etkinlikler yaptırmanın önemini, okul dışı öğrenmenin ve hafıza mekânlarının öğrencilerin eğlenerek, yapıp yaşayarak öğrenmesini kolaylaştırdığını öğrendim.” 3KÖA

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulamanın “kişisel gelişimlerine katkısı” ile ilgili verdikleri cevaplara bakıldığında öğretmen adaylarının çoğunun kendilerini

toplum önünde daha iyi ifade edebildiklerini ve özgüvenlerinin arttığını, pek çok konuda bilgi sahibi olduklarını ve deneyim kazandıklarını söylemek mümkündür. Öğretmen adayları ayrıca kendilerini okul dışı öğrenme ortamları konusunda daha bilgili hissettiklerini, hayata ve dünyaya daha farklı bir gözle bakmalarını sağladığını, kişisel hafıza mekânlarının olduğunu ve bunların önemini fark ettiklerini ve toplum için hafıza mekânlarının önemli olduğunu kavradıklarını ifade etmektedirler. Öğretmen adaylarının ifadelerinden yola çıkıldığında önce kendilerinin farkına vardıkları ve bunun devamında sosyal farkındalık kazandıkları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının uygulamanın kişisel gelişimlerine katkıları ile ilgili verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Kendimi daha iyi ifade edebilmeyi öğrendim ve neler yapabilip neleri yapamadığımı gördüm.” 1EÖA

“Bir mendil bile çok anlam ifade edebilir. Önemli olan şey ona bir değer yüklemektir. Drama alanında da kendimi yeterli hissetmeye başladım.” 2KÖA

“Çevreye, insanlara karşı bakış açımı değiştirdi. Bazı konularda fikirlerimi değiştirdi.” 3EÖA

“Hafıza mekânları hakkında çok bir şey bilmiyordum açıkçası. Mesela Zeytinpark benim için artık çok önemli bir hafıza mekânı. Etkinlik planlamayı da öğrendim ve toplum için hafıza mekânlarının önemli olduğunu kavradım.” 3KÖA

“Özgüven kazandım. Arkadaşlarım ile iletişimim güçlendi. Yeni şeyler üretme becerisi kazandım. Etraftaki farklılıklara nasıl biz gözle bakmam gerektiğini öğrendim.” 10EÖA

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulamanın “sosyal gelişimlerine katkısı” ile ilgili verdikleri cevaplara bakıldığında öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu uygulama sayesinde çekingenlik duygusundan kurtulduğunu ve sosyal ilişkilerinin güçlendiğini ifade etmiştir. Ayrıca daha sabırlı ve çevrelerine karşı sorumluluk sahibi birey olduklarını ve sosyal yaşamda hafıza mekânlarının sıklıkla yer aldığını öğrendiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının çalışmalar sonunda sosyal

etkileşime engel olan duyguları geride bıraktıkları için topluma daha rahat uyum sağladıklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının uygulamanın sosyal gelişimlerine katkıları ile ilgili verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Bu çalışmayla dışarıda yaşadığım çekingenlik duygusundan kurtuldum. Arkadaşlarımla daha sağlam ilişkiler kurabiliyorum.” 2EÖA

“Utangaç, çekingen bir insandım. Kendi yeterliliğimin farkına vardım.” 2KÖA

“Bu çalışmadan önce kendi sınıf arkadaşlarıma bile biraz çekingen davranıyordum. Ama şimdi kendime daha fazla güven duyuyorum.” 5EÖA

“Empati, iletişim ve iş birliği açısından bana katkı sağladı.” 6KÖA

“Sosyal hayatımda davranışlarımda daha duyarlı olmaya başladım. Bir insanın elini öpmek bile aslında hafıza mekânı olabilir.” 1EÖA

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulamanın “mesleki gelişimlerine katkısı” ile ilgili verdikleri cevaplara bakıldığında öğretmen adaylarının çoğu okul dışı etkinlik planı hazırlamayı/uygulamayı öğrendiğini, öğrenciyi temele alan bir sınıf yönetimi tarzı kazandığını ve birçok kazanım ile hafıza mekânlarını ilişkilendirilebilmeyi öğrendiğini ifade etmektedir. Ayrıca sınıf içerisinde uygulayabilecekleri birçok yöntem teknik öğrendiklerini, mesleğe karşı özgüven kazandıklarını ifade ettiklerini görmek mümkündür. Bu bağlamda öğretmen adaylarının hizmet öncesinde mesleğe karşı özgüvenlerini kazandıkları için mesleğe daha kendilerinden emin başlayacakları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının uygulamanın mesleki gelişimlerine katkıları ile ilgili verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Öğretmenlik hayatımda birçok kazanım ile hafıza mekânları ilişkilendirilebilir. Bunun yanında okul dışı etkinlik planı hazırlamayı öğrendim.” 1EÖA

“Mesleki gelişimime katkısı çok büyük. Bir okul dışı ders planını nasıl yapacağımızı ve kazanımı nasıl vereceğimizi öğrendik. Sosyal bilgilere çok yakışan gezileri de verimli hale getirmeyi öğrenmek çok önemliydi.” 11KÖA

“Okul dışı öğrenmenin öğrenciler için önemini kavradım.” 3KÖA

“Eğitimde hafıza unsurlarını kullanmayı hedefliyorum.” 7EÖA

“Mesleki olarak tecrübe kazandım.” 10EÖA

5.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Neden Kullanmaları Gerektiğine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulama sonunda “hizmet içinde okul dışı öğrenme ortamlarını neden kullanmaları gerektiği” sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 14’te gösterilmektedir.

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Neden Kullanmaları Gerektiğine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Açıklamaları	f
Sosyal bilgiler yaşamın içinde bir ders olduğu için okul dışı öğrenme ortamları dersin kalıcılığını artırır, öğrenciler somut yaşantılar edinir.	7
Sosyal bilgilerin birçok öğrenme alanı/konusu okul dışı öğrenme ortamlarıyla doğrudan ilişkilendirilebilir.	7
Öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlamak ve onlara bu şekilde davranış kazandırmak için okul dışı öğrenme ortamları bilinmelidir.	5
Multidisipliner ve çok geniş kapsamlı bir alan olan sosyal bilgilerin konularının kalıcı olarak öğretilmesi için okul dışı öğrenme ortamları gereklidir.	3
Okul dışı öğrenme sayesinde hedeflere kısa yoldan ulaşılabilir.	2
Öğrenciler okul dışı öğrenme sayesinde eğlenerek öğrenirler.	2
Daha etkili bir ders anlatmak için sosyal bilgiler gereklidir.	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hizmet içinde okul dışı öğrenme ortamlarının neden kullanılması gerektiğine yönelik açıklamalarına bakıldığında öğretmen adayları genel olarak sosyal bilgiler dersinin yaşamla iç içe bir ders olduğu için okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasıyla dersin kalıcılığının artacağını ve öğrencilerin somut yaşantılar edineceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca dersin birçok konusunun okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilişkili olduğu, öğrencilerin geniş kapsamlı bir ders olan sosyal bilgiler dersini okul dışı öğrenme ortamlarıyla aktif bir şekilde kalıcı olarak öğrenebilecekleri de öğretmen adaylarının açıklamaları arasındadır. Öğretmen adaylarının açıklamalarına bakıldığında okul dışı öğrenme ortamlarının sosyal bilgiler alanı için önemini kavradıklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Sosyal bilgiler demek sosyal hayatımızda kullandığımız er disiplinin bir yansıması demektir. Sosyal bilgiler bizi hayata hazırlar ve sınar. Geleceğin yetişkin bireylerine yaparak ve yaşayarak davranış kazandırma bağlamında öğretmen okul dışı öğrenme ortamlarını bilmelidir.” 13KÖA

“Çünkü dinlemekle hissetmek hiçbir zaman bir olmaz. Öğrenciler konuyla alakalı öğrenme ortamlarına götürülürse bilgi daha etkili bir şekilde verilebilir.” 3EÖA

“Sosyal bilgiler dersi multidisipliner bir alan. Sanatla, edebiyatla, bu kadar iç içe olan bir dersin okul dışı öğrenme ortamlarıyla bağımsız olabileceğini zaten düşünemezdim. Dersin kendi dışında da bu kadar bilimle iç içe olmasından dolayı bu bilimlerin kalıcı olarak kazandırılmasında okul dışı öğrenme ortamlarının çok önemli bir unsur olduğunu düşünüyorum.” 12KÖA

“Sosyal bilgilerin etki alanı sadece okulla yetinmeyip daha çok okul dışını ilgilendiren konuları olduğu için okul dışı öğrenme kalıcılığı artırıyor.” 8EÖA

“Sosyal bilgiler tarih, coğrafya gibi yerinde öğrenme, yaparak yaşayarak öğrenmeyi içerir. Kazanıma sadece okul ortamında ulaşılmaz. Okul dışı öğrenme kalıcılığı artırır ve öğrenmeyi eğlenceli hale getirir.” 9KÖA

5.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Hafıza Mekânlarını Neden Kullanmaları Gerektiğine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulama sonunda “hizmet içinde hafıza mekânlarını neden kullanmaları gerektiği” sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 15’te gösterilmektedir.

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hizmet İçinde Hafıza Mekânlarını Neden Kullanmaları Gerektiğine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Açıklamaları	f
Hafıza mekânları, yaşamdan örneklerle öğrenmeleri somutlaştırır.	9
Hafıza mekânları bizi birbirimize bağlayan şeylerdir. Sosyal bilgiler dersi için çok uygundur.	5
Toplumu geçmişi var eder. Sosyal bilgiler de köklerini geçmişten aldığı için hafıza mekânlarını kullanırsak kalıcılık artar.	4
Sosyal bilgilerin her öğrenme alanı/konusu birçok hafıza mekânı içermektedir.	4
İyi vatandaş yetiştirme amacı olan bu derste bize anlam katan değerlere sahip çıkmak için hafıza mekânları bilinmelidir.	2
Hafıza mekânları bireylerin ruhlarına dokunur. Konuyu içselleştirmeyi	1

sağlar.	
Öğrencinin topluma kazandırılmasında, kişilik sahibi olmasında ve kültürel değerlerine sahip bir birey olarak yetişmesinde hafıza mekânları çok etkili olacaktır.	1
Hafıza mekânları herkesi kucaklayan somut veya soyut bilgiler, duygular, anılar, hatıralar bütünüdür. Farklı sosyokültürel düzeydeki öğrencileri ortak noktada birleştirebilir.	1
Hafıza mekânları eğlenerek öğrenmeyi sağlar.	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hizmet içinde hafıza mekânlarının neden kullanılması gerektiğine yönelik açıklamalarına bakıldığında öğretmen adayları genel olarak hafıza mekânlarının yaşamdan örnekler sunduğu için öğrenmeleri kolaylaştıracağını, toplumu bir arada tutan unsur olduğu için sosyal bilgiler alanına uygun olduğunu, sosyal bilgilerin doğasında yer aldığı için dersin kalıcılığını artırabileceğini ifade ettikleri görülmektedir. Bunun yanında bir öğretmen adayı hafıza mekânlarını herkesi kapsayan somut veya soyut bilgiler, duygular, anılar bütünü olduğu için insanları ortak bir noktada birleştiren bir unsur olduğunu bu sebeple sosyal bilgiler için gerekli bir konu olduğunu ifade etmektedirler. Açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda yapılan uygulamanın amaca hizmet ettiğini söylemek mümkündür. Öğretmen adaylarının tamamının hafıza mekânlarının sosyal bilgiler alanında önemiyle ilgili fikir sahibi olduğu ve tanım yapar hale geldiği söylenebilir.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Hafıza mekânları, bütün duygularımızın üzerinde herkesi kucaklayabilen somut veya soyut olabilen bilgiler, anılar, hatıralar ve duygular bütünüdür. Öğretmenler farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip öğrencileri hafıza mekânları etrafında birleştirebilirler. 4EÖA

“Bizi var eden anılarımızdır ve bizi geçmişe bağlar. Sosyal bilgiler de köklerini geçmişten alır, geçmişle beslenir. O yüzden hafıza mekânlarını bilmeliyiz ve derslerimizde kullanmalıyız.” 2KÖA

“İyi bir vatandaş yetiştirme amacı güden bu ders, hafıza mekânlarından/bize anlam katan değerlerden bağımsız olamaz. En basiti bir hafıza mekânı olan TBMM binası ile etkin vatandaşlık öğrenme alanı çok rahat, etkin katılımı işlenebilir. Her kazanım en az bir hafıza mekânına hitap ettiği için ve hafıza mekânları da bizi biz yapan değerler olduğu için bu dersin amacına birebir hizmet eder.” 10KÖA

“Hafıza mekânları birleştirici unsurlardır. Bu unsurlar sosyal bilgiler dersine yakışmakta ve kazanımı daha iyi vermeyi sağlamaktadır.” IİKÖA

“Çünkü sosyal bilgiler toplumu ilgilendiren bir ders ve toplumu bir arada tutmada hafıza mekânları en etkili yoldur.” 8EÖA

5.1.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile Hafıza Mekânlarının Benzer Yönlerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama sonunda “hafıza mekânları ile okul dışı öğrenme ortamlarının benzer yönlerini açıklamaları” istenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 16’da gösterilmektedir.

Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile Hafıza Mekânlarının Benzer Yönlerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Açıklamaları	f
Benzer yönlerinden çok birbirlerini etkileyen bir yapıları var. Hafıza mekânları okul dışı öğrenme ortamı olabilir, okul dışı öğrenme ortamları da hafıza mekânı olabilir.	12
İkisi de akılda gözlem ve geçmişle bağlantı kurma açısından akılda kalıcılık sağlar.	4
İkisi de öğrencinin zihnindeki ortak mekânları ve objeleri kullanarak kazanıma kısa yoldan ulaştırır.	3
İkisi de eğlenerek öğrenmeyi sağlar.	3
İkisi de dersin daha etkili bir şekilde işlenmesini sağlar.	3
İkisi de birleştirici vasıftadır.	2
Ortak değerleri verme açısından benziyorlar.	1
Öğretimi destekleyici unsurlardır.	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları ve hafıza mekânlarının benzer yönlerine ilişkin açıklamalarına bakıldığında öğretmen adaylarının genel olarak hafıza mekânları ile okul dışı öğrenme ortamlarının birbirlerini etkilediğini ifade ettikleri söylenebilir. Yani hafıza mekânlarının okul dışı öğrenme ortamı olabileceğini veya okul dışı öğrenme ortamlarının içinde hafıza mekânlarının bulunabileceğini ifade etmektedirler. Ayrıca öğretmen adayları ikisinin de gözlem ve geçmişle bağlantı kurma açısından kalıcılığa katkı sağladıklarını, zihnindeki ortak objeleri ve kazanımları kullanarak kazanıma kısa yoldan ulaşmayı sağladıklarını, eğlenerek öğrenmeyi ve dersin etkili bir şekilde işlenmesini sağladıklarını söylemektedirler. Bu bağlamda öğretmen adaylarının hafıza mekânları ve okul dışı öğrenme ortamlarının özelliklerini kavradıkları ve buna yönelik bunların benzer yönlerine ilişkin açıklama yapabildiklerini söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Birçok okul dışı öğrenme ortamı aslında hafıza mekânlarıdır. Örneğin Çanakkale Şehitliği, Anıtkabir, müzeler vb. Bunlar daha çok içeriği değer ve anlam yüklü maddi öğelerdir.” 1EÖA

“Toplumun ortak hafızasında yer alan bir unsur aynı zamanda bir okul dışı öğrenme ortamı da olabilir. Örneğin Antalya için nostalji tramvayı bir hafıza mekânı iken sosyal bilgiler dersinde ulaşım faaliyetleri anlatılırken dış mekân gezisiyle kavramın pekiştirilmesine yol açar. Kavramların pekiştirilmesi, somutlaştırılması, kalıcılığı anlamında ikisinin de ortak unsurlar olduğu kanaatindeyim.” 12KÖA

“İkisi de ele alınan kazanımları etkili bir şekilde aktarmayı sağlaması bakımından benzerdir.” 1KÖA

“Her okul dışı öğrenme alanı farklı farklı insanların hafıza mekânı olabilir. Bu açıdan bir bütünlüğü vardır.” 13KÖA

“Okul dışı öğrenme ortamları hafıza mekânlarından beslenir. İkisi de insanlar için ortak geçmişi yansıtır.” 2KÖA

5.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile Hafıza Mekânlarının Farklı Yönlerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama sonunda “okul dışı öğrenme ortamları ile hafıza mekânlarının farklı olan yönlerini açıklamaları” istenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar Tablo 17’de gösterilmektedir.

Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları ile Hafıza Mekânlarının Farklı Yönlerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen Adaylarının Açıklamaları	f
Hafıza mekânları kişiye göre çeşitli anlamlar kazanabilirken (özel olabilirken) okul dışı öğrenme ortamları herkes için aynı şeyi ifade eder (toplumsaldır).	9
Hafıza mekânları herhangi bir unsur (şey) iken okul dışı öğrenme ortamları bir yer olmalıdır.	4
Hafıza mekânları somut ve soyut olabilirken okul dışı öğrenme ortamları somuttur.	4
Okul dışı öğrenme ortamları dışarıdadır ancak hafıza mekânları sınıf ortamında olabilir.	2
Okul dışı öğrenme öğrenciyi merkeze alarak daha somut yaşantılar sağlarken hafıza mekânları daha derin bir konu.	2

Okul dışı öğrenme ortamları zaman ve maliyet isterken hafıza mekânları istemez.	1
Hafıza mekânları yöntem ve tekniklerle de öğrenilir ama okul dışı öğrenme ortamları için gezi gerekir.	1
Okul dışı öğrenme hafıza mekânlarını kapsadığı için farklılaşan yönleri yok	1
Hafıza mekânları geçmişle bağlantılı olmak zorundadır ancak okul dışı öğrenme ortamlarının buna ihtiyacı yoktur.	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları ve hafıza mekânlarının farklılaşan yönlerine ilişkin açıklamalarına bakıldığında öğretmen adaylarının genel olarak hafıza mekânlarının kişiye göre değişik anlamlar kazanabileceğini ancak okul dışı öğrenme ortamlarının insanlar için aynı şeyi çağrıştırdığını ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Ayrıca öğretmen adaylarının çoğu hafıza mekânlarının herhangi somut veya soyut bir şey olabileceğini ama okul dışı öğrenme ortamlarının somut bir yer olması gerektiğini ifade etmektedirler. Verilen cevaplar göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu hafıza mekânları ile okul dışı öğrenme ortamlarının farklarını dile getirirken adaylardan biri hafıza mekânları ile okul dışı öğrenme ortamlarının farklılaşan bir yönü olmadığını çünkü okul dışı öğrenme ortamlarının hafıza mekânlarını kapsadığını belirtmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının hafıza mekânları ve okul dışı öğrenme arasındaki farkları açıklayabilecek seviyede bu konulara hâkim oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Hafıza mekânları soyut da olabilir, somut da olabilir. Okul dışı öğrenme ortamları somuttur.” 8EÖA

“Ben farklılaşan yön görmüyorum. Hatta okul dışı öğrenme ortamları hafıza mekânının etrafını sardığı için daha anlamlı hale geliyorlar.” 6KÖA

“Hafıza mekânları kişiye göre değişiyor. Bir taş, bir ot bile kişinin hafıza mekânı olabiliyor. Okul dışı öğrenme ortamları herkes için aynı anlama geliyor.” 5EÖA

“Hafıza mekânı sadece bir unsur olabilirken okul dışı öğrenme ortamı bir yer olmalıdır. Hafıza mekânı kazanımı sınıfta verilebilirken okul dışı öğrenme ortamı dışarıda olmalıdır.” 11KÖA

“Okul dışı öğrenme ortamları daha geneldir. Herkes içindir. Ortak olabilir. Hafıza mekânı ise bireyseldir.” 2KÖA

5.1.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Programında Hafıza Mekânlarıyla İlgili Öğrenme Alanı ve Kazanım Örneklerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama sonunda “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda hafıza mekânlarıyla ilgili öğrenme alanı ve kazanımlara örnekler göstermeleri” istenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri örnekler Tablo 18’de gösterilmektedir.

Tablo 18. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Programında Hafıza Mekânlarıyla İlgili Öğrenme Alanı ve Kazanım Örneklerine Yönelik Açıklamalarına İlişkin Bulgular

Öğrenme Alanı	Kazanım	f
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	3
	SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	1
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	5
	SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	1
	SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanır	1
	SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder	1
	SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.	1
	SB.7.5.2. Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	1
	SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.	3
Kültür ve Miras	SB.6.2.4. Türklerin Anadolu’yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.	2
	SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar	1
	SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.	1
	SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.	1
	SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.	1
	SB.5.6.4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir.	1
Etkin Vatandaşlık		

Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının cevaplarına bakıldığında tüm katılımcıların hafıza mekânlarıyla ilgili kazanım ve öğrenme alanlarına

yönelik doğru tespit yapabildiğini söylemek mümkündür. Öğretmen adaylarının hafıza mekânlarını en fazla “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu öğrenme alanında 4. sınıf düzeyinde 6 kazanımın, 5. sınıf düzeyinde 2 kazanımın, 6. sınıf düzeyinde 1 kazanımın ve 7. sınıf düzeyinde 1 kazanımın hafıza mekânları ile ilişkilendirildiğini söylemek mümkündür. “S.B.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.” kazanımının ise öğretmen adaylarının hafıza mekânlarını en çok ilişkilendirdikleri kazanım (5) olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hafıza mekânlarını çok ilişkilendirdikleri bir diğer öğrenme alanı “Kültür ve Miras”tır. Kültür ve Miras öğrenme alanında 4. sınıf düzeyinde 4 kazanım, 5. sınıf düzeyinde 2 kazanım, 6. sınıf düzeyinde 2 kazanım ve 7. sınıf düzeyinde 1 kazanım olmak üzere toplamda 9 kazanımın hafıza mekânlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Bir diğer ilişkilendirilen öğrenme alanı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”dir. Öğretmen adaylarının bu öğrenme alanının 4. sınıf düzeyinde 3 kazanımını ve 5. sınıf düzeyinde 1 kazanım olmak üzere toplamda 4 kazanımını hafıza mekânları ile ilişkilendirdiklerini söylemek mümkündür. 1 kazanımın ise “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. İlişkilendirilen kazanım 5. sınıf düzeyindedir. Ayrıca öğretmen adaylarının cevaplarına bakıldığında “Kültür ve Miras” ve “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarında her sınıf düzeyinde ilişkilendirme yapabildikleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder.” Kazanımından hareketle öğrencileri Antalya’nın hafıza mekânı olan dokuma fabrikasına götürürüm ve orada üretim, dağıtım ve tüketimle ilgili etkinlikler yaparım.” 2EÖA

“Kazanım: Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar. Hafıza mekânı: Çanakkale Şehitliği. Öğrenme Alanı: Kültür ve Miras.” 12KÖA

“Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir. Kazanım, Atatürk evi öğrenme ortamı ve Atatürk’ün Antalya’ya gelişini gösteren fotoğraf hafıza mekânıdır.” 1EÖA

“6. sınıf düzeyinde Üretim, Dağıtım, Tüketim öğrenme alanı ve Dünyamıza Sahip Çıkalım konusu içindeki “Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.” kazanımını kullanarak öğrencilerimi Zeytin Park’a götürürdüm ve konuyu öğrettirdim.” 11KÖA

“Kültür ve Miras: Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır. Okul Dışı Öğrenme Ortamı: Kaleiçi/Yivli Minare, Hafıza Mekânı: külliye, kümbet, cami” 10KÖA

5.1.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Katıldıkları Çalışmaya Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulama sonunda “katıldıkları çalışmaya ilişkin düşünceleri” sorulmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının tamamı çalışmaya katıldıkları için mutlu olduklarını belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında çalışmayla ilgili genel olarak düşüncelerini “kişisel gelişim olarak katkı sağladığı, mesleki olarak yol gösterdiği, sosyal ilişkileri olumlu etkilediği, özgüven kazandırdığı, hafıza mekânlarını öğrettiği, okul dışı öğrenme planı hazırlama yeterliliğine ulaştırdığı ve eğitimin dört duvardan fazlası olduğunu kavratıldığı” şeklinde ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Ayrıca öğretmen adayları, çalışmaya katılmanın kendilerine mesleki yaşamlarında “etkinlik tasarlama, okul dışı öğrenme ortamlarına gezi düzenleme, konuları kalıcı hale getirme, öğrencilerle etkili iletişim kurma, dersleri ilgi çekici hale getirme ve daha verimli bir öğretmen olma” konularında katkı sağlayacağını söylemektedirler. Öğretmen adaylarının açıklamalarına bakıldığında çalışmanın onlara mesleki, kişisel ve sosyal anlamda çok yönlü katkılar sağladığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Bu çalışmalara katılmaktan mutluyum. Çünkü birçok yeni bilgi öğrendim. Bu çalışmaya katılmak ileride öğrencilerime etkinlik tasarlamamda ve okul dışı öğrenme ortamlarına gezi düzenlememde işime yarar.” 1KÖA

“Bu çalışmalara katılmaktan mutluyum. Çünkü plan oluşturmayı ve hafıza mekânlarını öğrendim. Bu çalışmaya katılmak ileride dış mekân etkinliklerinde işime yarar.” 6KÖA

“Bu çalışmalara katılmaktan mutluyum. Çünkü çalışma mesleki yaşama hazırlık konusunda birçok katkı sağladı. Bu çalışmaya katılmak ileride daha iyi bir öğretmen olma konusunda işime yarar.” 9EÖA

“Bu çalışmalara katılmaktan mutluyum. Çünkü mesleğimde kullanabileceğim birçok yararlı bilgi öğrendim. Bu çalışmalara katılmak ileride dersleri daha kalıcı şekilde işleme konusunda işime yarar.” 7KÖA

“Bu çalışmalara katılmaktan mutluyum. Çünkü kişisel gelişimime ve öğretmenlik mesleğime katkıları oldu. Bu çalışmalara katılmak ileride mesleğimde ve sosyal iletişimimde farkındalık sağlama açısından işime yarar.” 10KÖA

5.1.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Alanıyla Hafıza Mekânlarını İlişkilendirmeleriyle İlgili Düşüncelerine Yönelik Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarından uygulama sonunda “sosyal bilgiler alanıyla hafıza mekânlarını ilişkilendirmeleri” istenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının tamamı hafıza mekânları ile sosyal bilgiler alanını ilişkilendirebildiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının ilişkilendirme konusunda düşüncelerine bakıldığında genel olarak “sosyal bilgiler ve hafıza mekânlarının çok ortak konusunun olduğu, hayatın içinden olan bir alan ve konu oldukları, ikisinin de toplumu bir arada tuttuğu, sosyal bilgilerin kazanımlarında hafıza mekânları objelerinin yer aldığı, hafıza mekânlarının sosyal bilgiler içeriğinin vücut bulmuş hali olduğu, ikisinin de kültürel mirasla ilgili olduğu ve ikisinin temelini de insan olduğu” gibi cevaplar verdiklerini söylemek mümkündür. Açıklamalar doğrultusunda öğretmen adaylarının hafıza mekânları ve sosyal bilgiler alanının birbiriyle iç içe geçmiş ve bağlantılı olduğunu düşündüklerini söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Sosyal bilgiler alanıyla hafıza mekânlarını ilişkilendiriyorum. Çünkü derslerimiz geçmişten geleceğe hitap ediyor ve hafıza mekânları da bize geçmişî anımsatıyor.” 7KÖA

“Sosyal bilgiler alanıyla hafıza mekânlarını ilişkilendiriyorum. Çünkü hafıza mekânlarını kullanarak verebileceğimiz birçok kazanım var. En basitinden ortak tarihimizi oluşturan yapılar var.” 11KÖA

“Sosyal bilgiler alanıyla hafıza mekânlarını ilişkilendiriyorum. Çünkü hafıza mekânları, sosyal bilgiler muhtevasının vücut bulmuş halidir. Sosyal bilgilerin özündeki konular zaten çoğunlukla hafıza mekânlarıdır.” 4EÖA

“Sosyal bilgiler alanıyla hafıza mekânlarını ilişkilendiriyorum. Çünkü bizim öğrettiğimiz her eser, yapı, unsur toplumun ortak hafızasında yer etmiş yapılardır.” 12KÖA

“Sosyal bilgiler alanıyla hafıza mekânlarını ilişkilendiriyorum. Çünkü sosyal bilgilerin temeli insandır. Hafıza mekânlarının temeli de insandır.” 13KÖA

6.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çalışmaya Yönelik Metaforlarına İlişkin Bulgular

6.1.1. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çalışmayla İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama sonrasında “Bu araştırmayı benzetiyorum. Çünkü.....” ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının çalışmayla ilgili metaforları Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çalışmaya İlişkin Metaforlarına Yönelik Bulgular

TEMA	METAFOR	f
Yol gösteren/ Işık veren	Güneş	2
	Deniz feneri	2
	Hazine	2
Birikim Sağlayan	Deniz	1
	Kartopu	1
	Dere	1
	Su	1
	Kitap	1
	Çiçek polenleri	1
Üretkenlik	Meyve veren ağaç	3
	Arı	2
	Büyüyen bir fidan	1
	Toprağa ekilen tohum	1
	Heykeltıraş	1
Birleştiricilik	Bütün bir pasta	1

	Toplum	1
Yenilik	İlk kez yediğim meyve	1
	Hayaller	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının çalışmaya ilişkin metaforlarına bakıldığında “birikim sağlayan” ve “üretkenlik” temalarının belirleyici olduğu görülmektedir. “Hazine, meyve veren ağaç, arı, deniz, büyüyen bir fidan” bu temalar içerisinde verilen cevaplardan bazılarıdır. Bir diğer belirleyici tema “yol gösteren, ışık veren” dir. Bu temada öğrencilerin çalışmayı “deniz feneri ve güneşe” benzettikleri görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın yeni bir konuyu öğretmesi ve birçok alanda farkındalık kazandırmasının öğretmen adaylarının cevaplarında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Bu araştırmayı hazineye benzetiyorum. Çünkü dolu dolu zenginlikleri olan etkinlikler yaptık.”3KÖA

“Bu araştırmayı suya benzetiyorum. Çünkü benim için kurumak üzere olan eğitimde bir umut oldu.”7EÖA

“Bu araştırmayı bütün bir pastaya benzetiyorum. Çünkü parçalar halindeydik ve araştırma sayesinde birleştik ve bir bütün olduk.” 3EÖA

“Bu araştırmayı güneşe benzetiyorum. Çünkü yeni bilgilerle beni aydınlattı.” 4KÖA

“Bu araştırmayı bir deniz fenerine benzetiyorum. Çünkü en karanlık anda önümü aydınlatacak.”10KÖA

6.1.2. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Araştırmacıyla İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama sonrasında “Araştırmacıyı benzetiyorum. Çünkü.....” ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının araştırmacıyla ilgili metaforları Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Araştırmacıya İlişkin Metaforlarına Yönelik Bulgular

TEMA	METAFOR	f
Birikim/ Katkı Sağlayan	Çiçek	3
	Fidanı büyüten yağmur	1
	Yükselen bir yol	1
Şans	Dört yapraklı yonca	1
	Sihirli bir değnek	1
	Melek	1
	Keşfedilmemiş hazine	1
Yol gösteren	Kraliçe arı	4
	Tecrübeli bir lider	1
	Kaptan	1
	Gemi	1
Şekil Veren	Heykeltıraş	1
	Cerrah	1
	Elişi ören kişi	1
Çalışkan	Yazar	2
	Kalfa	1
	Karınca	1
	Çiftçi	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının araştırmacıya ilişkin metaforlarına bakıldığında “birikim sağlayan”, “yol gösteren” ve “çalışkan” temalarının belirleyici olduğu görülmektedir. “çiçek, kraliçe arı ve yazar” bu temalar içerisinde en çok verilen cevaplardır. Verilen diğer cevaplar “şans” ve “şekil veren” temaları altında birleşmektedir. “heykeltıraş, cerrah, sihirli değnek, dört yapraklı yonca” bu iki temada öğrencilerin verdiği cevaplar arasındadır. Araştırmacının öğretmen adaylarına ilk kez duydukları bir konuyu öğretmesinin ve bunu uzun bir süreçte çeşitli etkinliklerle gerçekleştirmesinin verilen cevaplar üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Araştırmacıyı dört yapraklı yoncaya benzetiyorum. Çünkü onun bizim için bir şans olduğunu düşünüyorum.” 13KÖA

“Araştırmacıyı sihirli bir değneğe benzetiyorum. Çünkü bize el uzatarak çok güzel bir şekilde donanımlar kazanmamızı sağladı.” 3KÖA

“Araştırmacıyı meleğe benzetiyorum. Çünkü bana daha önce hiç duymadığım hafıza mekânları gibi bir konuyu kazandırdı.” 12KÖA

“Araştırmacıyı yükselen bir yola benzetiyorum. Çünkü bizi yaptığı çalışmalarla yukarılara taşıdı.” 11KÖA

“Araştırmacıyı kraliçe arıya benzetiyorum. Çünkü bizi yönetiyor ve yol gösteriyor.”5EÖA

6.1.3. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenmeyle İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama sonrasında “Okul dışı öğrenmeyi benzetiyorum. Çünkü.....” ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ile ilgili metaforları Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenmeye Yönelik Metaforlarına İlişkin Bulgular

TEMA	METAFOR	f
Özgürlük	Süs balığının okyanusa açılması	1
	Tutsak bir canlının doğal ortamına geri bırakılması	1
Kolaylaştırıcı/Yol gösterici	Ay	2
	Kestirme bir yol	1
Bütünleyici	Puzzle	1
	Ülke	1
	Doğa	1
	Yeni yapılan bina	1
	Keşif yapma	3
Gizem	Gizli bir sandık	1
	Dünya	1
	Yeni keşfedilmiş gül	1
Birikim/Katkı Sağlayan	Okyanus	2
	Kütüphane	2
	Elbisenin üzerine takılan broş	1
	Kar	1
Eğlenceli	Lunapark	3

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik metaforlarına bakıldığında “birikim sağlayan” ve “gizem” temalarının belirleyici olduğu görülmektedir. “keşif yapma, okyanus, kütüphane” bu temalar içerisinde en çok verilen cevaplardır. Verilen diğer cevaplar “bütünleyici”, “özgürlük”, “kolaylaştırıcı/ yol gösterici” ve “eğlenceli” temaları altında birleşmektedir. “Lunapark ve ay”, “eğlenceli” ve “kolaylaştırıcı/ yol gösterici” teması altında en çok verilen 2 cevaptır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeyi öğrenme- öğretme sürecinde destekleyici bir araç olarak gördükleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Okul dışı öğrenmeyi elbisenin üzerine takılan broşa benzetiyorum. Çünkü broşun elbiseyi tamamladığı gibi okul dışı öğrenme de konuyu tamamlar.” 13KÖA

“Okul dışı öğrenmeyi yap-boza benzetiyorum. Çünkü parça parça anlamı olmayan bilgileri bütün şekle sokup kalıcılığını sağlıyor.” 10KÖA

“Okul dışı öğrenmeyi lunaparka benzetiyorum. Çünkü orada yapılan birçok etkinlikle kişi eğlenerek öğreniyor.” 7KÖA

“Okul dışı öğrenmeyi kütüphaneye benzetiyorum. Çünkü içinde her türlü bilgiyi barındırdığını düşünüyorum.” 8EÖA

“Okul dışı öğrenmeyi güle benzetiyorum. Çünkü gülü seven dikenine katlanır. Yani okul dışı öğrenme çok faydalıdır ama bazı zorlukları olabilir. Daha iyi bir eğitim için bu zorlukları göze almalıyız.” 1KÖA

6.1.4. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânlarıyla İlgili Metaforlarına İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama sonrasında “Hafıza mekânlarınıbenzetiyorum. Çünkü.....” ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının hafıza mekânları ile ilgili metaforları Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânlarına Yönelik Metaforlarına İlişkin Bulgular

TEMA	METAFOR	f
Birleştirici	Tarih	2
	Bir ülkenin başkenti	2
	Ülke	1
	Topluca çekilen bir fotoğraf	1
	Dünyayı çevreleyen atmosfer	1
	İp	1
Gizemli	Atatürk	1
	Hazine sandığı	2
	Sihirli değnek	1
	Issız bir ada	1
	Ceviz	1
Geçmiş	Çocukluğum/anılarım	4
	Ağaç gövdesi	2
	Bir çocuğun oyuncakları	1
	Hobi	1
	Yeşil alanlar	1
Yenilik	Gözlük	1
	Bahçe	1

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hafıza mekânlarına yönelik metaforlarına bakıldığında “geçmiş” ve “birleştirici” temalarının belirleyici olduğu görülmektedir. “çocukluğum/ anılarım, ağaç gövdesi, bir ülkenin başkenti ve tarih ” bu temalar içerisinde en çok verilen cevaplardır. Öne çıkan diğer temalar “gizemli” ve “yenilik”tir. “hazine sandığı, sihirli değnek, ıssız ada, gözlük” bu temalar altında verilen cevaplardan bazılarıdır. Hafıza mekânlarının “Topluca çekilen fotoğraf ve Atatürk” e benzetilmesi dikkat çeken diğer iki cevabı oluşturmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının hafıza mekânlarına geçmiş, tarih, bir arada tutma yönlerinden vurgu yaptıklarını söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Hafıza mekânlarını bir ülkenin başkentine benzetiyorum. Çünkü önemli olan anılar, bilgiler ve tüm birikim oradadır.” 13KÖA

“Hafıza mekânlarını cevize benzetiyorum. Çünkü zihnin derinliklerine hitap eden gizemli ve karmaşık yapısı olan bir unsur.” 12KÖA

“Hafıza mekânlarını toplu çekilen bir fotoğrafa benzetiyorum. Çünkü fotoğraftaki herkes o fotoğrafta kendisi için önem arz eden bir şeyler bulur.” 8EÖA

“Hafıza mekânlarını bir gözlüğe benzetiyorum. Çünkü hafıza mekânlarını öğrendiğinde farklı bir çerçeveden etrafı görebiliyorsun.” 6KÖA

“Hafıza mekânlarını bir ipe benzetiyorum. Çünkü bizi birbirimize bağlayan zenginlikler olduğunu düşünüyorum.” 3KÖA

7.1. Çalışma Grubundaki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânlarına İlişkin Alternatif İsim Önerilerine Yönelik Bulgular

Hafıza mekânları kavramının uygulama öncesinde anlam olarak somut bir yeri çağrıştırdığı ve öğretmen adayları tarafından kavramın anlamakta zorlanıldığı görülmektedir. Bu sebeple çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama sonrasında “hafıza mekânlarına alternatif bir isim önerisinde bulunmaları” istenmiştir. Öğretmen adaylarının hafıza mekânları ile ilgili isim önerileri Tablo 23’te gösterilmiştir.

Tablo 23. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânlarına İlişkin Alternatif İsim Önerilerine Yönelik Bulgular

Öğretmen Adaylarının İsim Önerileri	f
Hafıza mekânları gayet uygun ve ilgi çekici	7
Hafıza unsurları	4
Hafızanın temelleri	2
İz bırakan mekânlar	2
Geçmiş mekânlar	1
Ortak an	1
Anı yuvaları	1
Değişmez unsurlar	1
Hafıza bahçeleri	1
Hafızanın çerçeveleri	1
Zihnimizde yer edenler	1
Hafızanın gizli odası	1
Bellektekiler	1

Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hafıza mekânlarına alternatif isim önerileriyle ilgili açıklamalarına bakıldığında Öğretmen adaylarının çoğu “Hafıza Mekânları” isminin konu için uygun ve açıklayıcı olduğunu belirtmiştir. İsim önerisinde bulunanların cevaplarına bakıldığında ise genel olarak hafıza, anılar, geçmiş, zihin, bellek, an gibi kelimelerle ilişkilerin kurulduğu görülebilir. Bu durumun yapılan çalışmanın amacına ulaştığının göstergesi olduğunu söylemek mümkündür. Öğretmen adaylarından biri isim önerisi “Hafızanın Çerçeveleri” dir. Bu öneri hafıza mekânları alanında çalışmaları olan ve hafıza mekânlarını “Hafızanın Toplumsal Çerçeveleri” şeklinde adlandıran Halbwach’ın isim tanımına benzerliğiyle dikkat çekmektedir.

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

“Hafıza Mekânları isminin gayet uygun ve ilgi çekici olduğunu düşünüyorum. İlk duyduğumda anlamamıştım ama içeriği çok zengin.” 11KÖA

“Hafızanın Çerçeveleri” ismi bence konuyu daha iyi özetliyor.” 1KÖA

“Mekân kelimesi biraz sınırlayıcı olduğu için bence “hafıza unsurları” daha anlaşılır olurdu.” 4EÖA

“Bence mevcut isim çok ilgi çekici. Ben ilk duyduğumda çok merak etmiştim.” 10KÖA

“Hafıza mekânları biraz soyut bir anlam taşıyor. Benim isim önerim “Geçmiş Mekânlar” 5EÖA

8.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Adaylarına Uygulanan Oturumlara ve Öğretmen Adaylarının Oturumlar Sonunda Dönütlerine İlişkin Bulgular

➤ 1 ve 2. Oturum: Grup Dinamiğini Oluşturma

Tarih: 22 Şubat 2019

Süre: 120' + 120' (Öğlenden önce ve öğleden sonra)

Konu: Tanışma, İletişim-Etkileşim, Güven-Uyum

Amaç: Bu oturumda çalışma grubunun kaynaşması, bundan sonraki etkinliklerdeki iletişimlerinin artması için drama yöntemi kullanılarak etkinlikler yapılmıştır. Bu oturumda ayrıca araştırma konusu ile ilgili bilgiler verilerek, öğretmen adaylarının soruları cevaplanmıştır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne umdum? Ne buldum?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Öğretmen adaylarının tamamı olumlu yönde cevap vermişlerdir. Katılımcılar, çalışmanın amacından etkilendiklerini ve katılmaktan mutlu olduklarını dile getirmişlerdir.

➤ 3. Oturum: Okul Dışı Öğrenme Ortamı

Tarih: 25 Şubat 2019

Süre: 120'

Konu: Okul Dışı Öğrenme Ortamları

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun okul dışı öğrenme ortamları hakkında hazırbulunuşluğunu ortaya koymak ve öğretmen adaylarının konuyla ilgili tespit edilen eksikliklerini çeşitli etkinliklerle gidermektedir.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, oturumun kazanımına doğrudan hizmet etmese de araştırmanın bir parçası olmaktan dolayı duydukları memnuniyeti ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri ya da öğrendiklerine yönelik yazdıklarına bakıldığında ise,

oturumun kazanımına ulaştığını gösteren ifadelere rastlamak mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Not- Puandan daha anlamlı şeyler olduğunu hissettim, okul dışı ortamda eğitim-öğretim olabileceğini fark ettim” 4KÖA

“Öğretmenlik hayatımın yeni başladığını hissettim, Okul dışı öğrenme ortamlarının bilgiyi kalıcılaştırdığını öğrendim” 10EÖA

“Son basamakta çok önemli bir yerde olduğumu hissettim, 4 duvarın eğitimi zorlaştırdığını fark ettim” 12KÖA

“Burada olmasaydım çok şey kaçıracağımı hissettim, gidilen mekânı sadece gezmek değil, gerçekten görmeyi öğrendim” 8KÖA

“Bildiklerimin farkına vardığımı hissettim, birçok gezi yapılabilecek yer olduğunu öğrendim.” 1KÖA

“Bugün aslında ilk defa çevremde hep baktığım ama görmediğim, birçok yerin önemini fark ettim. Birçok değeri ve güzelliği kaçırdığımı hissettim.” 1EÖA

“Öğretmen olduğum zaman nasıl etkinlik yapabileceğimi bilmiyordum. Ama bugün aydınlandığımı hissettim” 7EÖA

➤ 4. Oturum: Kültürel Mirasımız

Tarih: 28 Şubat 2019

Süre: 120’

Konu: Kültürel Mirasımız

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun somut ve somut olmayan kültürel miraslarımız konusunda farkındalığını artırmaktır. Ayrıca çalışma grubunun bu oturum sonunda farklı birçok kültürün birleşmesinden oluşan ortak kültürümüz konusunda bilinçlenmesi hedeflenmektedir.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına

bakıldığında oturumun konusundan etkilendiklerini ve duyarlılıklarını dile getirdikleri görülmektedir. Aynı şekilde fark ettikleri, öğrendiklerine yönelik yazdıklarının ise oturumun kazanımına ulaştıklarını göstermektedir. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Farklılıkların zenginliğimiz olduğunu hissettim, farklılıklar mozaïği olan ÷lkemin zenginliğini fark ettim.” 2KÖA

“Bizi biz yapan değerlerimizi, kültürümüzü hissettim, oyunlarla kültürümüzü eğlenceli keşfedebileceğimizi öğrendim” 5KÖA

“Bizi biz yapan kültürel öğelerimizin önemini hissettim, ÷lkemizin her karşında kültürel değerlerimizin olduğunu öğrendim” 6EÖA

“Yurdun dört bir yanından kendi kültürel değerlerimiz getirerek birlik olduğumuzu hissettim, birbirimizi olduğumuz gibi kabul edince kocaman bir aile olduğumuzu fark ettim” 9KÖA

“Kültürün ulusların hayatındaki önemini hissettim, kültürel öğelerimizin neler olduğunu fark ettim” 7EÖA

➤ 5. Oturum: Antalya’nın Kültürel Öğeleri

Tarih: 1 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Antalya’nın Kültürel Öğeleri

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun Antalya ile ilgili izlenimlerini ortaya çıkarmak, şehirle ilgili kültürel unsurları tanınmasını ve bu kültürel unsurların gizli kalmış hikâyelerini, yönlerini keşfetmesini sağlamaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında kültür ile ilgili birleştirici unsurları vurguladıkları gör÷lmektedir. Ayrıca katılımcıların fark ettikleri, öğrendiklerine yönelik yazdıklarından oturumun kazanımına

ulaştıklarını söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Her bölgenin farklı öğelerinin birleştiğinde biz olduğumuzu hissettim. Antalya’nın tarihi eserlerinin hikâyesini ilk kez öğrendim.” 4KÖA

“Ülke olarak birbirimize tutunursak asla parçalanmayacağımızı hissettim, kültürel puzzle olduğumuzu, birleşirsek anlamlı olacağımızı fark ettim.” 1EÖA

“Antalya’nın kültür hazinesi olduğunu hissettim. Antalya’da bulunan kültürel zenginlikleri ve ülkeye sahip olduğumuz değerleri öğrencilere nasıl öğreteceğimizi öğrendim. 6KÖA

“Antalya için kültürel öğelerin önemini hissettim. Ortak değerlerimizin, kültürümüzün birçok unsuru olduğunu fark ettim.” 3EÖA

“Kültürle ilgili çalışma yapmanın zevkli olduğunu hissettim. Öğretmen olduğumda kullanabileceğim birçok etkinlik öğrendim. Bir tarihi mekânın öğrencilere nasıl öğretileceğini öğrendim.” 6KÖA

➤ 6. Oturum: Hafıza Mekânları I

Tarih: 4 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Hafıza Mekânlarına Giriş

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubuna hafıza mekânlarının temelleriyle ilgili farkındalık kazandırmaktır. Ayrıca öğretmen adaylarının toplumun birleştiği ortak düşünce unsurları konusundaki farkındalığı ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında hafıza mekânları kavramına yönelik çıkarımlarda bulundukları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların fark ettikleri, öğrendiklerine yönelik yazdıklarından oturumun kazanımına ulaştıklarını söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Arkadaşlarımın her ne kadar farklı kültürlerden, farklı coğrafyalardan geldiğini bilsem de ülkemizin ortak düşüncelerinde anında birleştiğimizi hissettim. Ortak değerlerimize daha fazla önem vermem gerektiğini fark ettim.” 2KÖA

“Bir siren sesinin farklı kültürlerden gelen insanları nasıl tek vücut yaptığını hissettim. Milli değerlerimize sahip çıkmamız gerektiğini fark ettim.” ÖAE6

“Toplumu ayakta tutan değerlerimizin hafızamızda yaşadığını hissettim. Verilen bir sembolün hafızamızda yarattığı etkiyi fark ettim” 4KÖA

“Bir sesin beni ve arkadaşlarımı aynı tarihe götürdüğünü hissettim. Hafıza mekânlarının aslında ne olduğunu öğrendim” 6KÖA

“Vatan mevzubahis olunca gerisinin teferruat olduğunu hissettim. İşte o vatanın bizim hafıza mekânlarımızdan en önemlisi olduğunu öğrendim.” 9EÖA

➤ 7. Oturum: Hafıza Mekânları II

Tarih: 7 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Hafıza Mekânlarının Derinlikleri

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun hafıza mekânlarına yönelik bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Ayrıca öğretmen adaylarının ruhunu benimsemeleri ve ortak unsurların önemini kavramaları amaçlanmaktadır (Bkz. Ek 7).

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında etkinlikte kullanılan resim sergisinden, müzikten ve temadan duygulandıklarını söylemek mümkündür. Katılımcıların ayrıca fark ettikleri, öğrendiklerine yönelik yazdıklarından hafıza mekânları kavramını kafalarında daha iyi oturttuklarını söylenebilir. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Var olma sebebimin neler olduğunu, bu ülke için can veren insanların duygularını hissettim. Hafıza mekânının illa büyük devasa yapılar olmadığını öğrendim.” 3EÖA

“Pierre Nora ile tanışmak, söyleşi yapmak çok iyi hissettirdi. Sanki çıkıp geldi ve hafıza mekânlarını bize açıkladı. Onun açıklamalarından aslında herkesin kendine özel hafıza mekânları olduğunu öğrendim.” 6EÖA

“Hocamın Pierre Nora etkinliği tam bir karnaval havasında geçti. İnanılmaz eğlendiğimi hissettim. Nora acayip karizmatikti. Herkesi baştan sona tüm konuşması ile kendine çekti. Anlattığı her şeyi yeni öğrendim diyebilirim.” 8EÖA

“Söyleşi dediğinde hocamız kalkıp da Nora’yı getireceğini hiç düşünmezdim. Hepimiz şok olduk. Anlattıklarından şunu çıkardım hayat hafıza mekânları üzerine kurulu.” 9EÖA

“Pierre Nora’yla söyleşi çok güzel hissettirdi. Çok farklı ve ilginç bir deneyim oldu. Hafıza mekânlarının hepimizi birbirimize bağlayan ortak noktada birleştiren simgeler olduğunu öğrendim.” 3KÖA

➤ 9. Oturum: Hafıza Mekânı Semineri

Tarih: 8 Mart 2019 (Öğleden Sonra)

Süre: 60’

Konu: Hafıza Mekânı Semineri

Amaç: Bu oturumda amaç hafıza mekânlarının teorik yanlarını ve bilinmeyenlerini öğretmen adaylarına aktarmaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları seminer bitiminde, hafıza ağacına kendilerine verilen yeşil kalp şeklindeki kartları, üzerine hafıza mekânlarını neye benzettiklerini ve nedenini yazarak asmışlardır. Katılımcıların metaforlarından hafıza mekânlarını anladıkları ve bu kavramı açıklayabilecek düzeyle açıklama yapabildiklerini söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Hafıza mekânı büyük bir kitaba benzer. Kapağını açtığında çok büyük bir bilgi ve birikimle karşılaşsın.” 1OKÖA

“Hafıza mekânı bir müzeye benzer. İçindeki her şeyin bir hikâyesi ve değeri vardır.” 4EÖA

“Hafıza mekânı günlüğe benzer. Hangi sayfayı açsan o anı tekrar tekrar yaşarsın.” 7EÖA

“Hafıza mekânı ağaca benzer. Çok güçlü kökleri vardır.” 9EÖA

“Hafıza mekânı okyanusa benzer. Ucu bucağı olmayan, aynı zamanda gizemli.” 13KÖA

➤ 10. Oturum: Hatıralarına Dokunmaya Hazır mısın?

Tarih: 11 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Ailemin Hafıza Mekânları

Amaç: Bu oturumda çalışma grubunun kendine özel hafıza mekânlarının varlığını keşfetmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının ailelerinin hafıza mekânlarının neler olabileceğiyle ilgili fikir yürütmeleri amaçlanmaktadır.

Dönüt: Öğretmen adayları tarafından oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” cümlelerini içeren sorular cevaplanmıştır. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, aileleri ile geçmişlerine gitmenin, arkadaşlarının geçmişlerine dokunmanın onları duygulandığına yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri, öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise kendi hafızalarından yola çıkarak birlik olmanın önemine yönelik açıklamalar yaptıklarını söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Ailemizde, çevremizde yaşanan geçmişteki olayların bizim için ne kadar önem taşıdığını hissettim. Kültür öğelerinin ailelerin içinden çıktığını fark ettim.” 3EÖA

“Arkadaşlarımın hafıza mekânlarını canlandırırken onların duygularını hissettim. Farklı farklı hafıza mekânlarımız olsa da aslında aynı çatı altında birleştiğimizi fark ettim.” 7KÖA

“Hafızalarımıza dokunduğumuzda, müziğinde etkisi ile hüznlendiğimi hissettim. Her birimizin büyük hafızaya, kendi hafızalarımızla eklendiğimizi fark ettim.” 6EÖA

“Belleklerdeki görüntüleri görmekten hem mutlu hem hüzünlü hissettim. Belleklerimizdeki bilgilerin kodlamasının insanlar farklılık gösterdikçe farklılık göstermediğini fark ettim.” 9KÖA

“Her arkadaşımın hafıza mekânında başka bir âlemde hissettim kendimi. Hafıza mekânının o kişiyi gerçekte o yaptığını fark ettim.” 10EÖA

➤ 11. Oturum: Okul Dışı Öğrenme Ortamları İçinde Bir Hazine: Hafıza Mekânları

Tarih: 14 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Okul Dışı Öğrenme Ortamları İçinde Bir Hazine: Hafıza Mekânları

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun okul dışı öğrenme ortamları içerisinde hafıza mekânlarını ayırt edebilmesini sağlamaktır. Ayrıca sosyal bilgiler alanı için hafıza mekânlarının önemine değinilmektedir.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, sosyal bilgiler- okul dışı öğrenme ortamı ilişkisine yönelik ifadeler görülmektedir. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise alanlarına yönelik farkındalıklarının arttığı yönünde ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Sosyal Bilgiler dersi açısından hafıza mekânlarının çok önemli olduğunu hissettim. Sosyal Bilgiler dersi konularına hafıza mekânlarının çok fazla açılım sağladığını fark ettim.” 1EÖA

“Okul dışı öğrenmenin alanımızdaki önemini hissettim. Hafıza mekânlarını dersimde nasıl ön plana çıkarabileceğimi öğrendim.” 4KÖA

“Okul dışı öğrenmenin önemini hissettim. Sosyal Bilgiler dersi içim hafıza mekânlarının konuyu anlamada, anlatmada, canlandırmada büyük önemi olduğunu öğrendim.” 7EÖA

“Asıl hazinenin hafıza mekânını öğrenmek olduğunu hissettim. Sosyal Bilgilerin bu hazineyi keşfetmeye ihtiyacı olduğunu fark ettim.” 9EÖA

“Sosyal Bilgiler öğretmenini olacağım için kendimi şanslı hissettim. Okul dışı öğrenmeye sosyal bilgiler dersinin ne kadar uygun olduğunu fark ettim.” 12KÖA

➤ 12. Oturum: Drama Teknikleri ile Geriye Dönüş

Tarih: 2019

Süre: 120'

Konu: Bu zamana kadar neler öğrendim?

Amaç: Bu atölyede katılımcıların, çalışmaya başladıkları günden bu atölyeye kadar kendilerindeki gelişimi sorgulamalarını sağlamak amaçlanmaktadır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, atölye çalışmalarına katılmaktan ve araştırmanın konusunu öğrenmekten mutlu olduklarına yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise hafıza mekânlarını öğrendikleri ve alanları ile ilişkilendirebildikleri yönünde ifadeler olduğu söylenebilir. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Öğrencilik yıllarım boyunca hafıza mekânı gibi bir gücü tanımamış olduğuma üzüldüğümü hissettim. Hafıza mekânları konusunda epey gelişme kaydettiğimi fark ettim.” 3KÖA

“Hafıza mekânlarını öğrendiğim için kendimi şanslı hissettim. Yaşadığımız bu sürecin bana çok şey kattığını, öğrendiğimi fark ettim” 3EÖA

“Hafıza mekânları ile geç tanıştığım üzüldüm. Hafıza mekânlarının Sosyal Bilgiler dersi açısından önemini fark ettim” 5KÖA

“Bu çalışmaya katılmasaydım çok şey kaçıracağımı hissettim. Okul dışı ortamlarda hafıza mekânlarını tespit etmeyi öğrendim” 7EÖA

“Öğretmenlik yapmaya kendimi daha yakın hissettim. Eğitim öğretim için hafıza mekânlarının yararlarını öğrendim.” 8EÖA

➤ 13. Oturum: Antalya’nın Hafıza Mekânları- I

Tarih: 18 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Antalya’yı Tanıyorum

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun yaşadığı şehrin hafıza mekânlarıyla ilgili farkındalık kazanmasını sağlamaktır. Öğretmen adaylarının çevrelerinde gördükleri ve hep karşılaştıkları mekânların o şehrin yaşayanları ve herkes için önemi üzerinde durulmuştur.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına baktığımızda, Antalya’nın kültürel değişimini, kültürel değerlerini öğrenmenin vermiş olduğu mutluluğa yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise Antalya’nın hafıza mekânlarına yönelik çıkarım yapabildiklerine dair ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Antalya’nın hafıza mekânları açısından ne kadar zengin olduğunu hissettim. Hafıza mekânında pek çok unsur olduğunu fark ettim” 6EÖA

“Antalya’yı bu etkinliğe kadar çok iyi tanımadığımı hissettim. Artık birçok yerini öğrendiğimi fark ettim.” 2KÖA

“Antalya’nın hafıza mekânlarının ne kadar güzel olduğunu hissettim. Antalya’nın hafıza mekânlarını hiç bilmediğimi fark ettim.” 7EÖA

“Antalya’ya bir kez daha hayran olduğumu hissettim. Antalya’nın çok önemli kültürel mekânları olduğunu öğrendim.” 4KÖA

“Hafıza mekânlarının bana bakmayı-görmeyi öğrettiğini hissettim. Antalya’nın çok geniş ve tarihsel bir şehir olduğunu fark ettim.” 1OEÖ

➤ 14. Oturum: Antalya'nın Hafıza Mekânları- II

Tarih: 21 Mart 2019

Süre: 120'

Konu: Antalya'nın Gizemi

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun yaşadığı şehrin hafıza mekânlarını öğrenmesini ve içselleştirmesini sağlamaktır. Çeşitli etkinlikler yoluyla öğretmen adaylarının şehrin dokusu ve ruhu ile bütünleşmesi amaçlanmaktadır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, Antalya'nın hafıza mekânlarının hikâyelerinin onları duygulandırdığına yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise Antalya'nın hafıza mekânlarının hikâyelerini öğrendiklerine dair ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Antalya gibi güzel bir şehirde doğmuş, büyümüş olmama sevindiğimi hissettim. Antalyalı olmama rağmen birçok hafıza mekânını yeni keşfettiğimi fark ettim.”
5EÖA

“Birçok hafıza mekânının gizemli hikâyesinin beni heyecanlandırıldığını hissettim. Antalya'nın manevi anlam taşıyan özel yerlerinin gerçek hikâyelerini öğrendim.”
2KÖA

“Aslında herkesin bildiği bir hafıza mekânı olduğunu hissettim. Antalya'nın hafıza mekânlarını Pierre Nora'nın tablosu ile ilişkilendirmeyi öğrendim.” 7EÖA

“Hafıza mekânlarımızın zengin olmasından dolayı gurur duyduğumu hissettim. O kadar çok şey öğrenmişiz ki, gazete hazırlarken yer kalmadı.” 1OEÖA

“Antalya'nın hafıza mekânlarının hikâyesi beni duygulandırdı. Hafıza mekânlarının ne kadar önemli olduğunu fark ettim.” 5KÖA

➤ 15. Oturum: TTKB Toplantısı

Tarih: 22 Mart 2019

Süre: 120'

Konu: Ders Kitaplarını Değerlendiriyorum

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun sosyal bilgiler konuları içerisinde hafıza mekânlarını keşfetmelerini sağlamaktır. Ayrıca öğretmen adaylarının hafıza mekânlarını konular içerisinde kendilerinin bulması ve bu sayede kalıcı bir şekilde öğrenmeleri amaçlanmaktadır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, alanlarına yönelik ilişkilendirmenin onları etkilediğine yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise Sosyal Bilgiler derslerinde hafıza mekânlarına dair çıkarımda bulunabildiklerine yönelik ifadeler olduğu söylenebilir. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Öğrenecek daha çok şey olduğunu hissettim. Bir komite halinde öğrencilere ders içi etkinlikler için plan yapmayı ve öğrencilere kazandırmamız gereken bilgi ve becerileri öğrendim.” 2KÖA

“Alanımızın her konuya bir şekilde temas ettiğini hissettim. Hafıza mekânlarının Sosyal Bilgiler Programı ile birebir ilişkili olduğunu fark ettim.” 4EÖA

“Hafıza mekânlarına ilgimin arttığını hissettim. Sosyal Bilgiler dersi ve hafıza mekânları konusunun birbirinin tamamlayıcısı olduğunu fark ettim.” 6KÖA

“Kendimi gerçek bir öğretmen gibi hissettim. Antalya’nın sosyal bilgiler açısından hafıza mekânı oluşturabilecek çok sayıda kaynağı olduğunu fark ettim.” 8EÖA

“Alanımla ilişkilendirince kafamda hafıza mekânlarının oturduğunu hissettim. Sosyal bilgiler gibi sayısız kullanabileceği unsur varken sınıfa hapsolmanın ne

kadar yanlış olduğunu fark ettim. Her kazanımı ayrı bir kapı açıyor topluma, doğaya, insanlığa.” 9EÖA

➤ 16. Oturum: Sosyal Bilgilerde Hafıza Mekânları

Tarih: 25 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Hafıza Mekânlarını Keşfediyorum

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun sosyal bilgiler alanı içerisinde hafıza mekânlarını özümsemelerini sağlamak ve konuyu pekiştirmektir.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, sosyal bilgiler ile hafıza mekânlarının ilişkilendirilmesinin bu çalışmaya inançlarının artmasına yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise atölyenin konusuna ve kazanımına ulaştığına yönelik ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Hafıza mekânlarını öğrenmenin bana çok şey kattığını hissettim. Hafıza mekânlarının hayatımızla ve alanımızla ilişkisini öğrendim.” 6EÖA

“İçinde bulunduğum bu çalışmanın yararlarını hissettim. Sosyal bilgiler dersini nasıl sıradanlıktan kurtarabileceğimi, derslerimi nasıl zenginleştirebileceğimi öğrendim.” 7KÖA

“Bu çalışmaya başlarken bir araştırma için yardımcı olmanın bana mutluluk vereceğini düşünmüştüm. Ama şimdi bakıyorum asıl bu çalışma bize çok şey kattı, her anlamda. Mesleki katkısı inanılmaz fazla. O nedenle kendimi çok şanslı hissediyorum” 7EÖA

“Yazdığım mektupta yaptığımız çalışmalara farklı bir gözle baktığımı hissettim. Farklı kişilerden kendi yaşadığım sürece bakmanın faydalı olduğunu fark ettim.” 3KÖA

“Bugün yaptığımız genel tekrarın gözümü açtığını hissettim. Yaptığımız etkinliklerin genel amaçlarında aslında gözümünden kaçırdığım noktalar olduğunu fark ettim.” IEÖA

➤ 17. Oturum: Okul Dışı Gezi Planı

Tarih: 28 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Okul Dışı Gezi Planı Semineri

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun okul dışı gezi planıyla ilgili hazırbuluşluğunun ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının plan hazırlama ve uygulama konularında bilgi sahibi olmalarını sağlamak hedeflenmektedir.

İçerik: Çalışma grubundaki öğretmen adaylarına okul dışında bir mekân belirleme, o mekân ile ilgili sosyal bilgiler dersinde bir kazanım belirleme, o kazanım doğrultusunda bir gezi planı hazırlama hakkında teorik ders verilmiştir. Ayrıca okul dışı gezi planlama ve uygulama hakkındaki teknik bilgiler de aktarılmıştır. Soru – cevap bölümünden sonra, okul dışı mekân-hafıza mekânı ilişkisi kurularak sosyal bilgiler dersinde belirlenen kazanım doğrultusunda plan yapmak üzerine örnekler vermek amaçlanmaktadır.

➤ 18. Oturum: Sosyal Bilgilerin Hafızası: Maskeli Balo

Tarih: 29 Mart 2019

Süre: 120’

Konu: Sosyal Bilgilerin Hafıza Karakterleri

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun sosyal bilgiler alanı içerisinde hafıza mekânlarını tarihi karakterler ve onların sosyal bilgilerde bıraktığı etkiler yoluyla içselleştirmelerini sağlamak ve konuyu pekiştirmektir.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, oturumdan olumlu yönde etkilendiklerine dair ifadeler görmek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise atölyenin konusuna ve

kazanımına ulaştığına yönelik ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Çalışmanın başından beri en beğendiğim oturum olduğunu hissettim. Bizim için hafıza mekânı olan bu kişileri ilk defa bu kadar yakından tanıdığımı fark ettim.”
2EÖA

“Önemli kişilerin kılığına girmenin insana gurur verici geldiğini hissettim. Aslında hepimizin ortak bir hafızası olduğunu fark ettim.” 11KÖA

“Atatürk’ün rolüne girdiğimde hem bir gurur hem de bir duygusallık hissettim. Bugünün bana manevi anlamda da çok şey kattığını fark ettim.” 5EÖA

“Hepimizin ortak hafızasını izlemenin ne kadar birleştirici bir unsur olduğunu hissettim. Her bir tarihi ismin bizde ne kadar büyük izler bıraktığını fark ettim.”
4KÖA

“Tarihin sayfalarından fırlayıp sınıfa gelmişiz gibi hissettim. Tarihi kişilerin hepimizin kafasında aynı şekilde canlandığını fark ettim. Bilmediğim bazı insanları öğrendim.” 7EÖA

➤ 19. Oturum: Tartışma Teknikleri ile Geriye Dönüş

Tarih: 1 Nisan 2019

Süre: 120’

Konu: Hem Tartışıyorum, Hem Pekiştiriyorum

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun tartışma teknikleri aracılığıyla geriye dönük eksikliklerini tamamlamaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, içinde yer aldıkları çalışmadan olumlu yönde etkilendiklerine yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise araştırmanın kazanımlarına ulaştıkları yönünde ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Bugüne kadar olan oturumların filim şeridi gibi gözlerimin önünden kaydığını hissettim. Rullman tekniği ile kısa sürede nasıl bilgilerin paylaşıldığını öğrendim.” 2EÖA

“Hafıza mekânlarını hiç bilmeyen bir kişiye anlatabileceğimi hissettim. Hafıza mekânlarının öğretilebileceği en önemli dersin öğretmen olduğunu fark ettim.” 6KÖA

“Bu çalışmalara gelirken yaşadığım çekinmenin ne kadar anlamsız olduğunu hissettim. Hafıza mekânlarını nerde nasıl kullanabileceğimizi daha iyi öğrendiğimi anladım” 4EÖA

“Bu araştırmadan önce bu konuda hiçbir şey bilmediğimi hissettim. Hafıza mekânları konusunda ne kadar çok yol katettiğimi fark ettim.” 7EÖA

“Bugün yaptığımız etkinliklerde hafıza mekânları konusuna artık hâkim olduğumuzu hissettim. Bugüne kadar ne çok şey öğrendiğimizi fark ettim” 9KÖA

➤ 20. Oturum: Uzmanlarla Söyleşi

Tarih: 4 Nisan 2019 (Öğleden Önce)

Süre: 120’

Konu: Hafıza Mekânlarını Onlardan Dinleyelim

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubuna alan uzmanları yoluyla Antalya’nın hafızası ve hafıza mekânlarıyla ilgili bilgilendirme yapılmasıdır. Ayrıca öğretmen adaylarının konuyu somutlaştırmaları amaçlanmaktadır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, söyleşiye katılmaya yönelik olumlu hislerinden bahsettikleri görülmüştür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise uzmanlardan Antalya’nın bilinmeyen yönlerini öğrendiklerini dair ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Hilal hocamızın anlattıklarını uzmanların kafamda somutlaştırdığını hissettim. Antalya’da pek çok gizemli yeri keşfettiğimi fark ettim.” 1KÖA

“Söyleşinin çok verimli ve samimi geçtiğini hissettim. Antalya’yı bilenlerden dinlemenin ufkumu genişlettiğini fark ettim.” 3EÖA

“Gelen değerli uzmanlarla bu araştırmanın ne kadar önemli olduğunu hissettim. Antalyaspor’un ambleminde Yivli Minare olduğunu öğrendim.” 5KÖA

“İlk defa bir söyleşiye katıldığım için heyecanlandığımı hissettim. Antalya’nın güzel hafıza mekânları hakkında yeni bilgiler öğrendim.” 4EÖA

“Kültürümüze sahip çıkmanın önemini hissettim. Bizi tarihsel yolculuğa çıkaran şeylerin aslında birer hafıza mekânı olduğunu fark ettim.” 8EÖA

➤ 21. Oturum: Akdeniz Üniversitesinin Hafıza Mekânları

Tarih: 4 Nisan 2019 (Öğleden Sonra)

Süre: 120’

Konu: Akdeniz Üniversitesi’nin Hafızası

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun okuduğu üniversitenin (yakın çevrelerinin) hafıza mekânlarıyla ilgili (kişisel hafıza mekânları) farkındalık kazandırmaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, ortak mekânlarını birlikte keşfetmeye yönelik olumlu hislerinden bahsettikleri görülmektedir. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise dış mekânda hafıza mekânlarına yönelik öğrendiklerine dair ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Üniversitemin gençliğimin hafıza mekânı olduğunu hissettim. Bugün yaptığımız etkinlikte bir yerin insanlarda farklı etkiler yapabildiğini fark ettim.” 5EÖA

“Bu kampüs hafızamın en güzel mekânlarından birisi olduğunu hissettim. Ne kadar teorik bilgi etkili olsa da dış mekâna çıkmanın etkisini fark ettim.” 8KÖA

“Okulumun güzelliğini hissettim. Aynı kampüste hepimizin farklı hafıza unsurları olabileceğini fark ettim.” 6EÖA

“Sınıf dışında etkinlik yapmanın mutluluğunu hissettim. Dışarıda etkinlik yapmanın çok etkili olduğunu fark ettim.” 10KÖA

“Her yerinde hatıralarım olduğunu hissettim. Her birimizin bu kampüse farklı anlamlar yüklediğimizi fark ettim.” 9EÖA

➤ 22. Oturum: Mekânı Keşfet, Plan Hazırla

Tarih: 5 Nisan 2019 (Öğleden Önce)

Süre: 120’

Konu: Mekânı Keşfet, Plan Hazırla

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun Antalya Merkez’de bir okul dışı öğrenme ortamı belirleyip ilgili mekânı keşfedip sosyal bilgilerden bir kazanımla ilgili ders planı hazırlamalarını sağlamaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, grupları ile Antalya’da hafıza mekânı olarak kabul ettikleri bir mekânı gezip plan hazırlamaktan dolayı olumlu hislerini paylaşmışlardır. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise dış mekânda hafıza mekânlarına yönelik plan yapmayı öğrendiklerine, uygulama imkânı bulmanın yararlı olduğuna dair ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“İlk defa bir dış mekân gezisi düşünüp planladım. Kendimi inanılmaz enerjik hissettim. Bu etkinlikte öğrendiklerimi uygulayabildiğimi fark ettim.” 3EÖA

“Antalya’da grupla Bir hafıza mekânı seçip, ona uygun bir kazanım bulup gezi planı hazırlamanın ciddi bir hazırlık gerektirdiğini fark ettim.” 6KÖA

“Alana çıkarak öğrendiklerimizi uygulamaktan dolayı çok mutlu oldum. Bir kazanımı dış mekânda nasıl uygulayabileceğimizi uygulayarak öğrendim.” 4EÖA

“Atatürk’ün Antalya’ya gelişindeki o heyecanı ve coşkuyu hissettim. Atatürk Evinin Antalya için birleştirici bir hafıza mekânı olduğunu fark ettim. Sosyal bilgiler dersi kapsamında gezi planının nasıl yapılacağını ve ne tür etkinliklerle öğretilbileceğini öğrendim.” 9EÖA

“Gezi planı yaparken kendimi öğretmen gibi hissettim. Öğretmen olduğumda derslerimi kalıcı ve eğlenceli yapmanın yolunu fark ettim.” 12KÖA

➤ 23. Oturum: Dokuma Fabrikası Gezisi

Tarih: 5 Nisan 2019 (Öğleden Sonra)

Süre: 120’

Konu: Dokuma Fabrikası’nın Gizemi

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun bir okul dışı öğrenme ortamı olan Dokuma Fabrikası’na giderek (Bkz. Ek 8) fabrikanın bir fabrika olması dışındaki gizemi çözmelerini sağlamaktır. (Hafıza mekânlarını keşfetmelerini sağlamak)

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, Dokuma Fabrikasına yapılan geziden duydukları olumlu hislerini paylaştıklarını söylemek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise Antalya’nın neden hafıza mekânı olduğunu anladıklarına dair ifadeler görmek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Dokuma fabrikasının açılışında kendimi gerçekten orada hayal ettim. Antalya’nın bir dönemine nasıl damgasını vurduğunu hissettim. Dokuma fabrikasını hep duyardım. Ama ilk defa geldim. İşlevini ve Antalya için önemini fark ettim.” 1EÖA

“Dokuma Fabrikası’nın açıldığı yıllardaki Antalya’da geçim şartlarını ve olanakların kısıtlı oluşunu hissettim. Dokuma Fabrikası’nın birçok kişiye iş sağlayarak bugün pek çok insanın hafızasında önemli bir mekân olduğunu fark ettim.” 6KÖA

“Dokuma Fabrikasında çalışan insanların duygularını hissettim. Bugün Antalya’da birçok aile için bu mekânın hafıza mekânı olduğunu fark ettim.” 4EÖA

“Bu mekânın ne kadar önemli olduğunu hissettim. Dokuma Fabrikasının tarihi hakkında birçok şey öğrendim.” 6EÖA

“Burayı öğrenmek, önemini görmek bana çok farklı hissettirdi. Belki defalarca önünden geçtim. Ama bir şehrin hafızasının olduğunu asla bileden. Bu öğrendiğim için çok şanslıyım.” 3KÖA

➤ 24. Oturum: Kişisel Hafıza Mekânı Müzesi

Tarih: 12 Nisan 2019 (Öğleden Önce)

Süre: 120’

Konu: Benim Hafızamda Yer Edenler

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun kendi kişisel hafıza mekânlarından yola çıkarak hafıza mekânlarına karşı farklı bir bakış açısı kazanmalarını sağlamaktır. Ayrıca öğretmen adaylarının kişisel hafıza unsurlarını yansıtan nesneleri sınıf ortamına getirip tanıtarak hafıza mekânlarını daha iyi anlamalarını sağlamak amaçlanmıştır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, kendilerinin ve arkadaşlarının kişisel hafıza unsurlarını görmekten duygulandıklarını söylemek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise hafıza mekânlarının kişisel bakış açısına göre değişebileceğini fark ettiklerine dair ifadeler görmek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Birbirimizin anılarını görmenin ve paylaşmanın çok önemli olduğunu hissettim. Bir kişi için önemli olanın toplum içinde önemli olabileceğini fark ettim.” 2EÖA

“Arkadaşlarımın hatıralarına dokunması beni çok duygulandırdı. Herkesin hatıralarını birleştirtince koca bir kültürel mirasımız olduğunu fark ettim.” 3KÖA

“Getirdiğim nesneleri anlatırken duygusallaştığımı hissettim. Benim, bu hafıza unsuru olur mu diye düşünebileceğim nesneler arkadaşlarımın hafıza unsuru olduğunu fark ettim.” 10EÖA

“Çocukluğumun saf masum duygularını hissettim. Hafıza mekânlarının kişiden kişiye değişiklik gösterebileceğini fark ettim.” 7KÖA

“Arkadaşlarımın nesnelerinin ve hikâyelerinin beni etkilediğini hissettim. Onlarla empati kurabildiğimi ve onlara daha çok ısındığımı fark ettim.” 5EÖA

➤ 25. Oturum: Zeytin Park’ı Tanıyalım

Tarih: 12 Nisan 2019 (Öğleden Sonra)

Süre: 120’

Konu: Zeytinpark’ı Tanıyalım

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun Zeytinpark’a giderek oranın şehirde yaşayanlar için önemini ve aslında bir hafıza mekânı olma yolundaki geçmişini keşfetmelerini sağlamaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, Zeytin Park’ı daha önce tanımadıkları için üzüldüklerine dair ifadelerinin olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise Zeytin Park’ı öğrendikleri ve Antalya için büyük bir zenginlik olduğunu fark ettiklerine yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Bir Antalyalı olarak Zeytin Park’ı tanımadığım için utandığımı hissettim. Antalya için büyük zenginlik olduğunu fark ettim.” 5KÖA

“Yaşadığım şehrin ne kadar zengin olduğunu hissettim. Zeytin Park hakkında farklı bilgiler öğrendim.” 3EÖA

“Burayı daha önce öğrenmediğim için üzüldüm. Çevremizdeki gözden kaçan hafıza mekânlarını keşfetmeyi öğrendim.” 8KÖA

“Çok eski bir mekân ve yıllanmış ağaçlar olduğunu duyunca şaşırdım. Hafıza Mekânlarının sadece yapılar olmadığını fark ettim.” 7EÖA

“Hafıza mekânlarını daha önce bilmediğime üzüldüm. Antalya’da Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek harika bir mekân olduğunu öğrendim.” 11KÖA

➤ 26. Oturum: Antalya-Cumhuriyet Meydanı

Tarih: 19 Nisan 2019 (Öğleden Önce)

Süre: 120’

Konu: Geçmişe Göz Kırpan Meydan: Cumhuriyet Meydanı

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun sıradan bir meydan olan Cumhuriyet Meydanı’nın şehre ve şehrin insanlarına kattıklarıyla bir hafıza mekânına dönüşümünü keşfetmelerini sağlamaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, meydanın ve anıtın şehir için önemini görmekten mutlu hissettiklerini söylemek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise bu mekânın önemini, hikâyesini ve derslerinde kullanmayı öğrendiklerine yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Cumhuriyet Meydanı açılış töreninde gerçekten kendimi orada hissettim. Yaptığımız etkinlikte hafıza mekânı olan bir yeri nasıl sosyal bilgiler dersinde aktarabileceğimi öğrendim.” 5KÖA

“Antalya için çok önemli olan bu hafıza mekânının hikâyesini daha önce bilmediğim için üzüldüm. Cumhuriyet Meydanındaki heykelin anlamının gurur verici ve gençliğe ümit verdiğini fark ettim.” 2EÖA

“Anıtın neden yapıldığını ne anlam içerdiğini öğrenmekte mutluluk duydum. Ulusal Yükseliş Anıtı’nın ne kadar önemli olduğunu fark ettim.” 8KÖA

“Anıtın yanından defalarca geçmiş bir kişi olarak hiç dikkat etmediğimi düşündüm. Şimdi ise orada bir tören yapabilecek kadar bilgili hissediyorum kendimi. Bugün bu meydan ile ilgili pek çok şey öğrendim.” 7EÖA

“Yurdumuzda pek çok Atatürk heykeli var. Bu heykeller çoğu zaman hiç bakmam bile. Bugün bu davranışından utandığımı hissettim. Aslında hep yanımızda olan hafıza mekânlarını keşfetmemiz ve önem vermemiz gerektiğini fark ettim.” 13KÖA

➤ 27. Oturum: Antalya- Kaleiçi

Tarih: 19 Nisan 2019 (Öğleden Sonra)

Süre: 120'

Konu: Kaleiçi'nin Mirası

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun Kaleiçi'nin tarihi dokusunu, geçmişten günümüze önemini neden kaybetmediğini ve hafıza mekânı olma serüvenini keşfetmelerini sağlamaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, hafıza mekânlarına uygun plan yapmayı öğrenmekten mutlu olduklarını söylemek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise hafıza mekânlarını sosyal bilgiler kazanımları ile ilişkilendirerek plan yapmayı öğrendiklerine yönelik ifadeler görmek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Hafıza mekânları ile öğrencilere verilmek istenen bilgileri eğlenceli, akılda kalıcı ve merak uyandırarak öğretecek olmaktan mutlu oldum. Antalya için hafıza mekânı olan Kaleiçi için gezi planı yapmayı öğrendim.” 3EÖA

“Kazanımları bir mekânla ilişkilendirip o mekân için bir plan yapabilmenin güzelliğini hissettim. Kazanıma uygun etkinlik hazırlamanın ne kadar kalıcı ve eğlenceli olduğunu fark ettim.” 1KÖA

“Hafıza mekânı- kazanımla ilişkilendirme - plan yapma basamaklarını tam anlamı ile öğrendiğimi hissediyorum. Kaleiçi gibi bir hafıza mekânını kazanımlarla ilişkilendirmeyi öğrendim.” 4EÖA

“Artık verilen bir mekânı kazanımla ilişkilendirirken kendimi rahat hissediyorum. Sosyal Bilgiler dersinin hafıza mekânları için çok zengin olduğunu fark ettim.” 9KÖA

“Antalya’nın her yönü ile hafıza mekânları cenneti olduğunu hissettim. Hafıza mekânları üzerine plan hazırlamayı öğrendim.” 6EÖA

➤ 28. Oturum: Zeytin Park’ı Tanıtıyorum- Kısa Film Sunumu

Tarih: 26 Nisan 2019 (Öğleden Önce)

Süre: 120’

Konu: Zeytinpark’ı Öğrenelim

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun Zeytinpark’ı keşfetmesini ve çekilen bir kısafilm ile kendi bakış açılarıyla bu mekânı diğer arkadaşlarına ve araştırmacıya tanıtımalarını sağlamaktır.

Dönüt: Öğretmen adayları oturum sonrasında “Ne hissettim? Ne fark ettim ya da öğrendim?” sorularını içeren sorulara cevap vermişlerdir. Katılımcıların hislerine yönelik yazdıklarına bakıldığında, Zeytin Parktan etkilendiklerini ve etkinliğin onların mutlu ettiğini söylemek mümkündür. Katılımcıların fark ettikleri / öğrendiklerine yönelik yazdıklarından ise Zeytin Park gibi bir hafıza mekânını tanımanın ve tanıtmanın kendilerine farkındalık kazandırdığını ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Katılımcılardan bazılarının hisleri ve öğrendiklerine yönelik ifadeleri şunlardır:

“Zeytin Park’ı tanıtmanın harika bir duygu olduğunu hissettim. Arkadaşlarımın filmlerini izlerken farklı unsurlara değindiklerini, filmleri birleştirek çok anlamlı olabileceğini fark ettim.” 1EÖA

“Zeytin Park’ı bu çalışma öncesi bilmiyordum. Diyelim bir şekilde öğrendim ve gittim. Ama asla bu kadar anlamlı gezemeyeceğimi fark ettim. Bu filmi çekmenin çok güzel bir deneyim olduğunu hissettim. 2KÖA

“Zeytin Park’taki görevimi öğrendiğimde çok heyecanlandım. Bu filimin ufkumu açtığını fark ettim.” 6EÖA

“Bu güzel bir yeri ve benim de artık hafıza mekânım olan Zeytin Park’ı çok sevdiğimi hissettim. Şehrin göbeğinde fakat birçok insanın bilmediğini fark ettim.” 5KÖA

“Zeytin Park’a gittiğimde büyülendiğimi hissettim. Birçok hafıza mekânının hak ettiği değeri görmediğini fark ettim.” 1OEÖA

➤ 29. Oturum: Teorik Ders- Hafıza Mekânı Ders Planı

Tarih: 26 Nisan 2019 (Öğleden Sonra)

Süre: 60’

Konu: Gezi Planımı Hazırlıyorum

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun gezi öncesi hafıza mekânlarını içeren okul dışı ders planı hazırlama konusunda eksiklerinin giderilmesini sağlamaktır.

İçerik: Öğretmen adayları ile son teorik ders yapılmış ve yaşadıkları süreç değerlendirilmiştir. Uygulamalar boyunca bahsedilen hafıza mekânları ve örnek planları üzerine konuşulmuştur. Mevcut sorularına cevap verilmiştir. Öğretmen adaylarına 3 Mayıs tarihinde Zeytin Parkta öğrencilerle buluşulacağından bahsedilmiş ve her öğretmen adayından Zeytin Park’a yönelik bir gezi planı hazırlamaları istenmiştir.

➤ 30. Oturum: Bir Hafıza Mekânı: Zeytin Park’ta Öğrenciler ile Buluşma

Tarih: 3 Mayıs 2019

Süre: 120’ + 120’

Konu: Bir Hafıza Mekânı: Zeytin Park’ta Öğrenciler ile Buluşma

Amaç: Bu oturumda amaç çalışma grubunun hafıza mekânları ile ilişkilendirerek kendi hazırladıkları okul dışı ders planını ortaokul öğrencilerine okul dışı ortamda uygulamalarını sağlamaktır.

İçerik: Öğretmen adayları Zeytin Park için bir önceki oturumdan kendilerine verilen görevle ilkokul 4, ortaokul 5. sınıflara yönelik plan gezi planı hazırlamışlardır. Zeytin Park’a okullar gezi düzenlemektedir. Zeytin Park idarecilerinden 3 Mayıs tarihinde mekâna gelecek okul ve öğrencileri hakkında (sınıf seviyesi, sayı) bilgi alınmıştır. Öğrencilerin sayıları ve sınıf seviyelerine göre her öğretmen adayına bir grup öğrenci düşmesi sağlanmıştır. Öğretmen adayları gezi gününde okullar gelmeden önce mekânda hazır beklemişlerdir. Okullarının ve öğretmenlerinin izni ile Zeytin Park gezilerinde kendilerine çalışma grubumuzdaki öğretmen adayları eşlik etmişler ve onlara hazırladıkları ders planları doğrultusunda mekânı gezdirmişlerdir. Öğretmen adaylarının Zeytin Park gezi planları ve öğrenciler gittikten sonra kendilerini plan ve uygulama konusundaki değerlendirmeleri 9. Alt problemde verilmiştir.

9.1. Çalışma Grubunun Uygulamalar Sonunda Hafıza Mekânlarını Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanmaya Yönelik Planlarının Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına söylenen hafıza mekânı üzerine bir gezi planı yapılması istenmiştir. Çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adayları sosyal bilgiler programından bu mekâna uygun bir kazanım seçerek ders planı hazırlamışlardır. Uygulamanın son günü çalışma grubundaki öğretmen adayları hafıza mekânı olarak seçilen Antalya/ Zeytin Park için hazırladıkları planları, o gün o saate Zeytin Park’a gezi amaçlı gelen bir grup ilkokul ve ortaokul öğrencisine gruplar eşliğinde uygulamışlardır. Gezi sonrası katılımcılara planları tekrar verilmiş ve planlarını, uygulamaları çerçevesinde değerlendirmeleri istenmiştir.

9.1.1. Öğretmen adaylarının söylenen mekânı, gezi planında hafıza mekânı olarak gösterebilmelerine ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının planlarına bakıldığında genel olarak belirlenen mekânı hafıza mekânı olarak gösterebildiklerini söylemek mümkündür. Katılımcılardan 20’si uygulamanın yapıldığı “Zeytin Park’ın” Antalya için önemini hafıza mekânı çerçevesinde planlarına yansıtmışlardır. Zeytin Park’ın Antalya’nın tarihi, iş gücü sağlaması, Antalya halkı için önemli ve birleştirici bir güç oluşunu etkinlikleri ile öğrenciye kavratmaya çalışmışlardır. Katılımcılardan 3’ü ise Zeytin Park’ı, Antalya’nın önemli bir okul dışı öğrenme ortamı olarak yansıtmışlardır. Zeytin Park’taki asırlık ağaçları park için bir

hafıza unsuru olarak vurgulamışlarsa da Antalya'nın hafıza mekânı olarak göstermekte planları zayıf kalmıştır, demek mümkündür.

Katılımcıların planlarından bazı kesitler şunlardır:

7KÖA. Etkinlik 3. Antalya'nın Akciğerleri.

Yıllardır bu şehrin havasını temizleyen bir ağaçsın. Tüm ağaçların en yaşlısısın. Neler gördün, neler yaşadın kim bilir? Hadi diğer ağaçlara bu şehirde gördüklerine yönelik bir konuşma yap.

6EÖA. Etkinlik 2. Antalya'nın Sırrı

Zeytin Park'ta tarihi bir ağaç var. Bu ağacı bul. O ağaç nelere tanıklık etmiş olabilir, bir düşün.

10EÖA. Etkinlik 3. Dokun Bana

Zeytin Park'taki asırlık zeytin ağacı ile konuşalım. Üretim-tüketim döngüsünde bu ağaç bu şehre neler kazandırmış olabilir?

13KÖA. Etkinlik 1. Zeytin Park Seni Çağırıyor

Zeytin Park'a geleceğini duyduğunda aklına neler geldi? Bu mekân sana sosyal bilgilerde hangi konuyu hatırlattı?

9.1.2. Öğretmen Adaylarının Hafıza Mekânı gezi planına uygun öğrenme alanı, kazanım ve sınıf düzeyi seçebilmelerine ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının planlarına bakıldığında genel olarak “İnsanlar Yerler ve Çevreler”, “Kültür ve Miras” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarından belirledikleri kazanımlar seçtikleri görülmüştür. Katılımcılardan 13'ü mekânı tarihi açıdan, 4'ü coğrafi açıdan, 6'sı ise ekonomi açısından ele alarak plan hazırlamışlardır. Ayrıca tüm katılımcılar Zeytin Park'a uygun kazanımlar ve sınıf düzeyi seçebilmişlerdir. Katılımcıların planlarından bazı kesitler şunlardır:

3KÖA. Sınıf: 5

Öğrenme Alanı: Kültür ve Miras

Kazanım: Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.

1KÖA. Sınıf: 4

Öğrenme Alanı: İnsanlar, Yerler ve Çevreler

Kazanım: Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.

8KÖA. Sınıf: 5

Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Kazanım: Ülkemizin kaynakları ile ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.

9.1.3. Öğretmen adaylarının Hafıza Mekânı gezi planında, plan basamaklarının uygulanması ve kullanılan yöntemle ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının planlarına bakıldığında tüm öğretmen adaylarının planlarında ders planı basamaklarını doğru uyguladıklarını söylemek mümkündür. Öğretmen adayları uygulamalar öncesine göre sosyal bilgiler dersi kapsamında bir okul dışı öğrenme ortamına yönelik plan hazırlama ve okul dışı öğrenme ortamını hafıza mekânı ile ilişkilendirme konusunda yeterlilik kazandığı söylenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının planlarına bakıldığında öğretmen adaylarından 15'inin drama, 8'i ise planlarında gezi gözlem yöntemi kullanmışlardır. Öğretmen adaylarının yaptıkları planlarda, plan basamaklarını uygulama ile ilgili örnekler Ek 18'de gösterilmiştir.

9.1.4. Öğretmen adaylarının, planlarını uyguladıktan sonra etkinliklerini ve performanslarını değerlendirmelerine ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki öğretmen adayları planlarını uyguladıktan sonra, planların üzerine etkinliklerini ve performanslarını değerlendirmeleri istenmiştir. Planlar üzerindeki değerlendirmeler incelendiğinde katılımcıların hepsi, uygulamalarda hafıza mekânı unsurunu vurguladıklarını, sosyal bilgilerle ilişkilendirebildiklerini ve planlarını yetiştirebildiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 4'ü kendisini planı uygularken yönergeleri vermekte sıkıntı çektiklerini, 6'sı öğrencilerin sorularına cevap vermekte zorluk çektiklerini, 2'si ise drama etkinliklerinde öğrencilerin istenilen dönütleri vermekte zorlandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen adalarından 12'si çok verimli bir deneyim yaşadıklarını ve okul dışında bir ders yapmanın çok zevkli olduğunu söylemişlerdir. Yine öğretmen adaylarından 9'u aldıkları eğitimin final etkinliğini çok beğendiklerini ve kendilerini tam olarak ifade edebilme imkânı bulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcıların tamamının hafıza mekânı kavramını kendilerinin tam olarak benimsedikleri yönünde ifadeler kullandıkları söylenebilir. Katılımcıların plan değerlendirmelerinden bazı kesitler şunlardır:

12KÖA: Planımı uygularken gayet başarılı olduğumu düşünüyorum. Tam bir final etkinliği oldu. Bir eğitimden geçtik ve uygulamalı bir örnek yapmak çok verimli oldu. Planda öğrencilerden kaynaklanan sorunlar olsa da (yönergeyi anlama, dikkatlerini toplama, mekândaki hareketleri vs.) ben onların da hafıza mekânına

yönelik unutulmaz bir deneyim yaşadıkları inancındayım. Bu gezide en önemli eksikim deneyimsizlikti. En iyi olduğum yön ise hafıza mekânları gibi bir gücü çok etkili bir mekânda vermeyi daha önceden bilmemdi. Süre konusunda çok fazla sıkıntı çekmedim. Seçtiğim öğrenme alanı, kazanım ise bence tam burası içindi. Sosyal bilgilerde her yer okul dışı öğrenme alanı, öğrenme alanlarının içinde ise saklı hazineler mevcut. İşte onlar hafıza mekânları. Bu mesajımı aldıklarını düşünüyorum ama en önemlisi bugünü ne onlar ne biz unutabileceğiz.

4EÖA: Planımda süre konusunda sıkıntı yaşamadım. Seçtiğim kazanım ve konu bence uygundu. Öğrenciler de dış mekânda ilk defa böyle bir etkinlik yaptıklarını söylediler. Bu benim için çok önemli bir dönüttü. Hafıza mekânına yabancıları. Bu çok doğal, ama çok da takılmadılar. Antalya halkı için önemli bir yer olduğunu, geçmişten bugüne uzanan tarihi, ekonomik, kültürel bir köprü olduğunu anladılar. Ben öğrencilere sordum. Hiç böyle sosyal bilgiler dersi işlediniz mi? diye. Gezi yorgunluk ve itiş kakış ya da dersten kaçış olarak algılanırdı dediler. Bugün bu görüşlerini yıktığım inancındayım. Ders planı hazırlamak, dış mekân ders planı hazırlamak, örnek bir hafıza mekânına yönelik plan hazırlamak ve uygulamak çok farklı bir deneyimdi.

BÖLÜM V

10. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

10.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarından kabul edilebilecek hafıza mekânlarını tanımasını, sosyal bilgiler eğitimi ile ilişkilendirmesini sağlamak ve hafıza mekânlarını alanlarında nasıl kullanacaklarını onlara göstermek amacıyla eylem araştırması modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Alanyazın incelendiğinde Karatekin, Çapkın ve Üstün'ün (2017) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Hafıza Mekânlarının Önemi: Kastamonu Örneği ve Çapkın'ın (2018) Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Hafıza Mekânları çalışmaları araştırma ile doğrudan ilişkilidir. Çapkın (2018), çalışmasında sosyal bilgiler ders kitaplarında hafıza mekânlarının çoğunun sadece ismine yer verildiği ve ayrıntılı tanıtımların yapılmadığı, hafıza mekânları ile ilgili etkinlik sayısının çok az olduğu ve yüzeysel bilgilerin verildiği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar ve alanda hafıza mekânları konusunda başka bir çalışmanın bulunmaması, sosyal bilgiler öğretimi açısından kıymetli olan hafıza mekânlarının öğretilmesi boyutunun alanda eksik kaldığını göstermektedir. Araştırmanın bu açıdan alandaki eksiği dolduracağı umulmaktadır. Bunların dışında araştırmayla benzerlik gösteren başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak, Hayta ve Akhan'ın (2014) öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ünitesindeki “Bir Devrin Analizi: Nutuk” konusunun işlenişinde öğretmenlere alternatif örnek bir uygulama göstererek öğrencilerin sürece dair görüşlerini ortaya koymak amacıyla yaptıkları eylem araştırmasındaki alternatif uygulama örnekleri; Akça Berk'in (2012) lise öğrencileriyle İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarihsel canlandırmanın nasıl uygulanabileceği, uygulama sonucunda öğrencilerin tarihi empati becerilerinin, grup içi iletişimlerinin, tarih dersine yönelik düşüncelerinin ve bilgi kazanma düzeylerini ortaya koymak amacıyla yaptığı eylem araştırmasındaki tarihsel canlandırmalar; Üztemur, Dinç ve Acun'un (2018a) 7. sınıf sosyal bilgiler öğretimi bağlamında müzeler ve tarihi mekânlardan etkili yararlanmaya yönelik öğretim etkinlikleri tasarlayarak bu etkinlikleri uygulamak ve bu etkinliklerin öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesinde ne derece faydalı olduğunu belirlemek amacıyla yaptıkları eylem araştırmasındaki okul dışı öğrenme mekânları etkinlikleri; yine Üztemur, Dinç ve

Acun'un (2018b) müzeler ve tarihi mekânlardan etkili yararlanmaya yönelik öğretim etkinlikleri tasarlayarak bu etkinlikleri uygulamak ve bu etkinliklerin öğrencilerin sosyal bilgiler algılarını nasıl ve ne yönde etkilediğini ortaya koymak amacıyla yaptıkları eylem araştırmasındaki etkinlikler; Aysal'ın (2012) sosyal bilgiler dersinde tarihsel empatiye dayalı rol oynama yönteminin akademik başarıya etkisini ortaya koymak amacıyla yaptığı eylem araştırmasında rol oynama örnekleri; Bayram ve Çalışkan'ın (2019) sosyal bilgiler dersine oyunlaştırılmış yaratıcı etkinliklerin dahil edilmesinin, öğrencilerin üzerindeki etkileri ve sürece ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yaptıkları eylem araştırmasındaki yaratıcı etkinlikler; Öztaşçı'nın (2017) sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretim yönteminin nasıl uygulanabileceğini, bu yöntemin öğrencilerin gelişimlerine katkısını ve bu süreçte yaşanan sorunları belirlemek amacıyla yaptığı eylem araştırması bu araştırma ile benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmanın sonuçları beş grupta incelenmiştir. Bunlar, uygulama öncesindeki hazırbulunuşluk, uygulama sonrasındaki deneyim ve görüşler, uygulama sonrası metaforlar, uygulama sonrası alternatif isim önerileri ve uygulama sonrası okul dışı ders planlarına yönelik sonuçlardır. Araştırmanın sonuçları aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır.

10.1.1. Uygulama Öncesinde Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Hafıza Mekânlarına Yönelik Hazırbulunuşluğa İlişkin Sonuçlar

Uygulama öncesinde sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamı ve hafıza mekânlarına yönelik hazırbulunuşluğunu ortaya koymak amacıyla öğretmen adaylarına sorular sorulmuştur. Öğretmen adaylarının cevapları doğrultusunda elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının detaylı olmamakla birlikte okul dışı öğrenme konusunda fikir sahibi olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Öğretmen adaylarının hizmet içinde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasının katkılarını genel olarak “öğrenilenlerin kalıcı hale getirilmesi, bilgiyi somutlaştırma, eğlenerek öğrenme, aktif katılım, yaparak yaşayarak öğrenme” şeklinde ifade ettikleri göze çarpmaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının yaşadıkları şehirdeki okul dışı öğrenme ortamlarına örnek olarak çoğunlukla “Antalya Arkeoloji Müzesi, Atatürk Evi, Aspendos, Kaleiçi, Olympos, Ören Yerleri, Müzeler (genel), Düden Şelalesi”ni örnek verdiklerini söylemek mümkündür. Buradan hareketle sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının

yaşadıkları çevrede kullanılabilecek okul dışı öğrenme ortamlarını ayırt ederek örnekler verebildiği sonucuna ulaşılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının yaşadıkları şehirdeki okul dışı öğrenme ortamları ile sosyal bilgiler konularını ilişkilendirmelerine yönelik bulgular incelendiğinde öğretmen adayları ağırlıklı olarak tarih konuları, kültürel konular ve coğrafya konuları ile ilişkilendirebileceklerini ifade etmişlerdir. Ancak öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarıyla sosyal bilgiler konularını ilişkilendirmelerinin yüzeysel kaldığı görülmektedir. Buradan sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının çevrelerindeki okul dışı öğrenme ortamlarını sayabildikleri ancak alanları ile ilişkilendirmede eksik oldukları sonucuna ulaşılabilir. Çengelci (2013)'nin sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada araştırmaya katılan öğretmenler daha çok tarih ve coğrafya konularının öğretiminde sınıf dışı öğrenmeden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Tarih konularında yakın çevrede bulunan tarihi alanlara gezi yaptıklarını, coğrafya konularında iklim, bitki örtüsü ve madenler konularında yakın çevredeki kaynaklardan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Çalışma bu açıdan araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Benzer bir çalışma Coşkun Keskin ve Kaplan (2012)'in okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzelerinin sosyal bilgiler ve tarih eğitimi açısından çocuğa nasıl bir bakış açısı ve beceriler kazandırdığını araştırmak amacıyla yaptıkları çalışmadır. Çalışmada sosyal bilgiler ve tarih eğitimine dair becerilerin öğrencilerde geliştirilmesi için okul dışı ortamlardan olan oyuncak müzelerinden faydalanılacağı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan müzelerin öğrenmeye katkıları bakımından araştırmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının bir okul dışı öğrenme ortamına yönelik ders planı hazırlamalarına ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının hiçbirinin okul dışı öğrenme ortamına yönelik bir ders planı hazırlayamadığı görülmüştür. Bu, öğretmen adaylarının sosyal bilgilerde bir okul dışı öğrenme ortamını nasıl kullanacaklarını bilmediklerini, okul dışı öğrenme ortamını bilseler ve gezi düzenleseler de o yere özgü bir plan hazırlayamadıkları için gezinin amacına ulaşamayacağını gösteriyor, diyebiliriz. Sosyal bilgiler dersi için düzenlenecek bir okul dışı öğrenme ortamı gezisi bir konu ve kazanım çerçevesinde gerçekleşeceği için, öğretmen adayının ders planı hazırlamak dışında bir dış

mekân gezisi için de plan hazırlama yeterliliğinde olması gerektiği düşünüldüğünde, plan hazırlayamamalarının bir eksiklik olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının birleştirici hafıza unsurlarına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının tamamının birleştirici hafıza unsurlarının tanımını yapamadıkları görülmüştür. Buradan hareketle öğretmen adaylarının birleştirici hafıza unsurları hakkında bilgi sahibi olmadığını söylemek mümkündür. Ancak birleştirici hafıza unsurları, öğretmen adaylarına “bir milletin kaderini, inançlarını, ortak değerlerini” şeklinde açıklanarak sorulduğunda öğretmen adaylarının cevap verdikleri görülmektedir. Verilen cevaplar genel olarak “kültür, din, gelenek ve görenekler, dil, müzeler, ortak mekânlar” olarak göze çarpmaktadır. Öğretmen adaylarının açıklama sonucu birleştirici hafıza unsurlarıyla ilgili cevaplar vermeleri onların hafıza mekânları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, hafıza mekânlarını kapsayan bazı alt başlıkları bilseler bile onun hafıza mekânı olduğu hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve yapılan açıklama doğrultusunda tahminler yürüterek cevap verdikleri sonucunu ortaya koymaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları ile birleştirici hafıza unsurlarını ilişkilendirmelerine yönelik bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun ilişkilendirme yapamadığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarını nasıl kullanacakları ve birleştirici hafıza unsurları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için bu ilişkilendirmeyi yapamadıkları sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının kendi kişisel hafıza unsurlarına ilişkin bulgular incelendiğinde genel olarak öğretmen adaylarının konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşmak mümkündür.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının Antalya’nın birleştirici hafıza unsurlarına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular incelendiğinde genel olarak öğretmen adaylarının cevap veremedikleri göze çarpmaktadır. Cevap verenlerin ise daha çok müzeleri, tarihi mekânları ve doğal güzellikleri örnek olarak verdikleri görülmektedir. Bu, öğretmen adaylarının önceki sorulara verdikleri cevaplardan hareketle tahmin yoluyla bu soruyu yanıtladıkları ve konuyla ilgili yeterince bilgi sahibi olmadıkları sonucunu ortaya koymaktadır.

10.1.2. Uygulama Sonrasında Hafıza Mekânları ve Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Deneyimler, Görüşleri ve Sosyal Bilgiler ile İlişkilendirmelere İlişkin Sonuçlar

Uygulama sonrasında sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarına etkinliklerden önce ne düşündükleri ne hissettikleri ve neyi bilmedikleri sorulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının etkinlikler öncesinde karşılaşacakları süreçle ilgili düşüncelerine yönelik bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının genel olarak “utangaçlık ve çekingenlik, çalışmadan verim alamayacağını ve sıkıcı bir sürece gireceğini düşünme” şeklindeki ifadeleri göze çarpmaktadır. Uygulama sonrasında sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının etkinliklerden önceki hislerine yönelik bulgular incelendiğinde “bilgisiz ve yetersiz, çekingen, endişeli ve korkulu” ifadeleri öne çıkmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının sürece katılmadan önce olumsuz düşünce ve hislere sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Uygulama sonrasında öğretmen adaylarına “uygulama öncesinde neyi bilmedikleri” sorulmuştur. Bulgular incelendiğinde “hafıza mekânının tanımı ve içeriğini, etkinliklerden oluşan bir plan kullanarak ders işlenebileceğini, drama yöntemi kullanarak etkinlik tasarlamayı, hafıza mekânlarını kullanarak ders planı yapmayı, okul dışı öğrenmeyle ilgili plan yapmayı” bilmedikleri göze çarpmaktadır. Buradan hareketle öğretmen adaylarının süreç öncesinde büyük ölçüde bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca öğretmen adayları neyi bilmediklerini söyleyerek aslında süreç sonunda neyi öğrendiklerini de ifade etmektedirler. Buradan süreç sonunda öğrendikleri konuların da bilgisine ulaşılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulama sonrasındaki düşüncelerine ilişkin bulgular incelendiğinde “etkinlikler kullanarak ders işleyebilecekleri, hafıza mekânları konusunda duyarlılık kazandıkları, tecrübe kazandıkları, okul dışı öğrenme ortamlarının alanlarında önemli olduğu” gibi ifadeler göze çarpmaktadır. Yine öğretmen adaylarının uygulamalar sonrasında hislerine ilişkin bulgular incelendiğinde “kendilerini hafıza mekânları, okul dışı ders planı ve etkinlikler konusunda yeterli hissettikleri, alana katkı sağlayan bir çalışmada bulundukları mutlu ve heyecanlı hissettikleri, özgüven kazandıkları” ifadeleri ön plana çıkmaktadır. Buna bağlı olarak öğretmen adaylarında uygulama sonunda olumlu düşünce ve hislerin hâkim olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Öğretmen adaylarının uygulama sonunda öğrendiklerine ilişkin bulgular incelendiğinde “hafıza mekânının tanımı ve içeriği, drama yöntemiyle ders işlenebileceği,

hafıza mekânlarını kullanarak ders planı hazırlamayı ve uygulamayı, okul dışı ders planı uygulamayı ve hazırlamayı” ifadeleri göze çarpmaktadır. Buradan hareketle öğretmen adaylarının uygulama öncesinde bilmedikleri ve uygulama sonucunda öğrendikleri incelendiğinde aynı doğrultuda cevapların verildiği sonucu çıkarılmaktadır. Bu da araştırmanın amacına ulaştığını göstermektedir.

“Uygulamanın Çevreme Bakış Açımı Etkisi”ne ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının “sıradan ve önemsiz görülen yerlerin bile hafıza mekânı olabileceği konusunda duyar kazandıkları, anısı olan unsurların hafıza mekânı olduğunu bildikleri, sosyal uyum ve özgüven kazandıkları, toplumun ortak hafıza mekânlarının olduğunu öğrendikleri” ifadeleri öne çıkmaktadır. Buradan hareketle öğretmen adaylarının uygulamalar sonunda çevrelerine karşı farkındalık kazandığı ve hafıza mekânları konusunu yaşamla ilişkilendirebildikleri ve sosyal anlamda uyumlarının arttığı sonucuna ulaşılabilir.

“Uygulamanın Öğretmenlik Anlayışına Etkisi”ne ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının “eğlendikleri ve aktif öğrenmenin önemini öğrendikleri, okul dışı öğrenme konusunda yetkinlik kazandıkları, hafıza mekânlarını kullanarak geziler düzenlemeyi öğrendikleri” ifadeleri göze çarpmaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının yapılan uygulamalarda tercih edilen ekol ve yapılan etkinliklerle öğretmenlik anlayışlarında yapılandırmacı tutumun pekiştiği sonucu ortaya koyulabilir. Karatekin, Çakın ve Üstün’ün (2017) Kastamonu’ya ait hafıza mekânlarını belirlemek ve bu mekânları sosyal bilgiler öğretimi açısından değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada hafıza mekânları ile yapılan sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin yaparak- yaşayarak öğrenmelerini sağladığı, ders ve konulara yönelik ilginin arttığı, öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımının sağlandığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Çalışma bu bakımdan araştırmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir.

“Uygulamanın Kişisel Gelişimime Katkısı”na ilişkin bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının “sosyal yaşamda özgüvenlerinin arttığı, kişisel gelişimlerinin arttığı, birçok konuda bilgi ve deneyim kazandıkları, dünyaya farklı bir bakış açısıyla bakabildikleri” ifadeleri göze çarpmaktadır. Buna bağlı olarak sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının çalışma sonunda hafıza mekânlarını öğrenerek kişisel gelişimlerinin ve çevreye yönelik farkındalıklarının arttığı sonucu ortaya koyulabilir.

“Uygulamanın Sosyal Gelişimime Katkısı”na ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının “sosyal ilişkilerinin güçlendiği, sabır ve sorumluluk duygularının arttığı, hafıza mekânlarının yaşamla iç içe olduğunu fark ettikleri” ifadeleri öne çıkmaktadır. Buradan hareketle sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının uygulamalar esnasında çeşitli yöntem ve tekniklerden faydalanılarak yapılan etkinliklerle toplumsal açıdan uyumlarının arttığı sonucuna ulaşılabılır.

“Uygulamanın Mesleki Gelişimime Katkısı”na ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının “okul dışı etkinlik planı hazırlamayı ve uygulamayı öğrendikleri, birçok kazanım ile hafıza mekânlarını ilişkilendirebilecekleri, öğrenciyi temele alan bir sınıf yönetimi tarzını benimsedikleri” ifadeleri göze çarpmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının uygulamalar esnasında mesleki anlamda öğrendikleri yeni bilgileri mesleki birikimlerine adapte etme konusunda yeterliliklerinin arttığı sonucuna ulaşılabılır.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hizmet içinde okul dışı öğrenme ortamlarını neden kullanmaları gerektiğine ilişkin bulgular incelendiğinde genel olarak “okul dışı öğrenmenin kalıcılığı artırdığı, somut yaşantılar edinmeyi sağladığı, birçok sosyal bilgiler konusunun okul dışı öğrenmeyle ilişkilendirilmeye elverişli olduğu, yaparak yaşayarak öğrenmeyi teşvik ettiği” ifadeleri öne çıkmaktadır. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmenin sosyal bilgilerde kullanılmasındaki gerekliliğe yönelik açıklamaları, onların okul dışı öğrenme hakkında bilgi sahibi olduğu ve bunu gerekçeleriyle açıklayabilecek kadar yetkinliğe ulaştıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Malkoç ve Kaya (2015)’nin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan sınıf dışındaki okul ortamlarının belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışma araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çalışmada, öğretmenler bu ortamların; öğrencilerde kalıcı öğrenme sağladıkları, bilgiyi somutlaştırdıkları ve yaparak yaşayarak öğrenmelerle ders dışı etkinliklere olanak sunduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca onlar sınıf dışı okul ortamlarının öğrencilerin sosyalleşmelerini desteklediklerini vurgulamışlardır. Ayrıca Öner (2015)’in okul dışı tarih öğretimiyle ilgili öğretmenlerle yapmış olduğu başka bir çalışmada okul dışı tarih öğretiminin bilgide kalıcılığı artırdığı ve derse ilgiyi artıracığı gibi sonuçlar ortaya koyulmuştur. Bu bakımından çalışma, araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Avcı ve Öner’in (2015) sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi mekânlarla sosyal bilgiler öğretimine ilişkin görüş ve önerilerini ortaya koymak amacıyla yaptıkları çalışmada

tarihi mekânlarla öğretimin, öğrencilerin bilgilerini somutlaştıracaklarını, bilgilerini kalıcı hale getireceğini, yaparak ve yaşayarak öğrenme imkânı bulacaklarını, tarihe merak ve ilgi duymasına yardımcı olacağını ve kültürel mirasa sahip çıkma ve koruma duygularının gelişeceği sonuçları ortaya çıkmıştır.

Çepni ve Aydın'ın (2015) sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yaptıkları çalışmada sınıf dışı okul ortamından yararlanmanın sosyal bilgiler öğretiminde bilgilerin kalıcılığını arttıracak, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye katkı sağlayacak, öğrenmeyi zevkli hale getirecek ve konuları somutlaştıracak sonuçları ortaya koyulmuştur. Yapılan çalışma araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının hizmet içinde hafıza mekânlarını neden kullanmaları gerektiğine ilişkin bulgular incelendiğinde genel olarak hafıza mekânlarının “yaşamdan örneklerle öğrenmeleri somutlaştırdığı, toplumu bir arada tutan unsurlar olduğu, geçmişten geleceğe köprü görevi gördüğü, sosyal bilgilerde birçok hafıza mekânı unsurunun olduğu” ifadeleri göze çarpmaktadır. Öğretmen adaylarının hizmet içinde hafıza mekânlarının gerekliliğine yönelik bu açıklamaları, onların hafıza mekânları kavramını özümstedikleri ve alanlarıyla ilişkilendirebildikleri sonucunu ortaya koymaktadır. Karatekin, Çakın ve Üstün'ün (2017) Kastamonu'ya ait hafıza mekânlarını belirlemek ve bu mekânları sosyal bilgiler öğretimi açısından değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışma “hafıza mekânlarının sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının öğrencilerin bilgileri somutlaştırmalarına, tarihsel empati yapmalarına, değişim ve sürekliliği algılamalarına, geçmişle bugünü karşılaştırmalarına ve milli tarih bilinci kazanmalarına katkı sağlayacağı” açısından araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Okul dışı öğrenme ortamları ve hafıza mekânlarının benzer yönlerine ilişkin bulgular incelendiğinde genel olarak ikisinin de “birbirini etkileyen, geçmişle bağlantı kurmaya yardımcı, akılda kalıcılığı sağlayan, kazanıma kısa yoldan ulaştıran” ifadeleri öne çıkmaktadır. Ayrıca okul dışı öğrenme ortamları ve hafıza mekânlarının farklılaşan yönlerine ilişkin bulgular incelendiğinde genel olarak hafıza mekânının kişiye göre değişebilen olgular olduğu düşünülürken okul dışı öğrenmenin herkes için aynı şeyi ifade ettiği, hafıza mekânları herhangi bir unsur olabilirken okul dışı öğrenme ortamlarının sadece bir yer olabileceği, hafıza mekânları somut veya soyut olabilirken okul dışı öğrenme ortamının sadece somut

olabileceği ifadeleri ön plana çıkmaktadır. Buradan hareketle iki kavramın iç içe geçmiş birbiriyle son derece bağlantılı olan kavramlar olduğunu sonucuna ulaşmak mümkündür. Ayrıca bulgulardan hareketle bu iki kavram birbiriyle ne kadar ilişkili olsalar da öğretmen adaylarının bu kavramların farklılaşan yönlerini de kavradıkları sonucuna ulaşılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda hafıza mekânlarıyla ilgili öğrenme alanı ve kazanım örneklerine yönelik bulgular incelendiğinde “İnsanlar, Yerler, Çevreler, Kültür ve Miras, Üretim, Dağıtım, Tüketim, Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanları göze çarpmaktadır. Kazanımlar incelendiğinde ise kazanımların hafıza mekânlarıyla ilişkili olmasının yanı sıra okul dışı öğrenme ortamlarında da uygulanabilecek kazanımlar seçildiğini görmek mümkündür. Bu da öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları içerisinde hafıza mekânlarının önemini kavradıkları sonucunu ortaya koymaktadır.

Çapkın'ın (2018) sosyal bilgiler ders kitaplarında hafıza mekânlarını tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmada öğrenme alanlarına göre en çok hafıza mekânına “Kültür ve Miras” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında, en az ise “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanlarında yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının hafıza mekânları ve öğrenme alanı ilişkilendirmeleriyle bu çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir. Benzer olarak Coşkun Keskin ve Kaplan (2012)'ın öğrencilerle yaptıkları çalışmada öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzesinde, geçmiş dönemler, bu dönemlerde olan olaylar ve toplumların sosyal yaşantısı, ekonomi konuları, kültür gibi sosyal bilgiler ve tarih eğitiminin içeriğini oluşturan konulara vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Bu açıdan çalışma, araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler alanıyla hafıza mekânlarının ilişkilendirmelerine ilişkin bulgular incelendiğinde genel olarak “sosyal bilgiler ile hafıza mekânlarının ortak birçok noktası olduğu, hayatın içinden bir alan ve konu oldukları, ikisinin de toplumu bir arada tuttuğu, hafıza mekânlarının sosyal bilgilerin somutlaşmış hali olduğu” gibi ifadeler göze çarpmaktadır. Buradan hareketle öğretmen adaylarının ikisinin de önemli yönlerini bilmeleri ve sosyal bilgiler içerisinde hafıza mekânlarına yaptıkları vurgu bakımından hafıza mekânlarını sosyal bilgilerle ilişkilendirebildikleri sonucuna ulaşmak mümkündür. Yine Karatekin, Çakın ve Üstün'ün (2017) Kastamonu'ya ait hafıza mekânlarını belirlemek ve bu mekânları sosyal bilgiler öğretimi açısından değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada

sosyal bilgiler dersinde toplumun tarihi ve kültürüyle ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumlarının hafıza mekânları ile aktarılabilceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu aktarımdan hafıza mekânlarının toplumu bir arada tutması çıkarımı yapılabilir. Çalışma bu bağlamda araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

10.1.3. Yapılan Uygulamalara Yönelik Metaforlara İlişkin Sonuçlar

“Bilinenden bilinmeyene” ve “somuttan soyuta” ilkeleri eğitimin temel ilkelerinden ikisidir. Metaforlar, soyut ilkeleri açıklamak için somut örneklerden faydalanırlar. Görülen, bilinen ve fiziksel gerçeklik, görülmeyen, bilinmeyen ve ruhsal gerçekliğin ifade edilmesinde kullanılmaktadır. Sınırlı kelime hazinesi, bir insanın bir düşünceyi anlamasından, diğer bir düşünceyi anlamasına geçişinde karşılaştırmaların kullanılmasını gerektirmektedir (Johnson, 1987, Akt. Çelikten, 2006). Bu sebeple öğretmen adaylarının araştırmacıyı, hafıza mekânları ve okul dışı öğrenme kavramlarını metafor olarak ifade etmeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarına süreçte verilmek istenen konulardaki ifade eksikliklerin giderilmesi amaçlanmıştır.

İlk olarak öğretmen adaylarının çalışmaya yönelik metaforlarına ilişkin bulgular incelendiğinde “birikim sağlayan” ve “üretkenlik” temaları en fazla verilen cevapların temaları olma yönünden göze çarpmaktadır. Buna bağlı olarak öğretmen adaylarının bu çalışmadan verim aldıkları sonucuna ulaşılabilir. Bir diğer öne çıkan tema “yol gösteren, ışık veren” dir. Buradan hareketle çalışmanın öğretmen adaylarını aydınlattığı sonucunu ortaya koymak mümkündür.

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının araştırmacıya yönelik metaforlarına ilişkin bulgular incelendiğinde “birikim sağlayan”, “yol gösteren”, “çalışkan” ve “şekil veren” temaları belirleyici olarak ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının araştırmacıyı bilgi veren, katkı sağlayan, yönlendiren kişi olarak algıladıkları sonucuna ulaşmak mümkündür. Alanyazın incelendiğinde benzer bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Bu sebeple alanyazında öğretmen metaforu üzerinden benzerlik gösteren çalışmalara yer verilmiştir. Akça Berk, Gültekin ve Çençen’in (2015) öğretmen adaylarıyla yaptıkları sosyal bilgiler dersine ve sosyal bilgiler öğretmenine yönelik metafor çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmeni “öğrencileri yetiştiren”, “rehber”, “öğrencileri şekillendiren” alt temaları ön plana çıkmıştır. Çulha Özbaş’ın (2012) sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliklerine ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yaptığı metafor çalışmasında “rehber”, “aktarıcı”, “besleyici”, “şekillendirici” temaları ortaya çıkmıştır. Cerit (2008)’in öğrenci, öğretmen ve yöneticilerle

yaptığı öğretmen kavramına yönelik metafor çalışmasında öğretmen için “bilginin kaynağı ve dağıtıcısı”, “şekil veren”, “üretici”, “aydınlatan” temaları ortaya çıkmıştır. Koç’un (2014) sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algılarının ortaya koyulması amacıyla yaptığı çalışmada “bilgi kaynağı olarak öğretmen”, “lider olarak öğretmen”, “yetiştirici ve geliştirici olarak öğretmen”, “yol gösterici olarak öğretmen” temaları ortaya çıkmıştır. Yılmaz, Göçen ve Yılmaz’ın (2013) öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada “şekillendirici öğretmen”, “yol gösterici öğretmen” ve “bilginin kaynağı öğretmen” temaları ön plana çıkmaktadır. Aydın ve Pehlivan’ın (2010) Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretmen” ve “öğrenci” kavramlarına ilişkin metaforik algılarını ortaya koymak için yaptıkları çalışmada öğretmen metaforu olarak “bilgi kaynağı”, “üretici”, “biçimlendirici”, “iyileştirici” temalarının belirgin olduğu görülmektedir. Kalenderoğlu ve Armut’un (2019) Türkiye’de Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin Türkçe öğretmenleri, Türkçe öğrendikleri merkez, Türkçe ve Türkiye hakkındaki algılarını ortaya çıkarmak için yaptıkları metafor çalışmasında öğretmen metaforu olarak “güneş”, “kitap”, “alim” ifadeleri göze çarpmaktadır. Bahsi geçen çalışmalar araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının bir diğer metaforları okul dışı öğrenme ortamları ile ilgilidir. Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik metaforların bulguları incelendiğinde “birikim sağlayan” “eğlenceli” ve “gizem” temaları göze çarpmaktadır. Oluşan temalar doğrultusunda öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeyi bünyesinde bulundurduğu sınırsız bilgiler bakımından birikim sağlayan, keşfedilmemiş birçok yönüyle gizemli ve öğrenmeyi eğlenceli hale getiren olarak nitelendirdikleri sonucuna ulaşılabilir. Bozdoğan ve Sünbül’ün (2016) öğrencilerin katılımıyla bir okul dışı öğrenme ortamı olan müzeler ile ilgili yaptıkları metafor çalışmasında öğrencilerin müzeleri eğlenceli, gezmesi zevkli, değerli bir eğitsel mekân şeklinde ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, müzeleri bilgi kaynağı, kitap, tarih şeklinde metaforlaştırmışlardır. Bu açıdan bu çalışma araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çağlar Karapınar ve Arıbaş’ın (2017) sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının doğa eğitimi kavramına yönelik metaforik algılarını ortaya koymak amacıyla yaptıkları çalışmada “keşif yapma” ve “keşfedilmemiş cevher” metaforları araştırmanın gizem teması altındaki “keşfedilmemiş gül” ve “keşif yapma” metaforlarıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca Çağlar Karapınar ve Arıbaş’ın çalışmasında doğa eğitiminin “kitap”

ve “mücevher” metaforlarıyla açıklanması okul dışı öğrenmenin metaforlaştırıldığı araştırmada “birikim sağlayan” temasıyla örtüşmektedir. Araştırmada okul dışı öğrenme ortamlarının “elbisenin üstüne takılan broş” olarak metaforlaştırılması ile Çağlar Karapınar ve Arıbaş’ın çalışmasında doğa eğitiminin “mücevher” olarak metaforlaştırılması benzerlik açısından dikkat çekmektedir. Yine doğa eğitiminin “pusula” ve “özgürlük” olarak ifade edilmesi, okul dışı öğrenme ortamlarının “yol gösterici” ve “özgürlük” temalarıyla açıklanması bağlamında benzerlik göstermektedir.

Son olarak sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hafıza mekânlarına yönelik metaforları incelendiğinde “geçmiş” ve “birleştirici” temalarının en çok verilen cevapların temaları olma yönünden göze çarptığını söylemek mümkündür. Bu doğrultuda bu temalarla hafıza mekânlarının geçmişle olan bağlantısı ve toplumları bir arada tutma özelliğine vurgu yapıldığını söylemek mümkündür. Bu da hafıza mekânlarının öğretmen adayları tarafından özünün anlaşıldığı sonucunu ortaya koymaktadır.

10.1.4. Uygulamaların Sonunda Hafıza Mekânları İçin Alternatif İsim Önerilerine İlişkin Sonuçlar

Uygulama sonunda sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının hafıza mekânları için önerdikleri alternatif isimlere yönelik bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu var olan ismin uygun olduğunu ifade etmiştir. İsim önerileri incelendiğinde genel olarak “hafıza, anılar, geçmiş zihin, bellek, an” gibi kelimeler ön plana çıkmaktadır. Buradan hareketle sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen adaylarının “hafıza mekânları” isminin çağrıştırdığı anlamı anladıkları, yeni isim önerilerinde de hafıza mekânlarının bu anlamına yönelik önerilerde bulundukları sonucuna ulaşılmaktadır.

10.1.5. Uygulama Oturumları ve Öğretmen Adaylarının Oturumlar Sonunda Dönütlerine Yönelik Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın uygulama aşaması 30 oturumdan oluşmaktadır. Yapılan oturumlardan elde edilen bulgular incelendiğinde her oturumun kazanımına ulaştığını ve öğretmen adaylarında hafıza mekânını söyleyebilme, tespit edebilme, sosyal bilgiler kazanımları ile ilişkilendirebilme ve gezi planı yapabilme yeterliliğinde uygulamalar öncesine göre aşama aşama gelişim olduğunu söylemek mümkündür.

10.1.6. Uygulamalar Sonunda Hafıza Mekânlarını Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanmaya Yönelik Planlarının Değerlendirmesine İlişkin Sonuçlar

Uygulamaların sonunda çalışma grubunun sosyal bilgiler dersi için hafıza mekânlarından faydalanarak hazırladıkları planlarına ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının belirlenen mekânı hafıza mekânı olarak gösterdikleri görülmektedir. Ancak planlarda mekânın “Antalya’nın hafıza mekânı” olma konusunda zayıf kaldığı görülmektedir. Bunun sebebi ise Antalya’da öne çıkan birçok hafıza mekânının bulunması olduğu düşünülmektedir. Çalışma grubu belirlenen mekâna uygun sınıf düzeyi ve kazanım seçmiştir. Ayrıca tüm öğretmen adaylarının hazırladıkları planlarda ders planı basamaklarını doğru olarak uyguladıkları söylenebilir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının uygulamalar öncesine göre sosyal bilgiler dersi kapsamında bir okul dışı öğrenme ortamına yönelik plan hazırlama ve bir okul dışı öğrenme ortamını hafıza mekânı ile ilişkilendirme konusunda yeterlilik kazandığı sonucuna ulaşılabilir.

Genel olarak planlarının beklenen ölçütlerde olduğunu söylemek mümkündür. Öğretmen adayları 30 oturum sonrasında bir plan hazırlama ve uygulama konusunda başarılı olmuşlardır. Araştırma açısından çalışmanın bulguları öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin başarı ile tamamladığını yansıtmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının araştırma öncesine göre hizmet öncesinde önemli bir tecrübe kazanarak hizmet içine daha donanımlı bir şekilde başlayacaklarını söylemek mümkündür.

10.2. Öneriler

Araştırmanın bu kısmında araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak önerilerde bulunulmuştur.

10.2.1. Araştırmacıya Yönelik Öneriler

- Bu araştırma örgün eğitimin diğer öğretim kademelerinde ve farklı alanlarda yapılabilir.
- Sosyal bilgiler alanında hafıza mekânlarının ne ölçüde yer aldığına yönelik doküman incelemesi çalışmaları (öğretim programı, ders kitapları) yapılabilir.
- Yakın çevrede ve Türkiye genelinde yer alan hafıza mekânları tespit edilip bunların sosyal bilgilerde kullanılabilirliğine yönelik çalışmalar yapılabilir.

10.2.2. Millî Eğitim Bakanlığına Yönelik Öneriler

- Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan hafıza mekânları ile ilişkili konular nicelik ve nitelik olarak artırılabilir.
- Sosyal bilgiler ders kitapları hafıza mekânları konusuna vurgu yapan etkinliklerle revize edilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin hafıza mekânları uygulamalarına yönelik bilgi ve becerileri artırılabilir. Bu amaçla hafıza mekânlarının uygulama süreci ile ilgili etkili ve sürekli hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarının etkili kullanılabilmesine yönelik becerileri ve bilgileri artırılabilir. Bu amaçlar uygulamalı hizmet içi seminerler verilebilir.
- Sosyal bilgiler ders kitaplarında okul dışı uygulamalara yönelik etkinlik sayısı artırılarak kitaplar revize edilebilir.

➤ 10.2.3. Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Yönelik Öneriler

- Öğretmen adaylarında hizmet öncesinde hafıza mekânlarının bilinci oluşması açısından Sosyal Bilgiler Lisans Programları, hafıza mekânlarına yönelik dersler eklenerek revize edilebilir.
- Hizmet öncesinde öğretmen adaylarına okul dışı öğrenme uygulamalarına yönelik eğitim verilebilir.

KAYNAKÇA

- Ak, M. (2018). Kültürel kimlik ve toplumsal hafıza mekânları olarak ziyaret yerleri. *Turkish Studies*, 13 (3), 13-25.
- Akça Berk, N. (2012). *Ortaöğretim 11. sınıf T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarihsel canlandırma uygulaması: Bir eylem araştırması*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akça Berk, N., Gültekin, F. ve Çençen, N. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersine ve sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin metaforları. *KEFAD*, 16 (1), 183-199.
- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye’deki yeri. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar – I içinde* (s. 1-14). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akengin, H. ve Ersoy, F. (2015). Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal öğrenme ortamlarının tarihçesi. R. Sever, E. Koçoğlu (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal öğrenme ortamları içinde* (s. 18-42). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akhan, N. E. (2014). Sosyal bilgiler derslerinde somut olmayan kültürel miras öğretimi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6 (3), 722-736.
- Akhan, N. E. ve Kaymak, B. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının fakültelerindeki öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri. *Journal of History School*, 43, 1503-1534.
- Akhan, N. E. ve Mert, H. (2018). The use of sites of memory in social studies teaching. T. Çetin, A. Mulalıc ve S. Kaymakçı (Eds.), *Current Trends in Social Studies in* (s. 194-216). Riga: Lambert Academic Publishing Press.
- Aksoy, N. (2003). Eylem araştırması: Eğitimsel uygulamaları iyileştirme ve değiştirmede kullanılacak bir yöntem. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 36 (36), 474-489.
- Aktin, S. (2017). *Kent ve bellek: Antalya pamuklu dokuma fabrikası örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- Altın, B. N. ve Demirtaş, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri. M. Safran (Ed.), Sosyal bilgiler öğretimi içinde (s. 510-543). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Assmann, J. (2001). *Kültürel bellek*. İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.
- Assmann, J., & Czaplicka, J. (1995). Collective memory and cultural identity. *New German Critique*, 65, 125-133.
- Avcı Akçalı, A. (2019). Sosyal bilgilerde sınıf dışı öğrenme. T. Çelikkaya, Ç. Öztürk Demirbaş, T. Yıldırım, H. Yakar (Ed.), Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi I içinde (s. 247-269). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Avcı, C. ve Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I), 108-133.
- Avcı, E. (2019). *The transforming and the building sites of memory in early republican period: The cases of Dolmabahçe Palace and Anıtkabir* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, M. ve Memişoğlu, H. (2016). Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri. *Elementary Education Online*, 15 (1), 104-124.
- Aydın, S. İ. ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretmen” ve “öğrenci” kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842.
- Aydoğan, F. (2016). Beş şehir’in hafıza mekânları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 1 (39), 29-60.
- Aysal, A. (2012). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde tarihsel empatiye dayalı rol oynama yönteminin akademik başarıya etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Barr, R., Barth, J. L. & Shermis, S. S. (1978). *The nature of the social studies: With Forew.* by Edgar B. Wesley. ETC.
- Bayram, Y. T., ve Çalışkan, H. (2019). Sosyal bilgiler dersinde kullanılan oyunlaştırılmış yaratıcı etkinlikler: Bir eylem araştırması. *Journal of Individual Differences in Education*, 1 (1), 30-49.

- Bektaş Öztaşkın, Ö. (2018). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. R. Turan, T. Yıldırım (Ed.), Sosyal bilgilerin temelleri içinde (s. 1-34). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (H. Aydın, Çev.). Konya: Eğitim Yayıncılık.
- Biçel, Ç. (2013). *Dijital çağda bir hafıza mekânı olarak sosyal medya* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Biletska, Y., Şahin, C. ve Şükür, İ. (2014). Kolektif hafıza ve milli kimlik bağlamında Türkiye'de resmi tarih yazıcılığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 94-116.
- Bilgili, A. S. (2012). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. A. S. Bilgili (Ed.), Sosyal bilgilerin temelleri içinde (s. 2-38). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bilginer Erdoğan, Ş. (2013). *Toplumsal bellek ve medya: Toplumsal hatırlatma ve unutturma biçimleri (Seksenler Tv Dizisi)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Biricik, İ. (2016). “Çanakkale Mahşeri” ve “Sarıkamış/ Beyaz Hüzün” romanlarında Türklerin kimliksel bellek mekânları. *Türkiyat Mecmuası*, 26 (2), 95-111.
- Bozdoğan, K. ve Sünbül, A. M. (2016). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin ‘müze’ kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 107-127.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.
- Cihangiroğlu, M. S. (2016). Memory-space relation in an adaptive reuse building: Analysis of Cengel Han-Rahmi Koc Museum. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 2 (1), 310-317.
- Cihangiroğlu, M. S. (2019). *Bellek mekânlarının değer algısı ve değişimi üzerine bir inceleme: Ankara Tren Garı*. (Sanatta Yeterlik Tezi), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.

- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th edition). London: Roulledge.
- Connerton, P. (1999). *Toplumlar nasıl anımsar*. İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.
- Connerton, P. (2011). *Modernite nasıl unutturur*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Coşkun Keskin, S. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (41), 95-115.
- Creswell, J. W. (2017). Eğitim araştırmaları: nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi (H. Ekşi, Çev.). İstanbul: EDAM Yayıncılık.
- Çağlar Deniz, A. (2014). *Hafıza yelpazesi-Toplumsal hafıza bağlamında Hindistan kızılây heyetleri*. İstanbul: E.
- Çağlar Karapınar, B. ve Arıbaş, K. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğa eğitimi hakkında metaforik algıları. *Journal of Anatolian Cultural Research*, 1 (2), 40-66.
- Çalak, I. E. (2012). Kentsel ve kolektif belleğin sürekliliği bağlamında kamusal mekânlar: ULAP Plats örneği. *Tasarım+Kuram Dergisi*. 13, 34-47.
- Çapkın, Ö. (2018). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında hafıza mekanları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (21), 269-283.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *KUYEB*, 13 (3), 1823-1841.
- Çepni, O., ve Aydın, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarına ilişkin görüşleri. *International Journal of Social Science*, 39, 317-335.
- Çulha Özbaş, B. (2012). “Sosyal bilgiler öğretmeni olarak, ben kimim?” Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliklerine yönelik görüşlerinin metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Turkish Studies*, 7 (2), 821-838.

- Demir, S. (2012). Kültürel bellek, gelenek ve halk bilimi müzeleri. *Milli Folklor*, 24 (95), 184-193.
- Demirezen, S. ve Akhan, N. E. (2011). İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki görsel öğelerin öğrenmede kalıcılığa etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 1-24.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (28), 1-19.
- Doğu, T. ve Varkal Deligöz, M. (2017). Hafıza kutusu: Bir kentsel kolektif bellek deneyi(mi). *Megaron*, 12 (4), 545-552.
- Dural Tasouji, C. (2013). Bir hafıza mekânı olarak müze: Ankara Etnografya Müzesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3 (5-6), 129-143.
- Ekman, M. (2009). Memories of space. *adgd Conference*, Nottingham Trent University, 17-19. https://www.academia.edu/407077/The_Memories_of_Space._An_Architect_Reading_Aleida_and_Jan_Assmann_s_Model_of_Cultural_Memory_in_Connection_With_the_National_Gallery_in_Oslo Erişim Tarihi:03.02.2020
- Erden, M. (b.t.). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erman, T., Özaloğlu, S. (2016). *Bir varmış bir yokmuş toplumsal bellek, mekân ve kimlik üzerine araştırmalar*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Garcia, J., & Michaelis, J. U. (2001). *Social studies for children: A Guide to basic instruction*, 11/e. Prentice Hall.
- Halbwachs, M. (2016). *Hafızanın toplumsal çerçeveleri*. Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Halbwachs, M. (2018). *Kolektif hafıza*. Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Hasanov, B. (2016). İbn Haldun'da asabiyet kavramı – Maurice Halbwachs'ın "Kolektif Hafıza" kavramı ile bir karşılaştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (59), 1437-1446.

- Hayta, N. ve Akhan, N. E. (2014). Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde örnek bir uygulama: “Bir devrin analizi: Nutuk”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1049-1076.
- Johnson, A. P. (2019). *Eylem araştırması el kitabı* (Y. Uzuner ve M. Özten Anay, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kalenderoğlu, İ. ve Armut, M. (2019). Türkiye’de Türkçe öğrenen yabancıların Türkçe öğretmenleri, Türkçe, TÖMER’ler ve Türkiye hakkında geliştirdikleri metaforlar. *International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language*, 2 (1), 55-72.
- Karaarslan, F. (2014). *Modern dünyada toplumsal hafıza ve dönüşümü*. (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karaarslan, F. (2019). *Toplumsal hafıza*. İstanbul: Ketebe Yayıncılık.
- Karakaş, V. C. (2019). *Macar kimliğinin bir parçası olarak Macaristan’daki Osmanlı/Türk karşıtı hafıza mekânları*. (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuş, C. (2017). Sosyal bilgiler öğretim programı somut olmayan kültürel miras kazanımlarında ilişkilendirmelerin yeri. *International Journal of Innovative Research in Education*, 4 (1), 8-16.
- Karatekin, K., Çağkın, Ö. ve Üstün, S. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde hafıza mekânlarının önemi: Kastamonu örneği. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(28), CDXCIX-DXXII.
- Keser Özmantar, Z. (2019). Eğitim çalışmalarında sık kullanılan araştırma türleri. S. Turan (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (s. 49-78). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kır, A. (2016). *Kentsel bellek mekânı olarak sokaklar: İstiklal Caddesi örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kırcı, A. B. (2015). *Zamana direnmek: Kişisel hafıza mekânları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-72.
- Malkoç, S. ve Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanımı. *İlköğretim Online*, 14 (3), 1079-1095.
- MEB (2005). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: TTKB.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: TTKB.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Mowla, Q. A. (2004). Memory association in place making: understanding an urban space. *Memory*, 9, 52-54.
- Nora, P. (1994). *Hafıza mekânları* (M. E. Özcan, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ‘Okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 89-121.
- Öner, G. Ve Öztürk, M. (2019). Okul dışı öğrenme ve öğretim mekânları olarak bilim merkezleri: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1109-1135.
- Öymen Özak, N. ve Pulat Gökmen, G. (2009). Bellek ve mekân ilişkisi üzerine bir model önerisi. *İTÜ Dergisi*, 8 (2), 145-155.
- Öztaşçı, C. A. (2017). *Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde uygulamaya koymak: Bir eylem araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 1-31). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Parker, W. (2009). *Social studies in elementary education*, 14/e. India: Pearson Education.

- Parmaksız, Y. P. M. (2012). *Neye yarar hatıralar? Bellek ve siyaset çalışmaları*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Pösteki, N. (2012) Sinema salonlarının dönüşümünde bellek ve mekân ilişkisi. *New Communication Technologies*, 1136, 1-12.
- Saç, Ş. (2009). *La memoire collective: Rappel, Oubli Et Identite* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarıkaya Levent, Y. (2017). From Memory of Place to Memory Places – A Contemporary Discussion on Remembering and Forgetting. Iconarch III International Congress Of Architecture Memory of Place In Architecture and Planning Congress (11-13 May), Konya.
- Savage, T. V., & Armstrong, D. G. (2000). *Effective teaching in elementary social studies* (4th ed.). Upper Saddle River: Merrill.
- Sönmez, V. (2010). *Yeni programa göre düzenlenmiş yeni ders planı örnekleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Suda, E. Z. (2017). Büyük savaşın doğu ve batı cephesinde toplumsal hafıza ve hafıza mekânları Gelibolu ve Alsace Lorraine. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 56, 29-58.
- Şeyihoğlu, A. ve Uzunöz, A. (2012). Örnekleri ile okul dışı eğitim faaliyetleri. A. Uzunöz, A. Şeyihoğlu, Y. Akbaş ve E. Gençtürk (Ed.), *Doğa eğitimi: Ders dışı öğretim faaliyetlerine örnek içinde* (s. 1-10). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.1-13). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tay, B. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan, K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 2-18). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Tekin, D. (2017). *Toplumsal bellek ve mekân: Zonguldak Halkevi Binası* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tokcan, H. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenme teorileri. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 15-42). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uzunoğlu, N. (2018). *Kültürel miras alanlarının toplumsal bellek bağlamında yeniden işlevlendirilmesi: Haydarpaşa örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Üztemur, S., Dinç, E ve Acun, İ. (2018a). Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekân kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler algılarına etkisi: Bir eylem araştırması. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(1), 135-168.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018b). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 294-324.
- Wallace, M. C. (2005). *Social studies: All day, every day in the early childhood classroom*. Recording for the Blind & Dyslexic.
- Walser, L. K. (2010). *Temporary or Permanent? Considering Time, Memory and History in Public Art Projects*. (Doctoral Thesis), University of Southern California.
- Yalın, H. İ. (2012). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Yeşilbursa, C. C. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde temel yaklaşımlar. C. Dönmez ve K. Yazıcı (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 47-57). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (2018). *Kültür varlıklarının korunması bağlamında toplumsal bellek: Meydanlar (Taksim Meydanı Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A., Kılınç, K., Pasin, B. (2015). *İzmir Kültürpark'ın anımsa(ma)dıkları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, F., Göçen, S. ve Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 151-164.
- Yüksel, H. (2019). Çetin Öner'in romanındaki toplumsal hafıza mekânları: “Dağlara Yazılıdır” örneği. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 25, 262-277.
- Zarrillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi*. (B. Tay ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. Enstitü Uygulama İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 08/03/2019-E.32783

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 36380087-302.08.01-E.32783
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı/ Hilal
MERT

08/03/2019

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 13/02/2019 tarih ve 21212 sayılı yazı

İlgi yazınız gereği, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı 20175419006 numaralı öğrencisi Hilal MERT'in "Sosyal Bilgiler Derslerinde Yeni Bir Balay: Hafıza Mekanları" konulu tez çalışması kapsamında, gönüllülük ilkesine göre tespit edilecek Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 25 öğrenciye uygulama yapabilmek için uygun görüldüğüne ilişkin ilgili Dekanlığın yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Doç.Dr. Ramazan KARATAŞ
Müdür

Dağıtım:
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim
Dalı Başkanlığına
Sayın Züleyha YILDIRIM

Adres: Akdeniz Üniversitesi Eğitimler Binası A Blok 5. Kat ANTALYA
Telefon: 0 242 227 00 85 Faks: 0 242 224 19 20
e-Posta: iletisim@akdeniz.edu.tr Elektronik Adres: http://oba.akdeniz.edu.tr

Bu belge 5079 sayılı Elektronik İmza Kanununa S. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge 5079 sayılı Elektronik İmza Kanununa S. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek

Ek 2. Fakülte Uygulama İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 04/03/2019-E.29932

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 37984015-302.14.06-E.29932
Konu : Uygulama izni

04/03/2019

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüzün öğrencileri 20175419006 numaralı Hilal MERT'in ve 20185417001 numaralı Gizem ŞAHİN'in hazırlanmış oldukları ölççekleri Fakültemizde öğrenim gören öğrencilere uygulamalarına ilişkin Bilim Kurulumuzun almış olduğu kararlar ektedir. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Mehmet CANBULAT
Dekan

Ek: 2 sayfa

Adres: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı, 07050
Kampus: ANTALYA
Telefon: 0 241 324 19 80 Faks: 0 241 324 19 83
e-Posta: rekt@akdeniz.edu.tr Etiler: egitim.akdeniz.edu.tr

Bilgi için: ERTÜNSAL
Ünvan: Bilgiye İşletme

Bu belge 5078 sayılı Elektronik İmza Kanununa 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 3. Bildirim Formu

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir. Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Haziran, 2020

Hilal MERT

Ek 4. Görüşme Formu 1

Görüşme yapılan ver:

Tarih ve saat:

Görüşme Formu Soruları

1. Okul dışı öğrenme ortamı deyince ne anlıyorsunuz? Lütfen açıklayarak yazınız.
2. Bir öğretmen neden okul dışı öğrenme ortamlarına ihtiyaç duyar? Lütfen açıklayarak yazınız.
3. Antalya’da öğretmenlik yapmaya başladığınızı düşünün. Öğrencilerinizi götürebileceğiniz üç okul dışı öğrenme ortamını yazınız.
4. Belirlediğiniz okul dışı öğrenme ortamlarını hangi sosyal bilgiler konularında, hangi kazanımları öğretmek için kullanırsınız? Lütfen açıklayarak yazınız.
5. Antalya’da yer alan bir okul dışı öğrenme ortamıyla ilgili ders planı hazırlayınız. (Lütfen bu planınız için ek kâğıdınızı kullanınız.)
6. Birleştirici hafıza unsurları nelerdir? Aklınızda canlanan tanımı lütfen yazınız.
7. Okul dışı öğrenme ortamlarında “bir milletin kaderini, inançlarını, ortak değerlerini” belirleyen unsurları lütfen ifade ediniz.
8. Okul dışı öğrenme ortamlarını birleştirici hafıza unsurları ile nasıl ilişkilendirirsiniz? Lütfen örnekler vererek açıklayınız.
9. Aklınızda canlanan kişisel hafıza unsurlarınız var mı? Lütfen geçmişinizden, ailenizden, yaşadığınız çevreden bugünlere getirdiğiniz birleştirici hafıza unsurlarını yazarak sizde bıraktığı izleri anlatınız. .
10. Antalya’nın birleştirici hafıza unsurları sizce neler olabilir? Lütfen açıklayarak yazınız.

Ek 5. Görüşme Formu 2

1. Bu çalışmalar, çevrenize bakış açınızda ne gibi değişimler yaptı? Lütfen açıklayınız.
2. Bu çalışmaların öğretmenlik anlayışınıza katkıları nelerdir?
3. Bu çalışmaların kişisel gelişiminize katkıları nelerdir?
4. Bu çalışmaların sosyal gelişimize (ikili ilişkiler vb.) katkıları nelerdir?
5. Bu çalışmaların mesleki gelişiminize katkıları nelerdir?
6. Sosyal Bilgiler öğretmeni okul dışı öğrenme ortamlarını neden bilmelidir? Nasıl kullanılmalıdır?
7. Sosyal Bilgiler öğretmeni hafıza mekânlarını neden bilmelidir? Nasıl kullanılmalıdır?
8. Okul dışı öğrenme ortamı ve hafıza mekânlarının benzer yönleri nelerdir?
9. Okul dışı öğrenme ortamı ve hafıza mekânlarının farklılaşan yönleri nelerdir?
10. Sosyal Bilgiler programında istediğiniz bir sınıf düzeyinden bir kazanım yazarak, bu kazanıma okul dışı öğrenme ortamı ve hafıza mekânı öneriniz. (Kazanımı hatırladığınız kadar yazın. Sınıf düzeyi, ünite, konu yazabilirsiniz.)
11. Bu çalışmalara katılmaktan mutluyum, çünkü:.....
Ya da
Bu çalışmalara katılmaktan mutlu değilim, çünkü:.....
12. Bu çalışmalara katılmak ileride işime yarar.
13. Sosyal Bilgiler alanıyla hafıza mekânlarını ilişkilendiriyorum, çünkü:.....
Ya da
Sosyal Bilgiler alanıyla hafıza mekânlarını ilişkilendiremiyorum, çünkü:.....

Ek 6. Oturum Değerlendirme Formu

Bugünkü oturum sonunda;

İlk kez

.....
.....
.....
.....hissettim.

İlk kez

.....
.....
.....
.....fark ettim.

İlk kez

.....
.....
.....
.....öğrendim.

Ek 7. Örnek Oturum 1

Hafıza Mekânları 2. Oturumu

Konu: Hafıza Mekânlarının Derinlikleri

Süre: 120'

Mekân: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi 28 Nolu Drama Dersliği

Yöntem-Teknik: Yaratıcı Drama, rol oynama

Araç-Gereç: Resim kağıtları, a4/2 kağıtlar, pastel boyalar, Çanakkale resimleri, Müzik, Çanakkale Şehitlerine şiiri

Kazanımlar: 1. Hafıza mekânlarının birey için önemini fark eder.
2. Hafıza mekânlarının toplum için önemini fark eder.
3. Bir toplumu bir arada tutan değerler konusunda bilinç kazanır.

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

A. Isınma

1.Etkinlik

Resim Sergisi

“Bülbülüm Altın Kafeste (Çello)” eşliğinde katılımcılar sergiyi gezerler. Sonrasında katılımcılardan gezdikleri sergiye bir isim koymaları istenir.

2.Etkinlik

Şiir Dinletisi

Katılımcılar mekânda serbestçe dolaşırlar ve liderin yönergesiyle birlikte yere uzanırlar. Dışarıdan davet edilen başka bir drama lideri Mehmet Akif Ersoy’un “Çanakkale Şehitlerine” şiirini okur. Katılımcılar gözlerini açarlar ve hislerini a4/2 boyutunda kağıtlara 3 kelime olarak yazmaları istenir. Daha sonra kağıtlar panoya asılır.

B. Canlandırma

3. Etkinlik

Süreçsel Drama

Katılımcılar 4 gruba ayrılır. Her gruba yönergeler verilir. Yönergeler aşağıdaki gibidir:

1. Yönerge:

“Mert bir gün misafir odasına gider ve dolabın içinde bir sandık görür. Sandığın içinde ne olduğunu merak eder. Açmak için sandığa doğru gider. Bu sırada odaya annesi Neriman Hanım girer. “O sandıkta ailemiz için çok önemli bir şey var. Zamanı geldiğinde görebilirsin.” Der. Mert odadan çıkar ama akli sandıkta kalmıştır.

2. Yönerge:

Yıl 1915. Er Hasan savaş için son hazırlıklarını yapar ve birliğe teslim olur. Eşi Leyla Hanım gözü yaşlı bir şekilde onu uğurlarken ona mendilini verir. “Bu mendil sana uğur getirsin. Sağ salım gel yiğidim.” Der.

3. Yönerge:

Er Hasan, Çanakkale Savaşı’nda çetin bir mücadele gösterir ve binlerce askerimiz gibi şehit düşer. Acı haber Hasan’ın köyüne ulaşır. Komutanlar Hasan’ın eşyalarını ailesine teslim eder.

4. Yönerge:

Mert, içindeki merakı dindiremez ve bir gün annesi evde yokken misafir odasındaki sandığı açar. İçinden kanlı bir mendil çıkmıştır. Mendilin yanında bir mektup bulur. Mektupta şöyle yazmaktadır:

“Leylam, bana verdiğin bu mendili hep sana en yakın yer olan göğsümde saklayacağım. Bu mendil sana ulaşır ama ben olmazsam sakın üzülme. Ben bu vatan ve torunlarım için şehadete yürüdüm. Hasan.”,

C. Değerlendirme

Lider, “Mendil herkes için sıradan bir objeyken Mert ve ailesi için o mendilin önemi büyüktür. Mendil onların hafıza mekânıdır. Sizin de böyle hikâyeleriniz var mı? Varsa araştırıp diğer oturum için getiriniz.” Der.

4.Etkinlik

Katılımcılar 4 gruba ayrılır. Her gruptan bugünkü atölyeyle ilgili bir resim çizmeleri istenir.

Ek 8. Örnek Oturum 2

ANTALYA DOKUMA FABRİKASI OTURUMU

Konu: Dokuma Fabrikasının Gizemi

Süre: 120 dk

Mekân: Antalya Dokuma Fabrikası

Yöntem – Teknik: Yaratıcı Drama, Gezi-gözlem

Araç – Gereç: Pastel boyalar, tahta kalemli, fon kartonları

Kazanımlar:

1. Dokuma Fabrikası'nın Antalya için önemini fark eder.
2. Sıradan bir mekânın bile insanlar için hafıza mekânı olabileceğini fark eder.
3. Dokuma Fabrikası'nın nasıl hafıza mekânı haline geldiğini fark eder.

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

A. Isınma

1.Etkinlik

Nesi var?

Katılımcılar mekânda serbest şekilde dolaşarak gözlem yapar. Daha sonra çember olup “Dokuma Fabrikası'nın nesi var?” oyununu oynarlar.

2.Etkinlik

Katılımcılar 4 gruba ayrılır. Her grup Dokuma fabrikasının açılış gününe dair 4 fotoğraf karesi oluşturur.

B. Canlandırma

3. Etkinlik

Lider, katılımcılardan mekânı incelemelerini ister. Katılımcılar dikkatlerini çeken bir objeyi donuk imge ile gösterirler. Diğer katılımcılar bilmeye çalışır.

4.Etkinlik

Katılımcılar 4 gruba ayrılır. Gruplara aşağıdaki yönergeler verilir:

1. **Grup:** Dokuma Fabrikası'nın açılış törenini canlandırınız. İlk konuşma ne olmuştur?
2. **Grup:** Dokuma Fabrikası'nın açılması televizyon haberlerine nasıl yansımış olabilir? Canlandırınız.
3. **Grup:** Burada kimler çalışmış olabilir? Ne gibi sosyo-kültürel faaliyetler yapılmış olabilir? Canlandırınız.
4. **Grup:** Halk bu fabrikanın açılışını nasıl karşılamış olabilir? Dedikodu halkası tekniğiyle canlandırınız.
5. **Grup:** Dokuma Fabrikası neden kapanmış olabilir? Canlandırınız.

C. Değerlendirme

5.Etkinlik:

Katılımcılar 4 gruba ayrılır. Gruplara fon kartonları ve boyalar dağıtılır. Her grup Antalya'nın Yerel Sesi isimli gazeteye dokuma Fabrikası'nın Antalya halkı için önemi ile ilgili bir haber hazırlar.

ANTALYA'NIN HAFIZA MEKÂNI: DOKUMA FABRİKASI

Ancak; makineleşmenin artması iyi bir şeye de sebep oldu. Ne mi?
Tarımda makineleşmenin artmasıyla, pamuk üretimi de arttı.

1950'lerde Antalya yoğun göç hareketinin etkisinde kaldı ve şehrin nüfusu hızla arttı. Bu da şehri ekonomik, sosyal ve fiziksel olarak olumsuz etkiledi. Tarım da, makine kullanımının artmasıyla; insan gücünün kullanıldığı üretim, yerini makinelere bıraktı.

İşte şimdi Antalya Dokuma Fabrikasının kimliğini öğreniniz çocuklar 😊

Unutmayın ki; "Her mimari yapıt, üzerinde yaşadığı döneme dair derin izler taşır".

Bir fabrika sayesinde ne mi oldu?

- Şehirde tarım ilerlemeye başladı, makineleşme sayesinde pamuk üretimi arttı.
- Fabrika, birçok insana iş imkânı sağladı.
- Burada çalışan işçiler bu pamukları işleyip iplik yaptı, kıyafetler üretti. Bunlar ülke içinde ve ülke dışında satılarak ekonomimize katkı sağladı.
- Bu fabrika, Antalya ilinin kalkınmasına yardımcı oldu.
- Şimdilerde ise artık tarihteki görevini tamamlamış olan bu fabrika, müze görevi görevi görerek ülkemize turistik olarak katkı

Bu artışı değerlendirmek ve şehirde ki işsizliği azaltmak için, 3 Nisan 1955'de Antalya'nın Dokuma mahallesinde, Antalya Dokuma Fabrikası açıldı. Şehirdeki birçok

Bu fabrikada tonlarca iplik üretildi. Türlü mendil, pantolon, pijama, kıyafet üretildi. O yıllarda insanlar bu fabrikadan üretilen ipliklerden dikilen kıyafetleri giydi, kumaşlardan sizin giydiğiniz gibi kıyafetler dikildi. Ülke dışına bu fabrikada üretilen ürünlerden satılarak, ekonomimize katkı sağladı.

Ek 10. 15. Oturum Dönütlerinden Örnekler

4. SINIF KOMİTESİ 2019 RAPORU 15. Oturum/22. Mart

Kazanım SB.4.3.2. → Görsel yazımda kullandığı mekânları tanımlar.

- Antalya, Güneşler İlkokulu
- Her bireyin kafasının içindeki hafıza mekânları farklı ve özeldir. Bu hafıza mekânlarına ulaşmak ve öğrencilerin anlatımını kolaylaştırıp kalıcı hale getirebilmek için, öğrencilerin anlatımlarında yer alan mekânları veya olayları kroskisinin çizilmesi istenmelidir. (Konu analizi, mekân algıma, Tablo, grafik ve diyağram çizme, Gözetim)
- SB.4.3.3. → Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır. Doğru → doğru, yanlışlık, yanlış.
- SB.4.3.4. → Farklı kültürleri karşı karşıya getirir.
- Farklı kültürlerin tanıtılması ve karşılaştırılması amacıyla, öğrenciler Expo 2016 alanına götürülerek, gözlem yapıp çıkışında bulunmaları sağlanıp bu değerlendirme çerçevesinde sınıf ortamında soru-cevap tetkikiyle interaktif bir tartışma ortamı yaratılmaktadır. (Empati, Eleştirel düşünme, araştırma kalite yeri ve öğrenciyi tutturma, karar verme)
- SB.4.3.2. → Aile ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir. (Araştırma, İletişim) Doğru → Aile birliğine önem verme
- Öğrencilerin kendi yaşam ortamlarındaki toplumun bütünü tarafından bilinen hafıza mekânları (sınır, çarşı, kuyu, vb.) hikayelerini ortaya çıkarmak amacıyla yakın çevrelerinde (büyükanne, büyükbaba) bulunan büyüklerle birlikte bilgi alışverişinde bulunarak bu hafıza mekânlarını araştırmaları istenir.
- (Güneşler tarafı) (Doğru solum) (Doğru Mirinir Madeni)
- SB.4.3.1. → İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilhali seçimler yapar. (Karar verme, Girişimcilik, gözlem, Özetleme)
- SB.4.3.3. → Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilhali tüketici davranışları sergiler.
- SB.4.3.4. → Kendine ait örneğin bir bütçe oluşturur.
- SB.4.3.5. → Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.
- SB.4.3.6. → Sınıf ortamında öğrencilere yapay bir pazar ortamı oluşturulur, simdiye dek ailesinden, çevresinden vb. gördüklerini ve ihtiyaçlarını, bütçe kullanımları sağlayarak bilhali yönlü davranış geliştirmeleri sağlanır. (Yapay köş) istenerek bir bütçeyle öğrencilerin verimli bir biçimde kullanmaları sağlanır.

7. Sınıf Komite Zaporu 15. Oturum/22. Mart

7. sınıf birey ve toplum öğrenim alanının "Medya sosyal değişim ve etkileşimdeki rolü" başlığıyla kazanımından hareketle seçtiğimiz "Ulusal Arşiv Antalya Film Festivali" başlığına öğrencilerimiz göstererek televizyonun bireyler arasındaki iletişimi ve sosyal Antikayın kalkınma, sosyal toplumun kültürel açıdan etkileşimi kıldığı ve öğrencinin iletişim becerilerini somut bir şekilde gösterilecek medya bir kütüphane, kütüphaneyi sağlama, gözetimi sağlama etkileşim ortamı Türkiye'de doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini de kullanır, böylelikle de bir kütüphane medya ortamı etkileşiminde bir rolü alır.

7. sınıf öğrenim, değişim ve iletişim öğrenim alanının "Medya sosyal değişim ve etkileşimdeki rolü" başlığıyla kazanımından hareketle seçtiğimiz "Ulusal Arşiv Antalya Film Festivali" başlığına öğrencilerimiz göstererek televizyonun bireyler arasındaki iletişimi ve sosyal Antikayın kalkınma, sosyal toplumun kültürel açıdan etkileşimi kıldığı ve öğrencinin iletişim becerilerini somut bir şekilde gösterilecek medya bir kütüphane, kütüphaneyi sağlama, gözetimi sağlama etkileşim ortamı Türkiye'de doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini de kullanır, böylelikle de bir kütüphane medya ortamı etkileşiminde bir rolü alır.

7. sınıf öğrenim, değişim ve iletişim öğrenim alanının "Medya sosyal değişim ve etkileşimdeki rolü" başlığıyla kazanımından hareketle seçtiğimiz "Ulusal Arşiv Antalya Film Festivali" başlığına öğrencilerimiz göstererek televizyonun bireyler arasındaki iletişimi ve sosyal Antikayın kalkınma, sosyal toplumun kültürel açıdan etkileşimi kıldığı ve öğrencinin iletişim becerilerini somut bir şekilde gösterilecek medya bir kütüphane, kütüphaneyi sağlama, gözetimi sağlama etkileşim ortamı Türkiye'de doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini de kullanır, böylelikle de bir kütüphane medya ortamı etkileşiminde bir rolü alır.

7. sınıf öğrenim, değişim ve iletişim öğrenim alanının "Medya sosyal değişim ve etkileşimdeki rolü" başlığıyla kazanımından hareketle seçtiğimiz "Ulusal Arşiv Antalya Film Festivali" başlığına öğrencilerimiz göstererek televizyonun bireyler arasındaki iletişimi ve sosyal Antikayın kalkınma, sosyal toplumun kültürel açıdan etkileşimi kıldığı ve öğrencinin iletişim becerilerini somut bir şekilde gösterilecek medya bir kütüphane, kütüphaneyi sağlama, gözetimi sağlama etkileşim ortamı Türkiye'de doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini de kullanır, böylelikle de bir kütüphane medya ortamı etkileşiminde bir rolü alır.

7. sınıf öğrenim, değişim ve iletişim öğrenim alanının "Medya sosyal değişim ve etkileşimdeki rolü" başlığıyla kazanımından hareketle seçtiğimiz "Ulusal Arşiv Antalya Film Festivali" başlığına öğrencilerimiz göstererek televizyonun bireyler arasındaki iletişimi ve sosyal Antikayın kalkınma, sosyal toplumun kültürel açıdan etkileşimi kıldığı ve öğrencinin iletişim becerilerini somut bir şekilde gösterilecek medya bir kütüphane, kütüphaneyi sağlama, gözetimi sağlama etkileşim ortamı Türkiye'de doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini de kullanır, böylelikle de bir kütüphane medya ortamı etkileşiminde bir rolü alır.

7. sınıf öğrenim, değişim ve iletişim öğrenim alanının "Medya sosyal değişim ve etkileşimdeki rolü" başlığıyla kazanımından hareketle seçtiğimiz "Ulusal Arşiv Antalya Film Festivali" başlığına öğrencilerimiz göstererek televizyonun bireyler arasındaki iletişimi ve sosyal Antikayın kalkınma, sosyal toplumun kültürel açıdan etkileşimi kıldığı ve öğrencinin iletişim becerilerini somut bir şekilde gösterilecek medya bir kütüphane, kütüphaneyi sağlama, gözetimi sağlama etkileşim ortamı Türkiye'de doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini de kullanır, böylelikle de bir kütüphane medya ortamı etkileşiminde bir rolü alır.

Ek 11. 23. Oturum Dönütlerinden Örnekler

NE HİSETTİM? ÖAK 10 5 Nisan 23. Oturum

→ Dokuma Fabrikası'nın açıldığı yıllardaki Antalya'daki zor geçim şartlarını olanakların azlığını hissettim.

NE FARKETTİM?

→ Dokuma Fabrikası'nın birçok kişi için hafıza mekanı olduğunu ve birçok kişiye iş alanı sağladığını farkettim.

NE ÖĞRENDİM?

→ Dokuma fabrikasının ne zaman açıldığını, hikayesini ve Antalya için önemini öğrendim.

Dokuma Fabrikası

ÖAK 2 5 Nisan 23. Oturum

Ne hissettim

Hafıza mekanları insanlar için herşey. Sosyal bilgiler için önemini bir kez daha anladım.

Ne öğrendim

Hafıza mekanlarından olan Dokuma Fabrikası birçok kişiye ekmek kapısı olmuştur Antalya halkı için bir hafıza mekanları.

Ne farkettim

Bir fabrika bile çok şey ifade edebiliyor. Sadece birer evrak değil, temel yapıyla bir anıyı ifade ediyor. Birçok insanın hayatını etkileyen fabrika herkes için önemli.

24. Oturum
12 Nisan
EÖAŞ

Dedemin Tüfegi

Yıl 1915-18 ler. Ermeniler doğuya işgale başlamış,
Rusların desteğiyle. Dedem İbrahim dede. Köyün en büyük-
lerinden. Ermenilerin var'ı işgalini duyunca savaşa gitmek
ister. Köylüler engelleme çalışır. Ermenilerin zulmü yaptığını duyan
dedem cılgına döner. Alır babasından yadigar kolanı tüfegini
etina alır. gider. Birde bakorki Köyün bütün erkekleri
silahlanıp orkandan geliyor. Köyün 25 km yakınında
mervaniler. Bizim köy İran'a 2 km uzakta. Bizim İran'daki
akrabalar da yardıma gelir. Ermenilerle çatışmaya başlarlar.
1 gün, 2 gün, 3, 5, 7, 9 derken artık erkekleri ve mervaniler
bitmek üzereymiş. Tane peş edecek duruma gelmişlerki;
Ruhları Sad olsun, Köyün Karabekir paşanın ordusu
indatlarına yetişir. ve vargüçleriyle savaşıp düşmanı
bertaraf ederler. Ve dedemin. o savaşta kullandığı o tüfek
hala bizim evde durur. Ve hepimiz o tüfeye bakınca
dedemi hatırlarız.

Ek 13. 26. Oturum Dönütlerinden Örnekler

ÖAEG 26. Oturum
19 Nisan

Bugün yaptığımız etkinlikte Cumhuriyet Meydanı'nın nasıl hafıza mekanı olduğunu ve tarihini oradaki heykelin yapılışını ve bizde anlamının önemini öğrendim.

Bugün yaptığımız etkinlikte Cumhuriyet Meydanı ve heykelinin benim için bir hafıza mekanı olduğunu farkettim.

Bugün yaptığımız etkinlikte Cumhuriyet Meydanındaki heykelin anlamlarını canlandırdığımız da kendimi o an oradaymış gibi mutlu ve gururlu hissettim.

Ne Hissettim ÖAEG 26. Oturum
19 Nisan - Salı

İlk ağılık konuşması yapan Auri Dolunay'ın konuşması beni çok etkiledi ve anıların ağılısında olan insanlar gibi kendimi orada hissettim.

Ne Farkettim

Yükseliş heykeli'nin yanında bütün mut-luluklarımızı ya da sevinçlerimizi orada paylaştığımız anıların olması Antalya hakkı-sın neden bu kadar önemli olduğunu farkettim.

Ne Öğrendim

Cumhuriyet Meydanı'ndaki anıt sadece orda dursun diye kayılmadığını bir anlamı ve bir hikayesinin olduğunu öğrendim.

Ek 14. 13. Oturum Dönütlerinden Örnekler

[illegible][illegible]

Sen ise bize anlat en güzel hikaye mekanizması?
Zihnen his edenlerin aydınlanma ki? Sevgisizlik

Merhaba Anne, sana 2. Sınıf matridigim bir elbiseyi anlatmak istiyorum. Benim bir öğrencim olmak istediğini biliyor ve destekliyorsun. Ben de bu amaç uğrunda hem hocamıza yaptığım yüksek lisans tezinde yardım edip hem de bu sayede kendimi geliştirmek için katıldım. Bu proje sayesinde hafıza mekanlarını öğrendim. Hafıza mekanlarını destekliyoruz işe ise bir toplumun veya bireysel olarak hayatında önemli bir yere sahip bir şeyin hafızasında yer etmesi ve onu unutmasıdır. Anlatırsam Anlatıcı'nın aklı gelmesi Türk toplumunun bir hafıza mekanları olarak Anlatıcı'nın aklı gelmesi benim ve benim bir hafıza mekanımız oluyor. Bu projede ayrıca yaptığımız çizimler elbiseyle birlikte çizdiğimiz anlam durumunda resmi daha eğlenceli ve elbise anlatmak için yararlı olduğunu düşünüyordum. Bu projede hem genç arkadaşlarda anlatılır hem de yaşlılar öğrenir iyi katılabilirler. Ayrıca bu proje bize çizimler yapmamda eğlence yanında da çok şeyler öğretti. Bunları sana da anlatmak istediğim için bu mektuba yazdım.

Hadi kendine iyi bak, en kısa zamanda geliştirecek üzere allaha emanet ol.

Hey Musti'm

O kadar güzel bir projenin içindeyim ki bunu sesine de paylaşılmak istiyordum.

"Hafızın Mekânları," adlı projeye öncelikle ismini his bilmeden kattım. Daha sonra bu Hafızın Mekânlarının bütün toplumumu birleştiren bir köprü olduğunu öğrendim. Mesela bir okumada ehliye bir mende vererek bizi Gökale Sivaslıları düşünmeye istisablaire cesaret. Anaların, eşlerin o gençlerden ayrılış anlarını yaşıyor. Ya da bir Siren sesine 10 Kasım' tüm hücrelerimizde hareketlen, Gökaleli de hafızanın içinde ki bilinen mekânı erismemi sağladı.

[illegible]

Eğilimde, Hafıza Mekânlarını sürekli bir dalganın olarak gördüğünü ve bunların bir yapılaşmalarını da dalganın sonlarında sığırcalesine dokunması istiyorunu
Savunulmuşlu.

Ek 15. 22. Oturum Gezi Planı Örneği

KARATAY MEDRESESİ

S.B.Ü.2.2. Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.

Yaş Grubu: 9-10 yaş
Süre: 90 dakika
Materyal: Pastel boya, A3 beyutunda tahtalar, resim kartları, top, kalem
Yöntem ve Teknikler: Dönük imge, Doğasema, Dominö, Zol Yapma, Resim Çizme

① İSİMA BÖLÜMÜ

1.1. Öğrenciler, medresenin içerisine girip cember olurlar. Gönüllü bir ebe seçilir. Lider öğrencilere sırasıyla; taç, kapı, çeşme, kütüphane ve risale kavramlarını öğrencilere verir. Öğrenciler liderin komutuyla birlikte verilen kavramlara ait olan öğrenciler birbirleri arasında yer değiştirirler. Lider ikinci bir yarıya ekleyip (Karatay Medresesi) belirlediği kavramı söyler ve herkes yer değiştirir. Oyun bu şekilde devam eder.

1.2. Öncesinde mekanda belirlenmiş olan objelerin fotoğrafları çekilmiş olup kartlarla birlikte öğrencilerin arasında ikiserli gruplar yapılarak aralarında dağıtılır. Kartlarda bulunan objelerin mekanda bulup önünde durmaları istenir. Lider tek tek öğrencileri çağırır.

② CANLANDIRMA BÖLÜMÜ

2.1. Bir önceki etkinliğin devamı olarak ikiserli gruplardan bulunan objelerin dönük imgeyle gösterilmesi istenir. Liderin sırasıyla bulunduğu grupları canlandır ve diğer öğrenciler neyin canlandırıldığını tahmin etmeye çalışır.

2.2. Lider öğrencilerin cember olmasını ister. Döndürü gruplara ayırır daha önceden hazırlanan durum kartları verilerek canlandırılması ister.

2.2.1. DURUM KARTI İÇERİK

Yeni tahta çıkan padişah sanına yarasın bir mekân yapılmasını sadrazama iletir.

2.2.2. DURUM KARTI İÇERİK

Sadrazam padişahın emriyle basmimardan padişahın sanına layık bir medrese yapmasını ister.

2.2.3. DURUM KARTI İÇERİK

Medresenin yapımı tamamlanmış ve eğitim vermeye başlamıştır. Medrese içerisindeki hoca ve öğrencilerin konuşması canlandırılır.

2.2.4. DURUM KARTI İÇERİK

Medresede okuyan bir öğrenci medresede geçirdiği bir gününü anlatır.

③ DEĞERLENDİRME

Öğrenciler cember olur. Lider öğrencileri dört gruba ayırır. Öğrenciler Kültür Bakanlığının hazırlanmış olduğu "Karatay Medresesi Tanıtım Afisi Yarışması" olduğu söylenir ve onlardan birer sloganlı afis tasarımları istenir.

Yedek Etkinlik

Öğrencilerden iki grup oluşturulur. Arka arkaya dizilmeleri istenir. İki ebe seçilip grupların önüne yüzleri dönük bir zekilde ellerinde birer top beklemeleri istenir. Ebeler önlerindeki arka dosyalara topu atarken Karatay Medresesi ile ilgili kavramları söylemeleri istenir. Topu geri atan öğrenciler yere çökerek oyun devam eder.

HAZIRLAYANLAR

- Esra KEÇECİOĞLU (Bonus)
- Kübra ÖZMEN (Papaya)
- Melisa GÜL (Gül)
- Enes SUBAŞI (-)
- Ferhat DEMİR (Gözlüklü Şirin)
- Esref BELLUR (Muhar)

Ek 16. 22. Oturum Gezi Planı Örneği 2

SB.6.2.3. Türklerin İslamiyeti kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.	YIVLİ MINARE		SB.6.2.4. Türklerin Anadolu'ya yurt edinme sürecini XI. ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder. "ASD'de de gerçekleştirilen kültürel faaliyetlerin Anadolu'ya yurt edinme süreci üzerindeki etkisini araştır."
Gezi Öncesi	Gezi Süreci	Gezi Yurdu	Değerlendirme
→ Yivli Minare'nin fotoğrafı her bir öğrenciye dağıtılır. "Sadece bu nedir?" → Yer değiştirme (Çember yapılır, camii, medrese, minare, yivli) → Gezi yene girdikten otobüste uygulamaları herkes paylaşır.	→ Isındırma "Nesi var?" Hapisi gezen çocuklar birbirlerine "Nesi var?" diye sorarlar ve anlatırlar. → Çocuklar ile çember yapılır. 1 ve 2 olarak gruplara ayrılır. 1'ler gözünü kapalı grup olur, 2'ler rehber olur ve gördüklerini anlatır. → Sürecel Drama: 1. grup: Gıyasetdin Keyhüsrev'in 1207'de Antalya'yı fethedmesi. 2. grup: Keyhüsrev, fethettiği şehri gezer ve namına yapılar kültürel bir yapı düşünür. Aklinde gelenleri paylaşır. 3. grup: Yivli Minare yapılması aklına gelir, o sıradaki olaylar canlandırılır. 4. grup: 624 yıl sonra Yivli Minare'ye gelen öğrenciler, buranın hikayesini tahmin ederler.	→ Önceden hazırlanan boşluk doldurulmalı hikaye öğrencilere dağıtılır, sonuna da bir resim yapmaları istenir. → Yivli Minare ile ilgili gruplardan soru istenir. → Yivli Minare ile ilgili öğrencilerden fragman istenir.	→ İstasyon tekniği (1. grup: siler, 2. grup: resim, 3. grup: Oyun hamuru ile model, 4. grup: karikatür) → "Yivli Minare" tanıtım broşürü, diğer grup da kamu spotu hazırlar. 3. Grup Gözde - Aul - Ciro - Fatma Bajjal - Devo - Zehra

Ek 17. Zeytinpark Gezi Planı 1

Zeytin Park Gezi Planı

3 Mayıs
2019

Ders: Sosyal Bilgiler
Sınıfı: 5
Öğrenme Alanı: Kültür ve miras
Konu: Doğal ve Tarihi Güzelliklerimiz
Yöntem: Drama
Araç - Gereç: Renkli mektup zarfları ve yünge kağıtları, beyaz fon kartonu, boya kalemleri
Kazanım: Gevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekanları, nesneleri ve eserleri tanıır.

Hazırlık (Isınma)

Etkinlik I: Siyah Zeytin - Yeşil Zeytin Oyunu → Oyundan motto aldılar
Öğrencilerden çember olmaları istenir. İçlerinden birisi ebe olur. Öğrencilere sırayla "siyah zeytin - yeşil zeytin" bimleri verilir. Öğretmen siyah zeytin dediğinde, siyah zeytinler; yeşil zeytin dediğinde ise yeşil zeytinler yer değiştirir. Öğretmen Zeytin Park dediğinde tüm zeytinler yer değiştirir. Bu arada ebe kendisine yer bulmaya çalışır. Asıltta kalan kişi ebe olur.

Etkinlik II: Antalya'nın Sırrı ✓ Empati Sorunu yaşadılar. Ama onlara yardım ettim.
Öğrencilere mekan getdirilir. Bilgiler verilir ve sorunlarına cevap verilir. Bu esnada Zeytin Parkta tarihi bir ağaç olduğu söylenir. Öğrencilerden bu ağacı bulmaları istenir. Ağacın yerini tespit eden öğrencilere "Bu ağaç bu şehirde, bu parkta nelerle tanıştıktan olabilir?"

Etkinlik III: Zeytin Parkı Keşfet Çok keyifli bir Etkinlikti.
Zeytin park'ın çeşitli yerlerine zarflar saklanır. Bu zarflarda sorular vardır. Öğrenciler ipuçlarını bulurlar ve Zeytin park'ın içini keşfederler.

Yaslı Zeytin Ağacı ☒ 1. Ben çok yaşlıyım. Beni korumalısın. Ben yaşadıkça bu şehrin hafızası olmaya devam edeceğim.

Doğa Kafe ☒ 2. Çok hareket ettik yorulduk. Bu esnada mekanda acık havada bir şey is. Anılarını konuş. Sen, bu şehrin anılarının burada konuşulduğunda unutmaz.

Zeytinyağı Satış Ofisi ☒ 3. Bu şehir buradan çok alıs-veriş yaptı. Sıfır dağıttı, is verdi. Burası, bu şehre çok şey verdi.

Etkinlik IV: ☒ 4. Haydi tutuş el ele. Alın aranızda Antalya'nın en güzel hafıza mekanını.

Canlandırma Yönergeyi anlamakta zorluk çektiler, biraz yardım ettim.

Etkinlik V: Mekanı Anlat
Öğrenciler 2'li eş olurlar. Aralarında bir telefon konuşması geçer. Eslerden biri diğerini bu mekana çağırır. Zeytin Parkı ona anlatır.

(2)

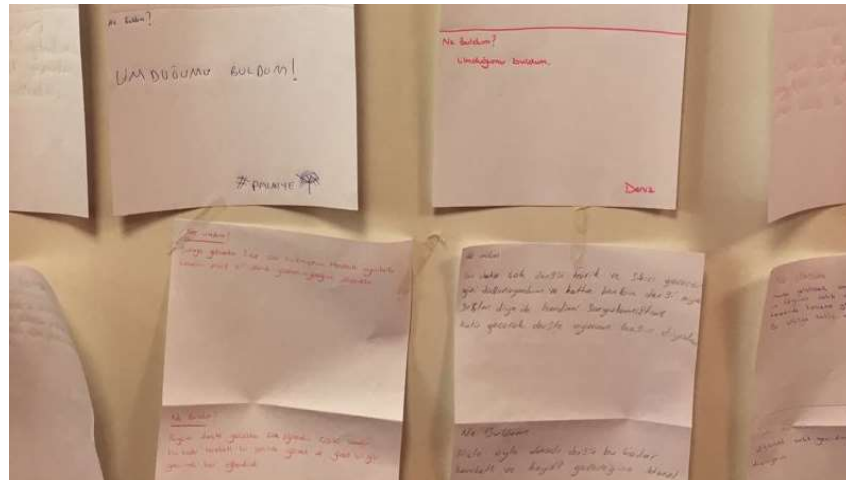
Etkinlik VI: Tanıklık Eden Asırlık Zeytin Dede
Öğrenciler asırlık ağacın yanına giderek onun is sesi olurlar. Öğretmen anlat bana "zeytin dede" der. Öğrenci konuşur. Öğretmen kimin omzuna dokunursa o konuşur. Etkinlik tüm öğrenciler söz olana kadar devam eder.

Değerlendirme Etkinliği tamamladım iyi geçti.

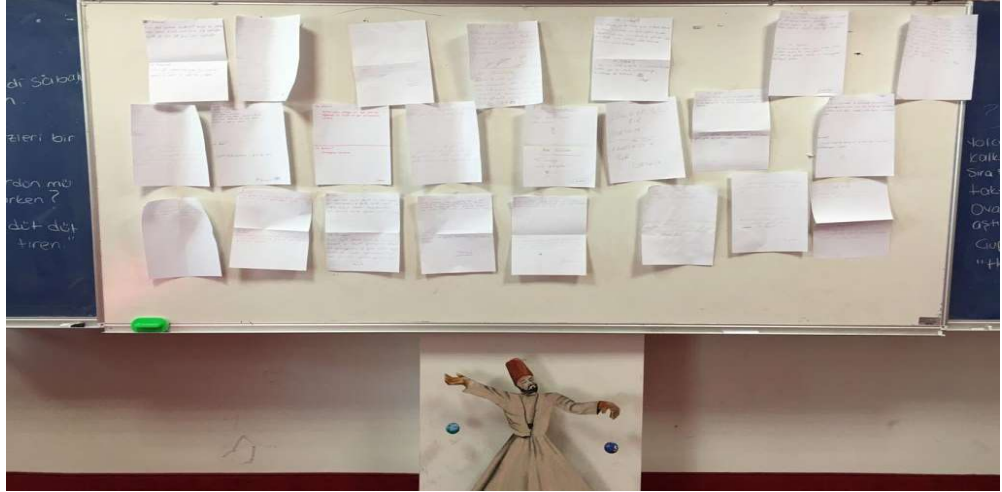
Etkinlik VII: Zeytin Park'ın Sesi Gazetesi
Öğrencilere beyaz fon kartonu verilir. Öğrenciler Antalya'da bu mekanda geçen bir olayı konu olan bir gazete sayfası hazırlarlar.

Ek 18. Uygulama Süreci Fotoğrafları

1. Oturum: Grup Dinamiği Oluşturma-I (22 Şubat 2019 / Sabah)

2. Oturum: Grup Dinamiği Oluşturma-II (22 şubat 2019 / öğleden sonra)

3. Oturum: Okul Dışı Öğrenme Ortamları (25 Şubat 2019)

4. Oturum: Kültürel Mirasımız (28 Şubat 2019)

Torosların etresinde yığılmış bir yünük ailesinin en büyük eylemi,
olan Korsud, çok efendi selâskan, ve aile değerlerine bağlı bir
gençti. Yakkalık 18 yaşına kadar toros yığılmalarda yerli kolans
ile gezinmiştir. Eşini ise İstanbul girmek zorunda kalır. Burada
çok farklı bir hayat oru bekliyor. Belki herbeyle duralar burada
yığılmıştır. İstanbul şehri hayatta aydınlanmıştır. Geçmişte artık dönme
nitesini unutmuyor. Magalen oc yüzyle korsibisti.

Korsukle ölmüş, insanlık kalmamıştır. Kimi yer kimi batar kıyamet andın
kopandı hani?

Batın oc koldi. " Onbin korsukle mıkay yapıp getirmiyor.

Korsukle iyi kaptılığını his kaybetmemiştir. Apantmanlık korsukle oc
cagire. Kendi kaptanlık dostluğu, yontmıozmıy. Kim gıta't değerli onbin
atbaki.

5. Oturum: Antalya'nın Kùltürel Ögeleri (1 Mart 2019)

6. Oturum: Hafıza Mekânları I (4 Mart 2019)

Kolektif Hatıra

Kolektif yaşayan bireyleriz.
Bir anıttır bizi birleştiren.
Bir camidir aynı duaya amini dediren.

Hatıralarımız, hafızamızda hala diridir
Çünkü onlar kültürümüzün esidir.

Sanmayın ki bölünürüz.
Biz tek vücutta bir bütündür.

Hatıralardır bizi bir arada tutan.
Kültürdür bizi bizi yapan.

Kim demiş geçmiş diye,

"Üzülmeğin türbelede,

Lakin göşklann biraz türbelede,

Türk anı bekliyor abidede,

"Ürk, kork, Türk geliyor,

Razı olan zeytin dalı verince.

Dükküdü topraklara şerhlerimizin konu
hepsinin yureğinde bir anı
~~birlikte bir büyük mîrasi~~
birlikte en büyük mîrasi vatan
vatanımızda bizim için en ^{güzel} ~~büyük~~ mîkan

Vatanın iyiküsü bizim mîrasmız
Bu değerlerdir bizim en büyük sevgimiz
milli ritüellerdir değer yargımız
Şenanno yokmuş dalgaların bayrağımız.
fede olsun canımız kanımız.

Belleklerimizde korundu ortak değerlerimiz

Toplumu bir arada tutan sevillerimiz

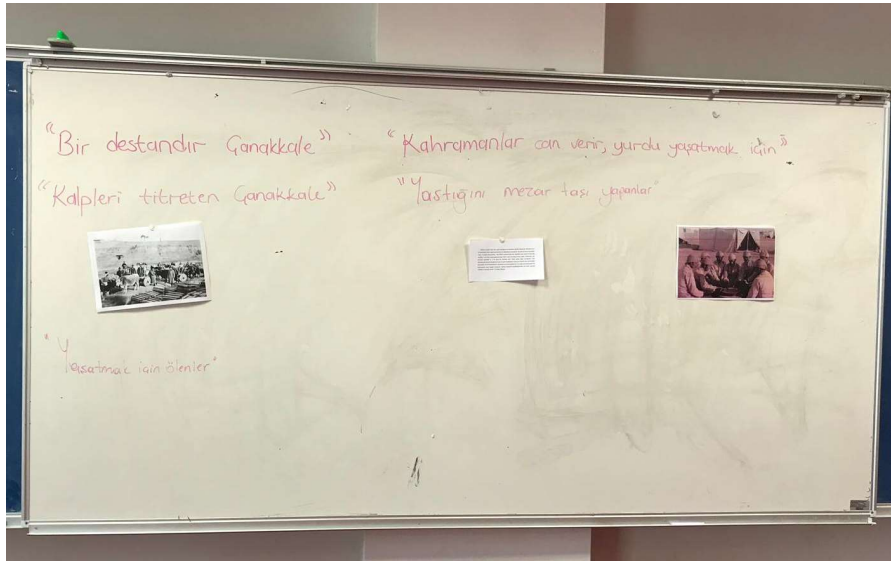
Bir bayrak altında birleşti kaderlerimiz

Bizi bizi yapan değerler için can verin

Gözme yanında alıyormu duyulan hasret gibi.

Vatan toprağına hasrettir jüellerimiz

7. Oturum: Hafıza Mekânları II (7 Mart 2019)

8. Oturum: Pierre Nora ile Hafıza Mekânları Söyleşisi (8 Mart 2019 Sabah)

9. Oturum: Hafıza Mekânları Semineri (8 Mart 2019 Öğleden Sonra)

10. Oturum: Hatıralarına Dokunmaya Hazır Mısın? (11 Mart 2019)

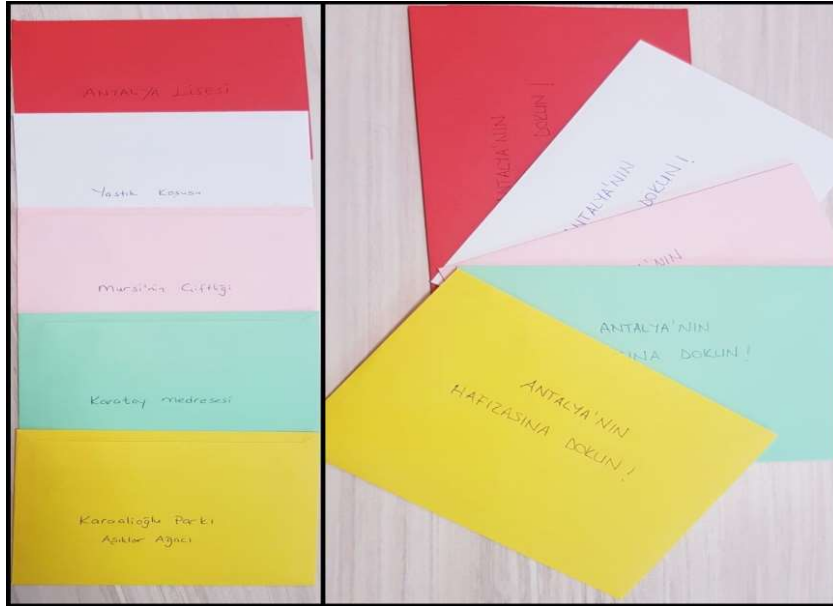
**11. Oturum: Okul Dışı Öğrenme Ortamları İçinde Bir Hazine:
Hafıza Mekânları (14 Mart 2019)**

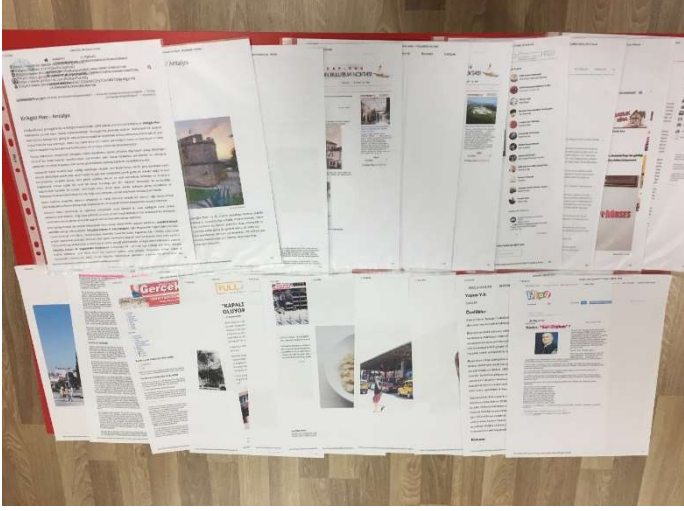
12. Oturum: Drama Teknikleriyle Geriye Dönüş (15 Mart 2019)

14. Oturum: Antalya'nın Hafıza Mekânları II (21 Mart 2019)

15. Oturum: TTKB Toplantısı (22 Mart 2019)

16. Oturum: Sosyal Bilgilerde Hafıza Mekânları (25 Mart 2019)

17. Oturum: Okul Dışı Gezi Planı (28 Mart 2019)

18. Oturum: Sosyal Bilgilerin Hafızası: Maskeli Balo (29 Mart 2019)

19. Oturum: Tartışma Teknikleri ile Geriye Dönüş (1 Nisan 2019)

20. Oturum: Uzmanlarla Söyleşi (4 Nisan 2019 Sabah)

21. Oturum: Akdeniz Üniversitesinin Hafıza Mekânları (4 Nisan 2019 Öğleden Sonra)

22. Oturum: Mekânı Keşfet, Plan Hazırla! (5 Nisan 2019 Sabah)

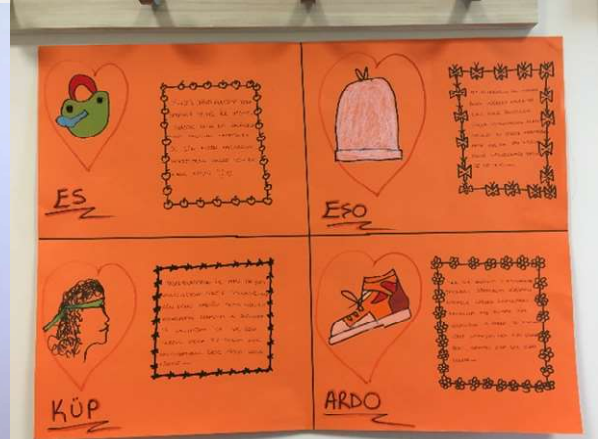

23. Oturum: Dokuma Fabrikası Gezisi (5 Nisan 2019 Öğleden Sonra)

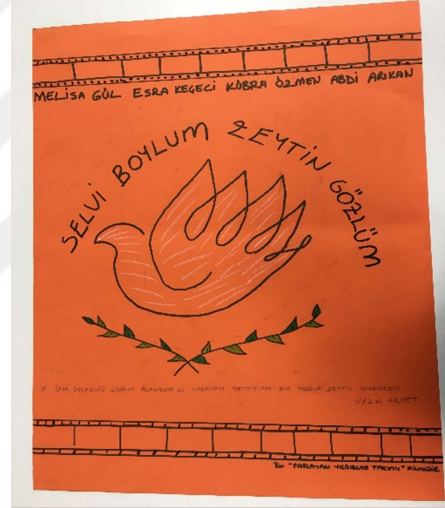

24. Oturum: Kişisel Hafıza Mekânı Müzesi (12 Nisan 2019 Sabah)

25. Oturum: Zeytinpark'ı Tanıyalım (12 Nisan 2019 Öğleden Sonra)

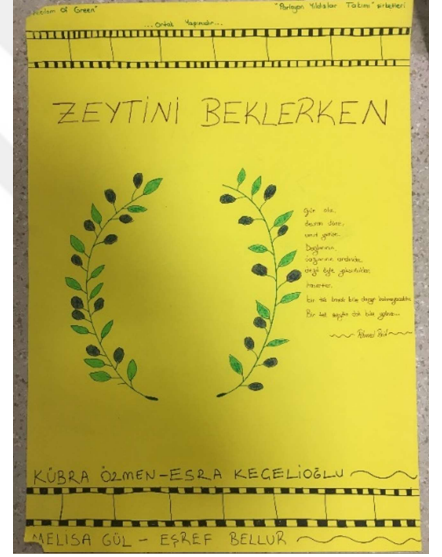
26. Oturum: Cumhuriyet Meydanı (19 Nisan 2019)

27. Oturum: Kaleiçi (19 Nisan 2019)

28. Oturum: Zeytin Park'ı Tanıtıyorum- Kısa Film Sunumu (26 Nisan 2019 Sabah)

29. Oturum: Teorik Ders: Hafıza Mekânı Planı (26 Nisan 2019 Öğleden Sonra)

30. Oturum: Bir Hafıza Mekânı Zeytinpark: Öğrenci ile Buluşma (3 Mayıs 2019)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hilal MERT

Doğum Yeri ve Tarihi : Antalya, 18.08.1995

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı (2013-2017)

Yüksek Lisans Öğrenimi: Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı (2017-2020)

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri:

- Akhan, N. E. ve Mert, H. (2018). The Use of Sites Of Memory in Social Studies Teaching. T. Çetin, A. Mulalic ve S. Kaymakçı (Eds.), Currend Trends in Social Studies (ss. 194-216). Riga: Lambert Academic Pupliching Press.
- Yıldırım, T. ve Mert, H. (2019). Atatürkçülük Konularının Öğretimi. T. Çelikkaya, Ç. Öztürk Demirbaş, T. Yıldırım, H. Yakar (Ed.), Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi I (ss. 189-226). Ankara: Pegem Akademi.
- Akhan, N. E., Acar, H. ve Mert, H. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaratıcı Drama Yöntemi Hakkındaki Görüşleri. 30. Uluslararası eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi, Adana, Türkiye.
- Akhan, N. E., Çiçek, S. ve Mert, H. (2019). Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değişen “İyi Vatandaşlık” Algısı. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 9-19.

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar:

- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi (2019-)
- Drama Dükkânı, Antalya, Yaratıcı Drama Öğretmeni (2018-2019)

İletişim

E-posta Adresi: h.mert@ahievran.edu.tr

İNTİHAL RAPORU

tez

ORJİNALLİK RAPORU

% 12	% 8	% 6	% 10
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	issuu.com İnternet Kaynağı	%1
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
3	Submitted to Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğrenci Ödevi	%1
4	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<%1
5	Submitted to Akdeniz University Öğrenci Ödevi	<%1
6	usb2018.ahievran.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	Submitted to Aksaray Aniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
8	KAYMAKÇI, Selahattin. "Tarih Öğretiminde Harita Becerilerinin Gerekliiliği Üzerine Bir Çalışma", Atatürk Üniversitesi, 2015.	<%1